

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Tomris Uyar

Yürekte Bukacı

BÜTÜN YAPITLARI

ÖYKÜ

YAPI KREDİ YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rante.org>

YÜREKTE BUKAĞI

Tomris Uyar (İstanbul, 15 Mart 1941 - 4 Temmuz 2003) İlkokulu Taksim'deki Yeni Kolej'de (1952); ortaokulu İngiliz High School'da (1957); liseyi Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'nde (1961) okudu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne bağlı Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi (1963). 1987'de Boğaziçi Üniversitesi'nde Çağdaş Öykü ve Türk Öykücülüğü adıyla seçmeli bir ders verdi. *Papirüs* dergisinin yayınına katıldı, İngilizceden altmıştan fazla kitap çevirerek Türkçeye dünya yazınından yapıtlar kazandı. *Yürekta Bukağı* ile 1980, *Yaza Yolculuk* ile 1987 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı; *Güzel Yazı Defteri* ile 2002 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü kazandı. 2011'de 70. yaşı dolayısıyla Mimar Sinan Üniversitesi'nde bir sempozyum düzenlendi.

Yapıtları

Öykü: *İpek ve Bakır* (1971), *Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi* (Nedim Günsür'ün resimleriyle, 1973), *Dizboyu Papatyalar* (1975), *Yürekta Bukağı* (1979), *Yaz Düşleri / Düş Kışları* (1981), *Gecegezen Kızlar* (1983), *Dizboyu Papatyalar* (Toplu Öyküler, 1984), *Dön Geri Bak ve Rus Ruleti* (Toplu Öyküler: 2 cilt, 1985), *Yaza Yolculuk* (1989), *Sekizinci Günah* (1990), *Otuzların Kadını* (1992), *İki Yaka İki Uç* (Gençlik Öyküleri: Seçmeler, 1992), *Aramızdaki Şey* (1997), *Güzel Yazı Defteri* (Ali Arif Ersen'in resim ve fotoğraflarıyla, 2002), *Metal Yorgunluğu* (Haz.: Handan İnci, Doğan Kardeş Seçme Öyküler, 2009), *Bütün Öyküleri* (Delta, 2014).

Düzyazı: *Gündökümü 75* (1976; eklemeler yapılarak *Sesler, Yüzler, Sokaklar* adıyla 1981'de, *Gündökümü (1975-1980): Bir Uyumsuzun Notları*, adıyla 1990'da yeni basımları yapıldı), *Günlerin Tortusu: Bir Uyumsuzun Notları* (1985), *Yazılı Günler (1985-1988)* (1989), *Tanışma Günleri / Anları (1989-1995)* (1995), *Yüzleşmeler: Bir Uyumsuzun Notları (1995-1999)* (2000), *Gündökümü: Bir Uyumsuzun Notları* (2 cilt toplu günlükler/yazılar, 2003), *Kitapla Direniş: Yazılar, Söyleşiler, Soruşturmalar* (Haz.: Handan İnci, 2011), *Aşkın Yıpranma Payı: Elele Dergisindeki Yazılar ve Söyleşiler 1976-1985* (Haz.: Handan İnci, 2015), *Bütün Yazıları* (Delta, 2016).

Tomris Uyar'ın
YKY'deki kitapları

İpek ve Bakır (2002)
Güzel Yazı Defteri (2002)
Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi (2003)
Gündökümü, Bir Uyumsuzun Notları I (2003)
Gündökümü, Bir Uyumsuzun Notları II (2003)
Yürekte Bukağı (2004)
Dizboyu Papatyalar (2004)
Gecegezen Kızlar (2005)
Yaz Düşleri Düş Kışları (2005)
Otuzların Kadını (2005)
Sekizinci Günah (2005)
Aramızdaki Şey (2006)
Yaza Yolculuk (2006)
Kitapla Direniş (2011)
Bütün Öyküleri (Delta, 2014)
Aşkın Yıpranma Payı - Elele Dergisindeki Yazılar ve
Söyleşiler 1976-1985 (2015)
Bütün Yazıları (Delta, 2016)

Doğan Kardeş
Metal Yorgunluğu - Seçme Öyküler (2009)

TOMRİS UYAR

Yürekte Bukağı

Öykü

YAPI KREDİ YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yapı Kredi Yayınları - 2001
Edebiyat - 590

Yürekte Bukağı / Tomris Uyar

Kitap editörleri: Bedirhan Toprak - Pınar Çelikel

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B Güneşli - Bağcılar / İstanbul
Telefon: (0 212) 693 00 08
Sertifika No: 36150

1. ve 2. baskı: Okar Yayınları
3. ve 4. baskı: Can Yayınları
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Şubat 2004
9. baskı: İstanbul, Şubat 2020
ISBN 978-975-08-0756-1

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2015
Sertifika No: 44719

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
facebook.com/yapikrediyayinlari
twitter.com/YKYHaber
instagram.com/yapikrediyayinlari

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Anlat Bana • 7
Güneşli Bir Gün • 15
Süt Payı • 21
Ayşe, Haklı • 36
Akan Sularla • 44
Düş Satmak • 51
Ilık, Yumuşak, Kahverengi Şeyler... • 61
Dikkat! Kırılacak Eşya • 69

UZUN ÖLÜM, YÜREKTE BUKAĞI

Uzun Ölüm • 79
Yürekte Bukağı • 86

Anlat Bana

1

Ara sıra olur. Cigara dumanlarıyla dolu, boğucu, kalabalık bir odada, birbirlerine uzak kimselerin rastgele sürüklendikleri bir odada, bir akşamüstü, her şey kalakalır; bıçak-çatal seslerinden başka ses duyulmaz olur. Herkes, garip bir suçluluk duygusuyla ses çıkarmamaya çalışır elinden geldiğince.

Ev sahibi ayağa kalkar, son bir atılımla geceyi kurtarmaya girişir; soğuk bir şaka yapar, sıradan bir olay anlatır, ya da bilinen bir fıkrayı yineler ama ne olursa olur, bir başka şey boşalır ansızın, sanki herkes, bu sıradan, ucuz ortaklaşmayı bekliyor-muşçasına koyverir kendini; bir ağızdan gülüşülür. İşte o anda, daha önce hiç karşılaşmamış iki kişi, anlatılmaz bir çekime uyarak başlarını kaldırır, göz göze gelirler. Ağızlarından aynı sözler çıkmak üzeredir, oysa ağızlarını açmazlar, bakışlarını kaçırırlar. Ne var ki, o değişiklik olmuştur bile; bir ırmak gibi, bir çöl gibi doğal bir sınır çizgisi, onları odadaki kalabalıktan ayırırvermiştir. Birbirlerini tanıyorlardır.

— N'olur anlatsana. Ben konuşkan değilimdir, bana bakma sen.

— Ne anlatayım? Neyi?

— Buraya nasıl geldin? Sabah ne yaptın?

— Hava güzel diye çıktım. Dolaştım bir süre. Tek başıma olmayı seviyorum galiba. Ama sonra sıkıldım. Evden çıkarken, seni arayacağım yoktu aklımda, sonradan... Birden içimden geldi. O gece söz vermiştik birlikte kafa çekmeye, dedim.

— Açıklama, anlat.

— Dolmabahçe'deki güzelim ağaçlık yol var ya, onu yürüyerek geçtim. Denizden gelen rüzgâr yüzüme vurdu. Anlatamam; bütün ağaçlar, yol taşları, arabalar, hepsi sımsıcak bir çiy örtüsüyle kaplıydı. Gözleri yaşartacak kadar güzel bir hava. Gözlerim yaşardı. İlle de güzel şeyler bekliyorsan, bak, güzel bir gerçek söyleyeyim sana. Her yeşilliğin mutlaka çiçeği olması gerektiğini düşündüm. Çingeneler, çiçekleri sermişlerdi kaldırımlara. Devetabanını, kauçuğu o yüzden sevmiyormuşum demek. "Gül, yeşilliğin, yeşilin çiçeğidir" desem, hangi edebi sanata girer acaba?

— Onu bilmem, yalnız, ben güzel şeyler duymak istiyorum demedim ki, sesini duymak istiyorum o kadar.

— Öyleyse ben de söylüyorum. Günümüzde gülün, birtakım yoksul, üçkâğıtçı çiçekçilerin, üstüne su serpip zorla dirilttikleri bir meta olduğunu biliyorum. Böyle açık günlerde bile eldiven giyip ağır kokular sürünen burjuva kadınlarının satın aldıkları bir incelik olduğunu da. "Tek gül" sıfatına girdiğinde, ucuza getirilen bir zamparalık gereci olduğunu da. Yalnız elimde bir kayısı gülü varsa, bir bahçe duvarını, bir sokak adını daha iyi değerlendirebiliyorum, bir kadının yeni aldığı plastik, turuncu bir çöp kovasını.

— İstemeye hakkım var mı bilmem, ama seni yürekten ilgilendiren şeyleri, başkalarına anlatmaktan kaçınacağın şeyleri duymak isterdim. Anlat bana...

— Böyle güzelliği gözleri yaşartan havalar, sıkıyönetim ila-

havaalar aramalara, gece baskınlarına ve toparlanmalara uygundur. Ansızın, sen geldin aklıma. Belki bir daha hiç görüşmeyeceğimiz...

— Artık arayacağını ummuyordum. Bir ay geçti nerdeyse. Aramaz diyordum. Gizlice seviniyordum da doğrusunu istersen.

— Ben de o yüzden çekindim. Hem şey, *dışardan* bakıldığında, aslında aramamam gerekirdi. Hiçbir şey bilmiyorum ki seninle ilgili...

— Bakarsın, her önüne çıkan erkeği aradığını sanırım, değil mi? Ya da yalnız bana telefon ediyor, çünkü beni seçti, diye düşünürüm.

— Yoo, değil. Galiba *dışardan* bakılamaz. Üstelik seninle bir daha konuşamamanın vurgusu öylesine yoğundu ki, bir ara, bütün bunları zorla aklıma getirip kendimi bile isteye yordumdan kuşkulandım. O da değildi ama. Büfeden bir gazete aldım, iskelenin kenarından ayaklarımı denize sarkıtıp oturdum. Kimsecikler yoktu o saatte. Haber başlıklarını, satırların arasını okumaya çalıştım.

— Akla yakın bir yorum bulunca, yanlış da olsa, dört elle sarılıyoruz. Karşımızda, hep gölgeleriyle korkutan, karanlıkta sallanan şeyler var da ondan.

— Bir gece aramasında, hiç unutmam, saat üçte kapıyı açtığımda, tüfeklerini üstüme doğrultmuş iki polisle bir deniz astsubayı çıkmıştı karşıma. O zaman korkmamıştım sandığım kadar.

— Korkuyu bilenler, yaşamış olanlar, çabuk çözölmüyorlar, inan. Kendi özel korkularını tanıyanlar demek istiyorum.

— Orada, iskelede, yüzümü güneşe kaldırıp öyle oturdum. İyi geldi. Savsakladıklarım, ertelediklerim, eksik bıraktıklarım yüzeye vurdu; hepsini bir an önce tamamlamaya karar verdim. Kalktım, seni aradım.

— Rakımız da bitti yahu. Ne yerdin sen? Param var, korkma.

— Canım yemek istemiyor ama, şiş, köfte falan gibi bir şeyler söyle de, herif gelip gitmesin boyuna. Bir de salata.

Terliyorum. Kollarımın altı sıırıslıklam. Neden dik yakalı kazak giydım ki bu sıcakta? Bilmiyormuş gibi. Değil ama. Bu ter, güneşten değil. Titrek bir öğle sonrası güneş duruyor gökte, yakıcılığı kalmadı. Birazdan serinlik çıkar.

İki saattir, ne iki saati, bir aydır, bekletilmiş, kayırılmış, daha doğrusu, gerçekleşmesinden kaçınılmış bir yakınlığın gelip çatması bu.

Sıcaklık, usulca akıyor içimden, karşımdakine (erkek mi, adam mı, arkadaş mı desem) değiyor, onun gözlerinde yansıdıktan sonra dünyaya açılıyor.

Durmaksızın yenilenen, alabora olan dünyaya koşut bir hızla akıyor sıcaklık, başdöndürücü bir hızla.

Niteliğı de her an değışebilir. Dostlukta karar kılabilir; yumuşak bir yünün sıcaklığına bürünür. Tutkuya dönüşebilir; beyinde zonklayan güneşin içkiye kattığı kızışmış tat gibi keskinleşir. Aşka bile sıçrayabilir belki. Yalnız, durmaz.

Kendine kimlik yakıştırmada öyle usta ki. Önüne çıkan ölümcül dönemeçleri hemen kıvrabiliyor, ilk babacan, güvenli raya yan gelebiliyor.

Dünyadan alınan ve ancak başkaları aracılığıyla zenginleştirilerek yine dünyaya ödenen bir borç, bir coşku, bir esriklik bu ter.

Karşımdakinin, benzeri duyguları, anları, başkalarıyla –başka kadınlarla, başka erkeklerle- daha önce paylaşmış olması, bir gün kesinlikle yeniden paylaşacağı gerçeğı, benim de yaşamışlığım, yaşayacaklığım da zedelemiyor duygunun, anın gerçekliğini. Tersine, saygınlığını arttırıyor, pekiştiriyor.

Bir kere yaşanıldı ya, sürecektir. Başka yerlerde, başka zamanlarda, başka kişilerle. İki kişiyi bir an için belli iki kişi yapar; bir güneş dürbünü gibi başka deneylerin, başka kişilerin renklerini yansıtır onlarda, derken yüzlerini siler. Kimdir karşımızdaki? Kimlerdir?

Yeni boyutlar, ufak ayrıntılar kazanır. Devralınır. Vasiyet edilir.

İçimdeki şu kaygan sıcaklığın, bir gün bilge bir öküzü besleyen yemyeşil bir ota, bir türlü ulaşamayacağım köy evlerini ısıtan tezeğe dönüşeceğini duyuyorum iliklerime kadar.

Dünyanın derinliklerinde bir yerde, bir güle aşılınıp renk kazandığını.

Karşımdakinin de yüzü kızardı. Susuyoruz.

Yersiz bir kahkaha, bir bardağın kırılışı, bir cankurtaran düdüğü de bozamaz bu sessizliği. Olaylarla değil, imgelerle, iç susuşlarla kuruldu çünkü.

Garsona seslenmek için döndü. Boyun kaslarını gördüm. Güneşte alacalanmış o ince, çocuksu saçlara aykırı düşen kalın kaslar. Ensesindeki tüyler de yumuşak, kıvrıkcık. O derin çizgiyi arayıp buluyorum. Bu kırılğan çizgi, sırtını ikiye bölüp kabalarına iniyordur. Gergin kasıklarında, iki derin oyuk vardır öndeki ataklığı dengeleyen.

Evet aklımdan geçenleri kestirebildiğim gibi, ancak çırılçıplak kaldığında ortaya çıkabilecek özelliklerini de biliyorum. Daha da ötesini.

Sözgelimi, "oda"sı yoktur, evi vardır.

Sevişmek için otele gitmez. Özentili bir askı, kırmızı bir gece lambası, altın suyuna batma bir resim çerçevesi, sevişmeye kolaylık katsın diye tavana çakılmış bir ayna, zıvanadan çıkara-bilir onu.

Bir kadını güneş ışığına tutup incelemek ister.

Çok genç yaşta tanımuştır kadınları. Bir zaman genelevde bir dostu olmuştur.

Usluca erkekleştiği için güvenlidir, telâşsızdır.

Kibrit kalmamışsa, sevişmeyi yarıda bırakıp giyinir, bakkala gider. Akla gelmedik bir şeyle dönebilir; bir şey getirmeyebilir de.

Başımı, çıplaklığına yaslayıp uyuyabilirim bir süre. Yaralı bir hayvan acısıyla çırpınışını, tükenişini içimde duyabilirim. Ama olmayacak. Çünkü büyü geçti. Yeni bir dönemeçteyiz. Benim tırnaklarıma benzeyen uçları yenik tırnaklarına bakıyorum artık.

Garson yeni şişeyle ızgarayı getirip masaya bıraktığında güneş, gara açılan kapının dışındaydı. İçinde küçük toz tane-cikleri oynayan kalın bir ışık dilimi uzatıyordu içeri.

Kırık dökük masalar; ayaklarına karton parçaları, kibrit kutuları, gazoz kapakları sokuşturulmuş, üstleri yağlı, kalın bir muşambayla kaplı.

Tezgâhın arkasındaki raflara, elverişli rakılar, harcîâlem votkalar, kıpkırmızı konyaklar, tozlu likör ve viski şişeleri sıralanmış. Tozdan, isten, etiketler bile okunmuyor.

Bardaklarda yağ halkaları var. Donuk camdan, eğri büğrü bardaklar.

Kararmış tül perdelerden, örümcek ağlarının kalıntıları sar-kıyor.

Tezgâha tünemiş işadama kılıklı biri, telefon ediyor.

“Evet evet,” diyor hiç de inandırıcı gelmeyen bir sesle, “bi-raz daha bekleyip çıkacağım tabii. Önemli olmasa... Sen oylar-sın onları artık. Anlatırsın. Beşte bir toplantıya katılmak zorun-dayım.”

Saat üçü geçiyor. Tren gecikti.

Yan masada, ihtiyar bir karı kocayla bir oğlan çocuğu otu-ruyorlar. Oğlana pirzola söylemişler, kendilerine kuru fasulyay-la pilav. Doğru dürüst kesilmemiş ekmekten büyük parçalar ko-pararak, yemekten küçük kaşıklar alarak yiyorlar. Sık sık dışa-rıya göz atıyorlar. Oğlanın belinden ucuz, Alman-ışi bir tabanca sarkıyor, kılıfı kırmızı. Biraz sonra gelecek treni bekliyorlar. İhti-yarlar, çocuğu ana babasına devredecekler. Pirzola ondan.

İşçiler peronu trene hazırlıyorlar. Elllerinde süpürgeler, bez-ler, uzun saplı fırçalar, renk renk kovalar. El arabaları sürülü-yor oradan oraya. Hamallar, yerlerini alıyorlar. Göklere kadar yükselen mektuplar getirildi bir el arabasında. Bir tanesi düş-tü; memur eğilip aldı. Demek, yerlerine ulaşıyor bu mektuplar, inanılır şey değil!

Sultanahmet’ten ya da Yeniciami’nin basamaklarından uçu-şa kalkmış bir güvercin daldı kırık camdan içeri. Suskun bir ca-

mi kubbesini andıran tavanı dolandı, çıktı. Şimdi yine o daracık, itiş-kakış sokaklardan, gezgin satıcıların inanılmaz şeyler sattığı, kasetlerin iyice açıldığı, piyangocuların köşeleri tuttuğu o umutsuz sokaklardan geçecek, binlerce güvercinden biri olacak. Semirik, uçmayı bile unutmuş, hantal bir adak hayvanı.

İhtiyar bir alkolik, ortadaki geniş masada uyukluyor. Ölmeyi bekliyor. Kendi özel, küçük, haklı ölümünü.

Helada bir esrarkes, pantolonu dizlerinde, paçaları kubura yığılı kâğıtların, gazetelerin, aybaşı pamuklarının ortak sıvısına bulaşmış, öylece uyuyormuş. Garsonlar, yakalamışlar, ite-kaka atıyorlar dışarı.

Ekşimiş mezeler, geçkin kavunlar, yanık yağ, devrilmiş rakı, toz, is, muşamba, ıslak şayak, havı kaçmış kadife, buruşturulmuş kâğıt peçeteler, mazot, ayak ve dışkı kokusu birleşip bir tek koku oluyor; sıcak bir mutfakta yağları akıtılmadan kurumuş bir bulaşık bezinin kokusu yükseliyor masalardan.

Koku satıcısı, üç gün çıkmayacak bir damgayla onaylıyor bu kokuyu, resmileştiriyor.

5

- Yesene, köftenin yağları dondu bile.
- Sen de bir şey yemedin.
- Saat kaç?
- Kaçta kalkman gerekiyordu?
- Hiiç.
- Sen hiç konuşmadın asıl. Anlatsana...
- Seni seviyorum mu diyeyim istiyorsun?
- Hayır. O anlamda, kullanılan anlamda sevmediğini biliyorum. Belki de yalnız o anlamda seviyorsundur, bilmem.
- Yine de duymak istiyorsun ama. Bir erkeğin bir kadına söyleyeceği şeyleri. O senin kadın yanın.
- Ayıp mı? Kötü mü?
- Değil, seni sen yapan bir şey ama, konuşmak beni bağlar.

— Nasıl yani?

— Şu kadarını söyleyebilirim. Seni asıl yaşlılığında görmek isterdim. Durgun, uzak, temizken her şey, barışta.

Eğildi, kadını önce alından, sonra burnunun ucundan, sonra titremeye başlayan, ağlamaya hazırlanan dudaklarına inen sümük çizgisinden öptü.

— Hadi, yürü bakalım. Geçireyim seni.

Güneşli Bir Gün

Ne zamandı, kimseler tam bilmiyor, ama toprağın üstlerine ince bir torba geçirilmişti. Göğün hemen altında serilmiş, sınırlardaki son ağaçların kalın köklerine sıkıca kısıtılmıştı. Seyrek dokulu, nerdeyse saydam bir örtüydü, dışarının görürlüğünü kısıtlamıyordu, çağdaştı, uygardı, ne var ki ona değip süzülen ışıktaki, bütün renkler bulanıklaşıyor, parlaklıklarını yitiriyor, sonunda tekdüze bir bozlukta, tiz bir alacakaranlıkta donuyordu. İnsanların yüreklerinin daralması, boğazlarının sık sık düğümlenmesi bu yüzdendi.

Dışarda kalan gökyüzü, belki yine masmavi, güneşliydi. Eskiden olduğu gibi. Bir yerlerde çingeneler, eski çağlardan bu yana yaptıkları gibi, alacalı çergilerini kentten kente taşıyorlardı.

Kadınlar, parlak yeşiller, derin maviler, kayısılar sürünüyorlardı yine.

Belki çocukların resim defterlerindeki uzak adalar yine uçuk mordu, güneş yine kocaman ve turuncuydu, çayırlar yine al gelinciklerle doluydu.

Sokaklarda plastik eşya satıcıları – rüzgâr cambazları – arabalarına ustaca yerleştirdikleri oynak kovaları, bidonları, boy boy tasları, tel sepetleri, renkli topları, savrulan firdöndüleri yokuşlardan indiriyor, yokuşlar aşılıyor, kentlerin, kasabaların kuytularına bir uçurtmanın renklerini püskürtüyorlardı.

Kimsenin renkleri gördüğü yoktu.

Günışığında ya da geceyarısı, sokaklara uğrayıp soluk almaya çalışanlar, paçaları, etekleri çamurlara bulanmış asık

yüzlü insanlar, eskimiş dış görünüşleri, boşalmış yürekleriyle bir zaman kendilerinin olan yorgun kalıplarını güçlkle sürük-lüyorlardı.

Akşamları, iş dönüşü, erkekler, yumruk beresi morunda ezik lâleler, ölü dudağı kızılından kuzgun kılıçları, camgöbeğı aşılarda renk değişimine uğramış kâğıtımsı karanfiller götürüyorlardı sevdiklerine. Bitimsiz alacakaranlıkta, çiçek sanıyorlardı ellerindeki yükü.

Pencerelerde onları bekleyenler oluyordu o saatte. Okul dönüşleri, kızlarını oğlanlarını bekleyen analar, geç saatlerde bu nöbeti babalara devrediyorlardı. O arada, balkonlarda, pencerelelerde suskun duruyor, birbirleriyle konuşmaktan bile kaçınıyorlardı.

Çünkü alanların duvarlarında, geçitlerde, köprülerde, apartman aralıklarında, taraçalarda, bahçelerde, ağaçlıklarda, otellerin girişlerinde, fabrikalarda, aydınlık yazıhanelerde, tozlu devlet kurumlarında kol geziyordu ölüm. Yazılı ölümle gerçek ölüm, gündüz-gece nöbetini bölüşmüşlerdi. Yüzleri ve kimlikleri belirsizdi.

Kentlerde kimseler birbirini tanımıyordu. O güne kadar tanımayı pek düşünmemişlerdi, ama artık önemliydi; tanınmayanlar kuşkuyla süzülüyordu. Bıyıktan, saçın taranış biçiminden, kısalığından ya da uzunluğundan, giyiniş özelliklerinden, bir düşmanlık, bir dostluk belirtisi çıkarılmaya çalışılıyordu. Her yerde; dolmuş motorlarında, arabalarda, kamyonlarda, otobüslerde, uçaklarda.

Raylara gelişigüzel atılmış bir pamuk paketi, apartman aralığına bırakılmış bir gazete tomarı, biraz sonra patlayacak bir bombayı anımsatıyordu. Yıllardır cepleri ısıtan sigara paketlerinde kötü belirtgeler, eski söylenceler aranıyordu: kurt kulları, gamalı haçlar, orak çekikler.

Kentleri, kimliği belirsiz kişilerin tuttuğundan başka hiçbir şey bilinmiyordu artık. Fısıltıların, söylentilerin, haberlerin gerdiği kalın umutsuzluk ağından korkanlar (birileri gidiyor, dön-müyordu; birileri ölüyor, bulunmuyordu), don vurmasından korkan ser çiçeklerinin telaşıyla, kendilerine düşen bölümüyle

yetinmeyip torbaya sıkı sıkı yapışıyor, onu çekiştirip duruyorlardı. Ne de olsa çağdaş bir torbaydı bu, güneşin kızgın ışınlarını, bir süredir gökten yağan çamuru ince bir elekten geçiriyor, daha damıtık bir çamur, daha incelmış bir ışın sunuyordu.

Torbanın böyle iyice gerilmesinden pek ürkmeyenler de vardı. Yaşananların gerçek yaşama uymadığına, hiçbir zaman uymayacağına inananlar. Dokusu ve boyutları çağdan çağa değişse de özü hep aynı kalan bu torbanın patlaması sonucunda renklerin eski parlaklığına, seslerin eski tınlarına kavuşacağına inananlar.

Gelgelelim, torbanın etkisiyle düşünceler de çarpılıyordu bir süre sonra. Torbanın, uyuza, sıtmaya, tifoya, uzak illerde koleraya, büyük kentlerde kalp yetmezliğine yol açtığı söyleniyordu. Damarları sertleştiriyormuş, yürekleri çürütüyormuş, gerçekleri silip yerine yanılsamalar yerleştiriyormuş. Ortaçağların ilkel hastalıklarıyla, salgınlarıyla, yeni çağların kanserini el ele çalıştıracak güçteymiş. Deniliyordu. Korkuluyordu.

Belki de o yüzden havada asılı kalıyordu sözcükler, bir yere ulaşmadan yok oluyordu.

Sabahları yataklardan kolay kalkılamıyor, akşamları sofralarda uzun süre oturulamıyordu. Bir gazete haberi, bir fotoğraf, yaşamayı haksız kılmaya yetiyordu.

Sevişmenin sonunda, büyük can boşluğuna düşmeden önce kalakalıyordu sevgililer.

Anaların çocuklarını okşayan ellerinde korku okunuyordu.

Kimse, bir gün sonrayı bilemiyordu.

Öldürülenler, pusuya düşürülenler, kaçırılanlar, kan davası güdenler, soyanlarla soyulanlar ve bekçilerle veznedarlar, basılı kâğıtlara geçtikten hemen sonra gerçekliklerini yitiriyorlardı. Yaşanılan acılar, büyük bir hızla simgesel acılara, okunulan, düşünülen, yazılan acılara dönüşüyordu. Toplu bir sanrı gibiydi, olamazdı, bir sürçmeydi sanki. (Şu öykü bir başka şeyin simgesiydi sözgelimi, masal mıydı neydi? Öylesine kaçılıyordu.)

En sonunda, iletilmeyen sözcüklerin küfünden, akan kanlardan, yıllardır dışarı sızdırılmayan işkence çığlıklarından, duvarlardaki aşı boyası yazılardan bir salgın yayıldı kente. Çamur yağdı, pusı koyulaştırdı.

Derken, güneş açtı bir gün.

Çamur birikintilerini kuruttu, renklere canlılık, yüreklere açıklık bağısladı.

Tutuklu, iki jandarmanın arasında yürüyordu. Elleri kelepçeliydi. Solmuş bir kot pantolon vardı üstünde. Ayaklarında çamurlu çizmeler. Kemerinden taşan damalı gömleğiyle fanılası, alelacele hazırlandığı, bu yolculuğa birdenbire çıktığı izlenimini uyandırıyordu.

Dalgındı, ama her gün geçerken tökezlediği bu taşları bozuk yolda, bugün özellikle tökezlememeye çalıştığı belliydi. Gerçeği gözleriyle görmesine az kalmıştı. On-on beş metre sonra jandarma kışlasına varacaklardı. Tutuklu, kendisine bağıslanan bu kısacık sürede, gerçekle yüz yüze geliş denen o kutlu olayı, kendi değerlerine tıpatıp uyan bir törenle kutlamaya hazırlıyordu içini.

Az kalmıştı.

Şu duvarlara, epeski yıkıntılara, saraylara, ağaçlara baktıkça.

Devraldıklarının, yaşadıklarının ve geleceğe aktardıklarının ödentisini vermeye hazır birinin cömertliğiyle yürüdükçe.

Adımları kesinliğe, kaçınılmazlığa doğru ilerledikçe. Önünde korku uçurumları açılmıyor değildi. Ama her uçurumu her atlayışında o adımının anlamını daha iyi kavırıyordu.

Kimler geçmemişti ki buralardan?

Buralardan çürük kokusu alınan kıyıdaki şu hareli deniz, şu günlük yaşama karışmış görünen deniz, ne cesetler sürüyüp götürmüş, kuyulardan, zindanlardan gizlice atılmış ne ölümle ri kendine katmış, tortulanmış, ağır ağır akmaya alışmıştı. Yüzyıllardır.

Beş-on adım kalmıştı.

Tutuklu, yüreğinin bir yanıyla geriye, tepelerde, bir yokusun başında bıraktığı evine koştu:

“Yeterince para var mı acaba?”

“Kimden borç alabilir?”

“Çamaşırlarımı ne zaman değiştirmiştin?”

O, sessizce sorduğu soruların yanıtlarını arayadursun, biraz sonra demir bir kapı, bu güneşli günü, yıkıntılar, ahşap evler, eski çınarlar, konak yavruları ve saraylarla dolu bu yolu ve taşlardan yükselen buğuyu, kara bir leke gibi örtüverecekti.

Sağındaki jandarmadan bir cigara istedi o zaman. Jandarma, çocuk yüzü, genç irisi bir delikanlıydı. Neler düşündüğünü kimse bilmiyor; belki yalnızca tutukluyla birlikte yürüdüğü bu yolu düşünmüştü. Ama hayır demedi, yaktığı cigarayı tutuklunun dudakları arasına sıkıştırdı.

Tutuklu, geniş, doyurucu dumanı tutkuyla içine çekti, tam kapıdan girecekken bir daha döndü güne doğru.

Bir otobüs geçiyordu.

Cam kenarında, babasının kucağında oturan oğlan, o kısa geçiş anında, kendisini görmeyen tutukluyu gördü, zaten biraz önce yol tıkağında başlamıştı onu izlemeye. Çocuğun yüzünde sağır-dilsizlere özgü o uysal, anlamsız iyilik. Ağzı yarı aralık. Anlamli bir sözcüğü söktüğü ilk günden bu yana kimseye soru sormasına izin verilmediği, hiçbir soruyla karşılaşmadığı için olağan sayılabilir suskunluğu.

Otobüs sarsıldıkça, durup durup ilerledikçe, çocuk abartılmış bir biçimde sallanıyor, babasını gizliden tedirgin etmenin tadını paylaşmak için anasına bir göz atıyordu.

Yanıbaşında uyuklayan anası, bu yaşama hilelerini unutmuş gibiydi. Başını yana eğmişti, yüzü görünmüyordu. Kınalı, şişkin, iş gören parmaklarını öndeki koltuğun demirine geçirilmiş, uykuya tutunmuştu sıkı sıkı. Uyandırılmazdı.

Baba, her sarsıntıda, her duruşta, her kalkışta, ellerini beceriksizce oğlunun omuz başlarında gezdiriyordu. Okşamaya değil, tespih çekmeye alışkındı parmakları. Gözleri, dalgın bir saldırganlıkla ötelere, dışarıya bakıyordu. Çember sakallıydı, ön dişlerinden biri çürüktü, yaşı belli değildi. Doğduğu gün, bu yaşıydı sanki.

Oğlunu okşarken, kendisine atalarının devrettiği çok gizli bir sözleşmenin koşullarını yerine getiriyordu. Yine de tetikteydi.

Otobüsün yolcuları, içlerinden konuşmayı sürdürüyorlardı.

Fötr şapkalı, elleri karaciğer lekeleriyle kaplı bir işadamı:

— Anarşistin biri olmalı, dedi içinden, tutukluyu görünce.

Taşıdığı kitaplara renkli bir kapak geçirmiş üniversiteli:

— Evinde yasak kitap bulmuşlardır garanti, dedi içinden.

Sonra, fötr şapkalıyı öfkeyle süzdü. Fötrlünün yüzündeki hıncı okuyan ana:

— Yazık, dedi, çok da genç.

Ama bunları içinden söylediğinden, üniversiteliyi mi, tutukluyu mu demek istediği anlaşılmadı.

İzninin tadını çıkarmaya çalışan er, en arkada, geniş pencere-
relerden izliyordu kenti, geri geri giderek.

— Belki de asker kaçağıdır, dedi, burası jandarma kışlası.

Tutuklu, tam o sırada kışlanın kapısından giriyordu. Döndü, derin, doyurucu dumanı tutkuyla içine çekti.

— Ağabeye bak! diye haykırdı çocuk ansızın.

Otobüstekiler, bir yerde bir bomba patlamışçasına yerlerinden fırladılar. Sessizlik bozulmuştu, anlaşma bozulmuştu.

Baba, yaşadığı onca yılın kirini tırnaklarında barındıran kılılı elini oğlunun yüzüne indirdi. Ceketinden tutup silkeledi onu. Sonra karanlık kollarının arasına kısırdı.

Babayla oğul arasındaki tek bağı oluşturan ceket, o anda açığa çıktı. Aynı kumaştandı. Pantolonu artık eskimiş, bez edilmiş, unutulmuş bir ceketti. Babanın ceketinin kumaşından arttırılıp oğlana dikilmiş, uydurma bir ceketti. Eski, suskun, zatim bir ceketti. Ama dokusu seyreلمişti artık. Eski koyuluğu kalmamıştı.

Süt Payı

1

Şoför Kâzım Efendi, üç kere, uzun aralarla bastı kornaya. Elinden geldiğince az ses çıkarmaya çalışarak. İlk elde sanılabileceği gibi bu soğuk, göğü yeni yeni ısıyan kış-sonu sabahında kimseyi kan uykusundan uyandırmamak için değil ama. Nedeni bambaşka. Kâzım Efendi, ta baştan beri, bilmediği bir şeyleri, ya da artık anlamını, biçimini bile yitirmiş belli bir şeyi ürkütmekten kaçınmıştır.

Şu altındaki eski model döküntü Amerikan arabasıyla birlikte yaşanırken, dış dünya karşısında, her zaman ürkek, acemi kalmıştı. Birlikte geçirdikleri bunca yıl sonunda arabayla kurduğu ilişki, eski karı-kocaların ilişkisine döndü; birbirlerinin alışkanlıklarını kaptılar, birbirlerinde kendi özelliklerini pekiştirdiler; sevgiden çok alışkanlık, ara sıra sıkıcı gelen bir rahatlık söz konusuydu aralarında.

Arabayı ilk tanıdığı günlerde atak bir delikanlıydı Kâzım Efendi, gözüpek bir sürücüyü. Araba da gıcır gıcırdaydı ama, hakkını yemeyelim. O zamanlar bu arabalardan kaç tane var koca kentte? Yedi sekiz mi? Hadi otuz kırk diyelim. Yalan olmasın. Doğru, biraz kullanılmış, yalnız iyi ellerde, hiç belli değil. Kısa sürede alışmışlardı birbirlerine, huylarını kavramışlardı; ikisi de titizdiler. Sözgelimi, ortada gözle görülür hiçbir aksaklık yokken, durup dururken stop ederdi Şavruhi. Boğuk sesler çıkarır, duman bırakır, itilse de yerinden kıpırdamazdı.

En becerikli ustalar, Kâzım Efendi'ye koşarlardı o zaman: "Sen anlarsın bunun dilinden. Gel gözünü seveyim." Bugün de neler çevireceğini, neler kurduğunu bilirim bu meretin, içime doğar. Lastik mi patlayacak, motor mu kaptırmayacak, anında sezerim. Bir tıkırtıdan belki, belki de yıllardır dinlemeden duyduğum bir sesin yerli yerinde olmayışından.

Kâzım Efendi sevgiyle okşadı, elinin altındaki emektar direksiyonu... Eee, kaç yıllık ekmek parası, hakkı ödenmez. Şavruli'nin borcu dün bitti daha. Kaç yıl, dile kolay...

Dün son taksiti götürmüştü Bey'e. Çepeçevre camlardan giren ışıktaki pırıl pırıl duran, daha insan kokmayan yeni işhanına. Camlı bölmeden girip de Bey'i karşısında gördüğünde, bir tuhaf olmuştu doğrusu. Böyle bir adamın eline bugünün parasıyla iki bin lira saymak! Kaç yıl süren bir borcun son taksiti. O para ne ki bugün? Bir zarf getirmeyi akıl etseydi ya, tüh!

Anlayışlı adamdı Bey, can adamdı.

— Buyur Kâzım Efendi, sıkılma, geç şöyle, demiş, uzatılan tek beş yüzlükle yüzlükleri göz ucuyla saydıktan sonra cüzdanına özenle yerleştirmişti.

— Yine beklerim Kâzım Efendi, yani borç bitti diye... Yolun düştükçe buralara, uğrarsın.

Kâzım Efendi, hanın kapısında Bey'in arabasını görmek istemişti. Vefasız çıkmış, sevilen bir dostu yoklamaya gider gibi pır pır atıyordu yüreği. Nasıl bizim Kadillak bakalım? Ne durumda?.. Ama ortalıkta göremedi arabayı, kâhyaya sordu:

— Nah şu.

Bu bizim Kadillak değil ki! Mercedes bu. Suratsız, tıknaz bir araba. Kadillak, uzun boyluydu, kuyrukları kıvrıktı, gelin gibi süzülürdü, burnu havadaydı. Zavallı. Demek ondan da gönlü geçmiş Bey'in. Değiştirmiş. Şoförü de elbet.

Bey, Şavruli'den bıktığında, Kâzım Efendi hemen satın almak istemişti arabayı. Zaten Bey'in yanında çalışmayacaktı artık. Kurumlu, nazlı Kadillak'a uygun uzun boylu, tığ gibi, acar bir delikanlıyı işe almıştı Bey. Şavruli konusunu da o açmıştı, anımsıyordu da...

— Aman beyim, ben nasıl öderim bu arabanın borcunu?

— Düşünme sen Kâzım Efendi, ödersin. Borç yiğidin kamçısıdır. Sen söz ver yeter. Senet sepet istemez.

Bu iyilik, gözlerini yaşartmıştı Kâzım Efendi'nin. Tazminat istemeden ayrılmıştı işinden.

İyi güzel de, masraflı arabaydı Şavruli. Gece gündüz çalışmıştı borcunu ödemek için. Şimdiki aklı olsa, hakkını koparıp alır, şöyle az benzin yakan bir araba düşünürdü, ama o yıllarda Şavruli'den başka araba görmüyordu ki gözü. Beylerin, ağaların, mebusların kurulduğu şu arabaya, onlara özgü kaygısızlığın, dokunulmazlığın, o güzelim tatlımsı tütün kokularının sindiğini düşünüyordu. Uğur gibi bir şey canım. Arabanın bir zamanlar yaşadığı o zenginlik, o bolluk, kış sabahları içini ısıtacaktı, yoksul evinin önünü şenlendirecekti.

Dün, son taksiti ödeyip de direksiyonun başına geçtiğinde baktı ki, evet yaa, inanılır şey değil, ne dertlerden, çilelerden sonra inanılacak gibi değil yaa, ama öyle işte. Kâzım Efendi baktı ki, Şavruli de eskimiş, yaşlanmış kendisiyle birlikte. Sağ arka kapının kolu yenilenmek istiyor, sileceklerden biri kırık, kül tablası yerine oturmuyor, döşemede cigara yanıkları var yer yer. Hani ilk taksiti verdiği gün arka cama astığı köpek var ya, o bile kafasını keyifle sallamıyor eskisi gibi. Tozlanmış, bir tutukluluk gelmiş hayvana.

Kâzım Efendi, kornaya basayım mı basmayayım mı diye düşünürken, karanlık sabahın ezikliği çökmüştü üstüne. Direksiyonu tutan ellerine gitti gözü. Boğumları şiş şişti parmaklarının, bileğinde, saatin çevresindeki siyah kıllar, aklaşmıştı. Çilli, kavruk ihtiyar eli bildiğimiz. Yıllar geçti be Şavruli. Yorulduk birbirimizi beklemekten. Son günlerinde gözden çıkarılıp arabacılara satılmış, tayını iki torba samana inmiş, tımarsız yarış atlarına döndün. Kusura bakma. Öğrenci taksiciliğinden başka bir iş paklamaz artık bizi. O da eski şoförüm diye. Güveniyorlar. Çocuklarını teslim ediyorlar. Zengin, nazlı oğlanlar bunlar. Bak şuracıktaki liseye gitmezler de taa nerelere götürürüz sabahları. İyi okusunlar, adam olsunlar diye. Sınıflarını geçince, babaları bir araba çeker altlarına. Şöyle oyuncak gibi bir

şey, çarpsa keseye zarar vermeyecek cinsten, Murat mı, Anadolu mu artık... Şimdiden hevesliler, elleri yatkın. Ama ne kadar dretmeler vermem direksiyonu, bilirsin. Anaları, babaları da bu yüzden güveniyorlar ya bana. Hem seni anlamaz bunlar. Dilini bilmez. Hurda, battal araba, diyorlar, sat bunu, yenisini al. Bilmez bunlar.

Oğlanlar geliyorlardı galiba. Camdan uzandı Kâzım Efendi. Kömür, mazot, pus yüklü rüzgâr, ihtiyar ciğerlerine doldu; öksürdü, balgam boğazında halkalanıp soluğunu tıkadı. Öksürdü yine. Kornaya bastı. Tık nefes bir ses çıkardı Şavruhi.

— Kâzım Amuca, merhaba! diye sesleniyordu sütçü Ahmet. Yokuşun tepesinden. Gür sesi, hızla yaklaşıyordu. Bisikletli arabasını salıvermiş yokuş aşağı kerata. Gençlik! Akıyor işte. Kaynıyor. Otuzunda daha. Sessiz havada, arabadaki süt güğümlerinin birbirlerine değmesinden çıkan hafif tıngırtı. İçlerindeki ılık, akışkan sütün, demin sağılmış taze sütün lıkırtısı bile duyuluyor.

— Merhaba, delibozuk! dedi Kâzım Efendi gülerek. Bizim yoğurt hazır mı? Dün söylemiştim ya...

— Bir kilo mu demiştin Kâzım Amuca?

— Yok canım, ne biri? Yarım. Gece ayranım için. Uyanıp bir bardak bol tuzlu ayran içtim mi Ahmet oğlum, günün yorgunluğunu unutuyorum inan. Gıcığı da anında kesiyor. Onun için. Senin yoğurtla bir başka oluyormuş ayran. Yengen öyle diyor. Yoksa ben başka yerden... (demeyecektim bunu.)

Utancın tatlı kızarıklığı yayıldı Ahmet'in yüzüne.

— Eksik olmasın yenge. Kınalı'nın sütü bu, senin bildiğin inek hani. Yağlıdır. Öğlene hazır olur, kaygılanma amuca. Yoğurtları öğlen dağıtıyorum. Anca oluyor. Sen ikinci posta öğrencileri dağıt, yoğurdunu alıverirsin bir zahmet...

Ahmet renkli bir sevinç yumağı gibi çözülerek indi yokuştan:

— Süt-Ciyuuuuu!

Gün, yavaş yavaş rengini, kokusunu buluyordu. Bir Perşembe oluyordu. Birazdan yollar dolar. Turuncu, acı yeşil spor arabalardan, ciddi Renaultlardan geçilmez olur sokak-

lar, özel ilkokulların kaptıkaçtıları, gürbüz, gergin tenli, soğuk yanaklı, renk renk çoraplar giymiş, renk renk beslenme torbaları taşıyan çocukları okullarına yetiştirirler. Çocukların ağızlarında, kahvaltıdan kalan ekmek kırıntıları, dudaklarının kıyısında, reklamlı süt ve tereyağı bulaşığı. Ve kollarında hep sümük lekeleri.

Eşek tıraşı olmuş iki küçük oğlan, kocaman çantaları ellerinde, gözlerini yolun taşlarına dikmiş, iki yetişkin adam gibi yürüyorlar. Okula ancak yetişirler. Kaptıkaçtılardan el sallıyor arkadaşları. Bakmıyorlar. Sabahın erken saatlerine özgü kısık konuşmalar arasında bu yolu birlikte yürüdüklerini, hep birlikte yürüyeceklerini kavıyorlar.

Saat sekize çeyrek kala, durakta olur Sütçü Kadın. Kâzım Efendi'nin liselileri, "Ekmekçi Kadın," "Elmacı Kadın" derler ona.

Sütçü Kadın da hep renkli şeyler giyer. Onun renkleri bambaşkadır ama. Evindeki bütün artmış yünleri, eskiyip de sökül-müş hırkaları değerlendirmeyi bilir o, ustalıkla alacalar yaratır. Yıllar önceden kalma bir çorabın yününü sırtının tam ortasında duymak onu ısıtır. Yanında da kızı vardır hep, okula götürüyor herhalde. Kız, incecik sapının taşıyamayacağı kadar fıskırmış bir papatyayı andırır sapsarı kafasıyla. Bacakları da azıcık çarpık olmasa, çok güzel çocuk.

Birlikte kaldırımın kenarında durur, sabırla karşıya geçmeyi beklerler. Kadın, süt şişelerini taşıdığı tahta kutuyu vermez kızına, bırakır, o zıplasin gönlünce, seğirtsin, seksin ardı sıra.

Kâzım Efendi, onlara hep bir "Merhaba!" demek istemiştir. Kaç yıldır. Önceleri yakışık almaz diye düşünmüştü, şimdi de gecikti işte, söyleyemez artık. Yıllardır, tanrının günü sekize tam çeyrek kala durakta görür onu. Hiç sektirmez. Pazarları bile Kurum'un sütlerini dağıtır. Eli öpülecek kadın. Kocasını bilir miyim acaba?

Bir keresinde, hiç unutmuyor Kâzım Efendi, arkada oturan gözlüklü, liseli oğlan, onlara bakıp:

— Yahu, düpedüz Jervez'le Nana bunlar, demişti. Kıza bak kıza, memeleri seçiliyor önlüğünün altında. Daha bu yaşta. Büyüyünce ya dansöz olur ya orospu.

Demişti de, Kâzım Efendi, yaşamı boyunca ilk kere, dönüp ters ters bakmıştı müşterisine.

Ne dediğini anlayamamıştı aslında. Gâvur kadınların adları herhalde. Ama kadına saygısızlık edilmez, isterse gâvur olsun. Yoksa bir zaman bir dansöz Nana vardı, onu mu dedi oğlan? Ezanla uyanan bu fukaraya mı dedi?

2

Karanlığın içinden usulca yükselmışti ses. Karanlık kadar siniydi, kaygandı. Önce aşağıdan almıştı, acındırmıştı, yaltaklanmıştı. Sonra yükseldi, yükseldi, bir tekdüzelikte kimliğini buldu. İnşsiz çıkışsızdı artık, düpedüzdü. Çağırıyordu, bildiriyordu, buyuruyordu. Bir önceki seslenişinden, geceden devraldığı esnekliği, köhneliği yeni doğan güne getirip bırakıyordu. Karartıyordu. Onun iki sesleniş arasında yaşanmış şeyler sanki hiç yaşanmamıştı aslında. Ondan başka her şey düşseldi, gereksizdi. Hiçbir konuda söz vermiyor, vermediği sözleri geri de almıyordu. Yüzyıllardan bu yana, dünyanın sıcak iklimli bölgelerinde, insanları uykularından uğratan, kanlı savaşlarda, çöllerde, salgınlarda bile tepelerinden eksilmeyen, hiç ama hiç yumuşamayan, acımayan, günü gönlünce bölen, günü ufalayan, tekdüzeliğini her keresinde sağlama aldığından, her keresinde daha abartılmış, daha ürkünç gelen zorbalığıyla koşullarını sıraladı. Köpeğini çağıran bir sahibin her zamankinden daha tiz çıkan, nesnel ve anlamsız sesiyle. Söziünü bağladı. Karanlığın içinde yitti sonra. Havada uzun bir soluk kaldı. Gün ışıyordu. Perşembe.

3

“Ayyy!” dedi Sultan uykusunda. Suçlu gibi ezik uyandı. “Kalk!” diye buyuran, acımasız bir erkek sesi. Kalk! diyor, be-beği emzir, altını değiştir. Koş, yüzüne soğuk su çarp, buz gibi olsun ki iyi çalışabil, çaydanlığı ocağa koy sonra, yavaş yürü ki kocan uyanmasın, giyin, çabuk ol, kızı okula hazırla, kapının önüne bak, Kurum’dan süt şişelerini bırakmışlar mı, hadi çabuk ol, sallanma hadi. Çabuk ol ki seni bağışlayayım!

“N’olur,” dedi Sultan içinden, “biraz daha, n’olur!” Yer ya-tağında doğruldu, oturdu. Sırtı tutulmuştı. Beli sızlıyordu, koltukaltlarından memelerine doğru, koyu, uğultulu bir şeyler akıyordu. Biraz sonra meme uçlarına iğneler batmaya başladı, göğsü aşıağı çekildi; süt indi.

Sultan gözlerini ovuşturdu. Yıllar boyunca anasına, nine-sine, daha önceleri onun anasına, onun da ninesine hep böyle kan uykudan kalkıp eğilme, doğrulma, emzirme cezaları kesen erkek sesine, “Yeter gayri!” dedi usulca. Gizlice.

Yan döndü, geceliğinin düğmelerini çözüp memesini ı-karttı, yanibaşında uyuyan bebeğe baktı. Öylece uyuyordu be-bek, taş gibi. Gece yatırdığı gibi, kıpırdamamış. Kirpikleri tit-riyor yalnız. Burnu da tıklalı. Soluk aldıkça, ufacık bir balon ka-barıp sönüyor burnunun deliğinde. Dudakları kavlamış. Alnı yanıyor. Çok ateşı var, çok. Çok ateşlenince böyle harsız yanar bebeklerin alnı.

arşaf da sırlısklam. Sidik kundağın üstüne çıkmış. Boş ver. Sidiğin sıcağında uyusun zavallı; evin içi buz. Bebeğin sım-sıkı kalıbını kendine doğru çevirdi. Dirseğinin üstüne yaslanıp memeyi bebeğin dudaklarında gezdirdi. Bebek, başını kaçırdı isteksizce. Yanağında sarı bir leke kaldı. “Al ufacığım, uğraştır-ma kurban olayım,” dedi Sultan. Gözleri kapanıyordu.

Bebek, sese doğru uzattı ağızını, memeyi kaptı. İlk emişin-de gelen gür süt, dudaklarının iki yanından taştı, zıbını leke içinde kaldı. Sultan’ın içi çekiliyordu, canı seyreliyordu o em-dikçe. Süt değil, kandı sanki akan, kendi özsuuydu. Tövbe tövbe. Sultan, derisi çatlamış, beyaz çizgilerle yarılmış, pütür-lenmiş, ucu kararmış memesine baktı. Iinden geçen sütle diri-liyor, kabarıyor, pörsümüş derinin altındaki ince mavi damar-lar seçiliyordu. Başı döndü.

Bu süt mü besleyecek garibimi? Su bu, kıvamsız. Sarı su, boz bulanık.

Bebek başını kaçırdı yine. Sultan diretmedi. Önünü ilikle-di. Eğildi sonra, kundağı çözmeye koyuldu. El kadar bebeciğini dünyanın soğuğuna ve kötölüğüne karşı şu kundakla korumak istediğinden, sım-sıkıydı kundak. Bezler kat kat açılıyordu. Her yeni kat açıldıkça, ter, ezilmiş saman, gübre ve çürük yumur-

ta karışımı bir koku yayılıyordu odaya. Bebek çok içerlerdeydi, ufacıktı. Kundak beziyle sertçe sildi altını; bebek bacaklarını acıyla topladı. Bacakları, apışarası pişik içindeydi. Kavruluyordu. Kimi pişikler kabuk bağlamıştı, sert, kuru bez değince kopmuştu kabuklar.

Yastığının altından çıkardığı havluyu leğendeki suda ıslatıp şöyle bir temizledi bebeğin altını. Yırtılmış çarşaf parçalarından yeni bir kundak yapmaya koyuldu. Bebek, kundaktan kundağa serbest kalan ellerini sallıyordu. Sultan uzandı tuttu sallanan eli. Kocaman eller, tuttu mu asılıyor; parmaklarının arasında zıbınların, havluların havları kalmış top top. “Çarpugum benim!” dedi sevgiyle. “Çarpuk kızım benim yaa!” Sesi, içindeki duygu yükü yoğunlaştıkça, hırıltılı, kısık çıkıyordu. Büyük kızgınlıkların, başkaldırmaların, yaşamaya içerlemelerin, ilenmelerin, sonradan ağırlığıyla ürküten belâ okumalarının arasında böyle ansızın bastırırdı sevecenlik. “Canı çıkasica... Kör olasıca... Boyu devrilesice!..” derken birden durulurdu. “Yavrum, ufacığım benim!” Gözleri dolardı.

Asıl, boyu devrilesice herif uyanmadı daha. Tövbe. Onun anasına çekmiş bu, teyzeme. Benim anam çok çarpuk değildi. Az biraz eğriceydi bacakları. Sessizce güldü, yanında, yorganını başına çekmiş, ufak horultularla uyuyan Abbas’a baktı kinle: Hani bilirdin sen boyu devrilesice, o erkek demişse, erkek olurmuş. İşte hem kız, hem de çarpuuuuuk! Anan gibi anası yokolasıca. Tövbe. Kadının ne suçu var.

Bebeğin seyrek, yapışkan saçlarını okşadı. “Kızım, Sevdam benim!”

Bebeğin adını söyleyince, bir hoş olmuştu. Hep “bebek” derdi kızına, öbür çocuklarına da “Kız,” derdi, “Oğlan,” derdi. “Sevdam!” diye yineledi coşkuyula. “Güler’im benim, güzel kızım. Duran’ım, garibim.”

Bir hüzmün düşmüştü içine şimdi. Duran ne haldedir acaba? Emmisi, erkenden uyandırmış, süt sağdırıyordur. Köylü erkeği, işe koşturamadığının önüne aş mı koyarmış? Krema makinesini ona bırakmışlardı gelirken, ineği de. Karşılığında, bir tek Duran’a bakacak. Bakarım dedi. Ne de olsa emmisi, bakar. “Siz gidin, başınızı sokacak bir oda bulun, Abbas işe girsin, yollarım Duran’ı” dedi. Ya.

Geldik işte. Ömer Ağa eksik olmasın, yaban illere giderken bu odayı bize bıraktı, hemşerilik, babalık etti. İneklerini, köpeği Karabaş'ı, yoğurtçu çingırağını, müşterilerini, sütçü Ahmet'e bırakmış; sırtıyla tablasını da bakkala, satsın diye. Aramıza parça parça dağılıp gitti. Ömer Ağa. Biz de dağılıp gittik ya. Duran'ım nerelerde kaldı. Getirtmiyor bu ahlaksız. Var bir bildiği. Yoksa oğlan da sığırır bir köşeye n'olacak? Süt kutusunun ucundan tutuverir, yardım eder bana, çalışır.

Bu Abbas var ya, öğlenece yatar, ta öğlenece. Sonra giyer naylon gömleğini, doğru Filiz çayhanesine. Elinde siyah müdür çantası. İşçi, usta arayanlar oraya uğrarlarmış da... Kumar, varsa yoksa kumar, bilmem mi? Şeytan diyor...

İyi de, o 5000 lirayı nereden buldu? Kumarda kazanmış. Kulak asma. O zaman Süt Kurumu Kooperatifi'ne 5000 liraya üye olunuyormuş, şimdi 2000'e inmiş. Tüh yazık! Ama reklamla sütler bunlar, bizim sütlerden, tanıdık ineklerin sütlerinden değil. Yağlıymış, besliyormuş. Mis gibi bir kamyon, şişeleri ta kapının önüne getiriyor. Abbas uyanık. Ara sıra aklıma düşüyor da, yoksa o parayı emmimden? Yoksa Duran'ı? Tövbe.

Bu miskinden her şey umulur. Dövmediğine şükür. Elini kaldırmıyorsa, yine miskinliğindendir. Ondaki miskinlik, bendeki can korkusu. Eee yaş otuz, kocadık. Bu sızılarla, bu yorgunlukla tohum tutmaz bellerdim. Tuttu işte. Çarpuk yerinden tuttu. Çarpuşum benim! Sevdam! Şu ateşin bir düşsün, alınının yangını bir geçsin, bir şişe süt kaynatıp içereceğim sana. Bir iyileş... Valla.

Sultan, bebek iyileşince yeminini tutmayacağını, o bir şişecik sütü satmadan edemeyeceğini, hem Sevdam ölse bile iki gün acı ağıtlar yaktıktan sonra zamanla unutacağını biliyordu, içi acıyla doldu. "Yok," dedi fısıldarcasına. "Tövbe." Sürekli sevgiyi kaldıramıyordu yorgun bedeni.

— Güler kız, gülerler kaldırasınca!.. diye seslendi hırsla. Hazır mısın? Şişeleri aldın mı içeri?..

Güler'in saz gibi gövdesi belirdi kapıda.

— Hazırım ana.

Sultan, kızının yanına kaymış yakasını düzeltti, önlüğünü süpürdü eliyle. Zavallı kız, bebek bakmaktan usandı bu yaşta, elleri açıldı. Yoksa güzel çocuk, şu burnunun altındaki yaralar da olmasa. Sarı kızım, kısmeti iyi olsun.

Kirli bezleri topluyordu şimdi. Köşedeki plastik tase attı onları da. Kaç gündür su akıyor, kestiler. Bebeğin kaç günlük bezleri birikmiş, sarılı karalı bir suda yüzüyordu. Lekeli havlular, eski entarilerin parçaları, muşamba bir don. Yağlı bir çizgi duruyordu tasın çevresinde. Bebeğin bütün kokularından kokuyordu su. Yaşama yayılıyordu.

Çiviye boyunbağını asmıştı Abbas. Takımı askıdaydı. Evdeki tek askıda. Beyaz gömleğini en üste geçirmişti. Onun çamaşır tozu ayırır, kendi getirir.

Sultan pazen entarisini giydi. Yeşil hırkasının göğsüne boncuklu anahtarlığını astı. Beyaz tülbendi sardı başına. Sonra kırmızı başörtüsünü, kulaklarının arkasından doladığı uçları, ensesinde bağladı. Aynaya gitti gözü. Avurtları çökmüştü. Dışleri sapsarıydı, eğri büğrü. İhtiyarlık.

— Biz gidiyoruz Abbas! Kıza göz kulak ol, ateşli, diye seslendi yatağa doğru.

— Hadi kız, dedi Güler'e. Yürü!

— Eczaneye uğrayıp Sevdam'a ilâç alacağız, di mi ana?

— Bugün geç oldu artık. Yarın, diye erteledi.

4

Ciyuuuuuuu! Heeeyyyyyyt!

Yooooooooot-Ciyuuuuuuu!

Kendi sevincinden hız alıp kayarcasına. Önce azıcık gerileyerek *süüüüüt*, sonra kapıp koyvererek *ciyuuuuuuuuuu!*

Yeni yeni çatlayan baharların, yavaşça tepeyi bulan günde, yeşilleri koyulan yaprakların gölgeleri yüzüne vuruyordu Ahmet'in, dalları sıyrıp geçiyordu. Gözünü sevdiğimin baharı geldi işte. Geliyor. Burnunu gıcıkıyor savrulan kavak tozları. Bu mevsimde, köklere, dallara, soğanlara hep süt yürür.

— Yaa Karabaş, bahar geldi.

Karabaş kulaklarını dikmiş koşuyor arabanın ardından. Arasıra durup bir ağacı kokluyor, kuyruğundaki sineği kovalamak için dört dönüyor. Bir türküden bir türküye geçiyor Ahmet:

*Açtı m'ola şu Sivas'ın gülü yaprağı
Çekti bizi bu yerlerin suyu toprağı...*

Bir hüznün çöküyor içine. Hüznülenmek için türkü söylenir mi hiç? Ama hep böyle olur. Geç bunu:

*Yiğit sevdiğinden soğuuuur aman amaaaaaan
Sarılmayı sarılmayuuu...*

Yak bir cigara. Sevdiğimiz mi var ki efkârlandık Karabaş? Sevecek vaktimiz mi var? Boş ver sen. Koş. Vakit yok.

Karabaş, yolu biliyor. Sola kıvrıldı dönemeçte. Elektrik direğinin dibinde durdu, ayağını kaldırıp işedi.

— Ulan allahsız! Ulan Karabaş!..

Ahmet, türkünün hüznünü atlattı şimdi. Karabaş'a gülüyor. Kahverengi gözlerini açıyor: Gelirim haaa!

Karabaş inler gibi yapıyor. Her günkü şakaları bu. Karabaş, koca gövdesini yere atıyor, başlıyor debelenmeye.

— Yuh koca herif! Ulan dedem olursun benim! Hadi iş başına.

Karabaş arabanın başında nöbete geçti. Ahmet kaptı yoğurtları, daldı apartmana. Bebek yoğurdu bunlar. Analar, bebeklerine yoğurt yapmıyorlar artık. Ahmet yapıyor. Akşam kapları yıkar özenle, mayayı süte şırınga eder. Kaplar küçücük. Sobanın yanında çok yer tutuyorlar, ama olsun. Sıcacık örter üstlerini. Sabaha. Örtüyü kaldırırken her keresinde titrer içi. Tutmuş olanı var mı? Süt bir toprak sanki de, ekiyorsun geceden, sabaha veriyor yoğurdunu.

Gece de uyku durak yok. Kalkıp yerlerini değiştirmek gerek kapların. Sobanın yanındakileri uzağa çekmek, uzaktakileri beriye almak. Bu sütçülük işinde dur durak yok.

Apartman sahanlığında güröl güröl yankılandı *ciyuuuuu!* İkişer üçer atlayıp çıktı basamakları. Kimi kapılar kendiliğinden aralandı, başlar uzandı dışarı.

Ahmet tertemiz giyinmiş olurdu bu saatlerde. Kalın bir yün kazak, saçları taralı, ıslak, ayaklarında kalın çizmeler.

— Merhaba abla! Yoğurt ister misin?

İçeri bakmamaya özen gösterirdi. Kadın kısmı. Nazlı kadın kısmı bu saatte gecelikte olur, ev hali, çıplak olur.

Gözlerini kaplardan ayırmadan sorarak:

— Kaç tane vereyim abla?

Kapları uzatan elleri çatlamış, açılmış.

“İyi oldu bu Ahmet’in geldiği” derdi genç analar. “Ömer Ağa bir tuhaf adamdı, ağır kanlıydı, yetiştiremezdi sütü-yoğurdu zamanında. Ahmet öyle mi? Bir de sahi, hizmetçi satıyor Ömer Ağa diye bir söylenti çıkmıştı zamanında. Doğru mu? Kim bilir.”

Karabaş kapıda, arabanın başını bekliyordu. Tanımadıklarını yanaştırmaz arabaya. Ahmet bisiklete geçti mi, eşinir bir iki, azıcık ağırdan alır. O köşeyi dönerken, ok gibi fırlar, yetişir. *Ciyuuuuuu!*

Cam silen kadınlar, eteklerini bacaklarının arasına sıkıştırırlar Ahmet geçerken. Bakmaz ki o. Sesinden yanılırlar, ikirciklenirler, gençliğini kıskanırlar. Bilmezler ki Ahmet’in koru içinde yanar, dışarı sızmaz: kendi için, kendiliğinden. İçimizle besliyoruz dünyayı be!

Anan ekmek doğradı ikimizin kanına

İkimizin kanına

İkimizin ka...

Ulan lâzoğlu. Tam benim gibi, bana göre. Ulan bunda gü-lüp oynayacak ne var? Amma oynak türkü ha! Söze bak, türkü-ye bak.

Karabaş, kuyruğunu sallıyordu keyifle. Senin gibi dost olmaz be Karabaş! Hayvan demeye, hele it demeye, dili varmıyor insanın. Ömer Ağa doğru söylemiş. Karabaş, insan aratmaz dedi-ydi ya giderken. “Ahmet oğlum,” dedi-ydi, “şu sokak var ya,

sağ kaldırımını senin olacak, bu, bu, bu, bir de şu blok. Gül gibi geçinip gidersin. Kondun var, benim iki ineği de katarsın ineklere. Bir yıla kalmaz evlenirsin. Karabaş'a bakacaksın ama, hakkımı helâl etmem yoksa." Müşterilerini, ineklerini falan hep ucuza sattı, bir telaş gitti.

Ömer Ağa'nın tablasını şangırtıyla yere bırakışı gözlerinin önüne geldi Ahmet'in. Eski yoğurtçu, usta yoğurtçu. Ama bıktı, istemedi, kaçtı. Köydeki karısını çocuklarını bile görmedi gözü. Dedim ona. Kaç kere:

— Bak Ömer Ağa. Nerede mor diken, fundalığı, papatyası bol bir çayır görsen, bil ki orası bizlerindir. Yalnız eski bir çitlembik var mı bakacaksın, bakacaksın ki, varsa, oranın sahipsiz olduğunu anla. Kimseler gelip gitmiyor demek. Bir gecede kabasını çıkarırız kondunun. Kiradan kurtarırın. Ama öyle kalmaz. Pazarları birlikte güzelleştiririz konduyu, elimize para geçtikçe. Küçük bir ağıl da hayvanlara. Neyine yetmez? İş başlamakta. Bir de güzel oldu mu, kazma vuramazlar kolay kolay. İş cesaretle. Bil ki aғam, güzel evi yıkmak kolay değildir. Bu bayırlar bizim hayvanların otlağıdır.

Gönülsüzdü Ömer Ağa, dinlemedi, Topraktan kaçtı. Hey gidi Ömer Ağa hey! Bir mektup, bir adresi bile esirgedin bizlerden. Yüzünün şeklini unuttuk. Değil mi Karabaş?

Karabaş keyifle kuyruğunu sallıyordu.

5

O ne şenlikti o! Sokaklar bomboş daha. İşyerleri kapalı. Yaşamın odağında, yalnızca bir at arabası duruyor, dirim oradan hızla yayılıyor kente.

Masal gibi bir şey. Süt güğümlerinin yerine insanlar oturmuş renk renk giysileriyle. Biri, bir türküye başlıyor hafiften, öbürleri usulca, alçak sesle katılıyorlar. Derken başka bir türkü yükseliyor, daha oynak bu; hemen el çırpma koyuluyorlar. Seslerinden ve yüzlerinden birini bekledikleri anlaşılıyor. Daha dolmadı araba, yeni gelenler olacak.

Atlar, burunları kıpır kıpır, durdukları yerde eşiniyorlar. Onlar da bekleyiş içindeler. Ara sıra, burunlarını birbirlerine sürtüp sevişiyorlar. İkisi de besili, bakımlı hayvanlar. Gözleri, kirpikleri bir tatilin tatlı düşleri içinde, ta uzaklara bakıyorlar. Kim bilir hangi su kenarına? Hangi sonsuz kıra? Kış-yaz, sabah-akşam demeden her gün saat sekizi çeyrek geçelerde, bütün sekizleri çeyrek geçelerde kendi mahallelerinden süt fabrikasına güğüm taşımaktan usanmışlar.

Arabacı, atlarını sever. Yazın kabak çiçeği takar kulaklarına, boncuk asar, yelelerini örer sonra, kışın sırtlarına muşamba örter. Yine de bugün başka, bambaşka.

Ömer Ağa gidiyor, bu son pazarı diye, Ahmet arabayı önceden ayarlamıştı. Arabacı da süt-adamı sayılır, onlardandır, fazla para istemez, bakarsın hiç almaz. Bir gece önce, arabanın kasasını birlikte yıkamışlardı. Kurumaz diye gazeteler sermişlerdi yere. Şimdi çocuklar gazetelerin üstünde tepinince, kasanın kenarından sarkınca, anaları, kızlarına bir şaplak atıp yerlerine oturtuyor. Yalancı bir öfkeyle.

Sultan ta uzaktan seçmişti onları. Masal gibi bir şey canım. Kadınlarla çocuklar, korkusuzca, önlerine gelene el sallıyorlar, sevinçleri paylaşılsın istiyorlar. Erkekler daha durgun, daha utangaç, kısık sesle aralarında konuşuyorlar.

Sultan önce bakkalı tanıdı, bakkalın karısını, oğlunu, Fehmi'yi, Ömer Ağa'yı. Mahalleden birkaç kapıcı, karıları, çocuklarıyla gazetelerin üstüne çökmüşlerdi. Sık sık dönüp geriye bakıyorlardı. Ömer Ağa, telaşla ellerini sallıyor, karşısındakine bir şeyler anlatıyordu. Adamın arkası dönüktü, yüzü seçilmiyordu.

Kâzım Efendi'nin arabası o sırada koptu köşeden, yanaştı, atların yanında durdu. At gibi huysuz, eşingen, gençti.

Ömer Ağa o yana döndü:

— Hoş geldin Kâzım!

— Hoş bulduk, dedi Kâzım Efendi.

Sesinde bir elginlik vardı.

— Haydin gidiyoruz çocuklar! diye seslendi Ömer Ağa, arabadakilere.

— Şey, Ömer... dedi Kâzım Efendi ürkekçe. Şey diyecektim Ömer. Bizim kayınbirader geldi bu sabah, ben gelemeyeceğim diyecektim. Belki bakarsın sonra öğleye doğru, bulursam bir fırsatını, ne de olsa araba altımda...

Birbirlerini bir daha görmeyecek iki ihtiyar gibi gururla, hüznüyle gülümsediler. İkisinin de gözleri doldu.

— Gelemezsem, hakkını helâl et Ömer, dedi Kâzım Efendi.

— Helâl olsun. Ama araba altında. Hani bir fırsat çıkarsa... Ola ki...

— Yüreğim seninle, biliyorsun.

— Bilmem mi, dedi Ömer Ağa (içinden arabadan atlamak geldi).

Kâzım Efendi, ayrılığın acısını uzatmamak için hemen başını çekti camdan, öksürdü, kornaya bastı. İçlerinden kimbilir kaç kişinin bir yerde katıldığı, bir yerde çekip gittiği, geride bıraktığı bir hikâyeyi yaşadığını kavradı: zorundayız.

Şavruli, orta yaşlı, gün görmüş bir adam gibi hazırlandı yokuşa.

Deeeeh!

— Bitti miydi bunun taksiti? diye bağırды son anda Ömer Ağa; sanki şu anda en önemli soru buydu. Uzatmak.

— Nerdee... ama biter biter, kaygılanma...

Ömer Ağa'nın konuştuğu adam işte o sırada döndü yüzünü. Sütçü Ahmet'miş. Sultan, avucundaki küçük elin titrediğini duydu. Güler'in göğsü inip inip kalkıyordu. Çiçekli entariyesiyle arabadakilerden biriydi sanki; eli bırakılsa, koşup arabaya atlayacaktı. Ahmet, uzaktan el salladı Güler'e, yıllardır görmediği birine rastlamışçasına. Güler de ona el salladı.

Sultan'a selam vermedi Ahmet: o kadındı, ayıp kaçardı.

Arabanın arkasında tekerlek izleri, sütle su karışımı bir çizgi uzanıyordu. Araba uzaklaşırken, rüzgâr vurdukça, o çizgi de yitti.

Sultan uzakta, küçük kaldı.

Ayşe, Haklı

— Oğlanı görecekt misin bugün? dedi Ayşe. Buradan doğru bize gideriz istersen. Annemler evde yok nasılsa. Uğrar, görürsün.

Sesi telaşlıydı. Suçlu, kararsız. Sanki yalnızca söylemesi gerektiği için söylüyordu bunu, istediğinden değil; yine de asıl duyguları anlaşılmasın diye, ayıp olmasın diye, cınlamalı bir içtenlik katıyordu sesine.

— Bu hafta kalsın artık. Geciktik zaten. Gelecek hafta tamına iyileşmiş olur, sokağa çıkarır dolaştırırım.

— O lokantaya götürme ama. Hem sıkılıyor, hem günlerce et kokusu çıkmıyor üstünden.

— Götürmem peki... Nesi varmış? Doktor ne dedi?

— Artık iyileşti sayılır. Kulak değilmiş. Ben ondan korkmuştum ya, değilmiş. Nezle kulağa vurmuş, o kadar.

— Önemli bir şey değil yani?

— Yok.

— Aman neyse...

— İyi ki...

Sesleri ardarda, hızla izliyordu birbirini, arada hiç boşluk bırakmamacasına, ama o boşluk yine de var. Konuşmakla doldurulmayacak, elle tutulacak kadar somut, yer kaplayan bir boşluk. Araba kalksa, rüzgâr içeri esse, baskısı azalır belki.

Ayşe, arka koltuğa bir göz attı. Bomboş daha. Yarım saat, üç kişi bekliyorlar. Her şeyin, yaprakların bile kıpırtısız kaldığı

bu kızgın ikinci saatinde, duru mavisi, esintisiyle soluk veren bu kıyıda kim ayrılmak ister? Bekleyecekler. Şoför dışarda, kâhyayla mırıl mırıl bir şeyler konuşuyor, sıcaklığın ağırlığı altında; radyoda mızız bir kadın sesi türkü söylüyor: *Dar yerlerde gezdirmedim ben seni...*

Arabanın yeşil plastik döşemeli koltukları, sabahtan beri tepeden vuran güneşi iyice emmişler, içlerinde kaynatıp koyu bir sıvı halinde yüzeye yansıtıyorlar. Yüzeyde, damlalara dönüşüyor buğu, derinlerdeyse, çarpıntıya, iç çekilişine: baş dönmesi, koyu bir bataklık fokurtusu.

Ayşe, kolunu camdan çıkardı, havayı kavramak, avucunda tutmak istedi. Bacağını oynatınca, koltuk, eteğin sıyrıldığı yerden kaptı çıplak etini: Plop! Emdi, bıraktı; kızarık kaldı orası. Bacağını kurtarmaya çalışırken sırtını kaptırdı koltuğa, eteğin kumaşında koyu lekeler belirdi.

Eteğini çekeledi, düzeltti. Eski kocasının dirseğine değdi eli:

— Af edersin.

Gelişigüzel söylemişti ama sessizlik büsbütün koyuldu, acemileşti. Kaç yıldır, nereye gitseler birlikte götürdükleri ağır, boğucu ev-içi havası yayıldı arabaya.

Demin denizdeyken, hiçbir gölgeyle kararmamış, gözalabilmesine bir maviliğe doğru açılırken, daha kolay bulmuşlardı sözcükleri. Kıyıda, denizden gelen esinti aralarından geçmiş, günlerin tortularını, kırgınlıkları, karaları, belirsizlikleri silmişti, giysilerini aynı yöne savurmuştu. Kumlara seresperpe yatmak, kasıkları ve yürekleri güneşe açmak iyi gelmişti. Gözkapaklarının üstünde dalgın bir ağırlık, yumulu gözlerinin önünde yalnız siyah, sarı, kırmızı beneklerle halkalar, dudaklarında denizin teri-tuzu. O süre içinde aralarındaki boşluk, kıyıda dakilerin paylaştığı genişliğe karışmış, özelliğini yitirmiş, tatlı bir gevşekliğe bürünmüştü.

Birden ayağa fırlamıştı Ayşe, denize koşmuştu. “Gelsene!” diye bağıırıyordu koşarken. Yarışacağı yüzücü son anda gelmemiş bir şampiyonun güvenli, kararlı, biraz da tedirgin kulaçlarıyla yüzüyordu. Ara sıra durarak, soluklanarak, zıplayarak, su

püskürtüp su sıçratarak. Sonra dibe dalıyor, çıkarken, omuzundan kayan askısını düzeltiyordu. Ha bire konuşuyordu:

“Şu kadına baksana n’olur. Kaçırma! Nasıl ciddi bir yürüyüşe çıkmış kumsalda. Hasır şapkasına, lastik pabuçlarına bak! Adama bak! Midesini içine çekmiş, kasılıyor. Kadınları kesiyor aklınca! Ay! Ay! Şu çocuğa bak! Canım! Canım!”

Sudan çıktığında, kumlu havlusuna sarınmıştı yanlışıyla. Kumlu elleriyle burnundan sızan suları silmiş, burnunun da kumlandığını anlayınca gülmüş, koşup denizde yüzünü yıka-mış, havluyu fırlatıp kumlara oturmuştu.

Şimdi, arabanın camından dışarı bakıyordu; nedense bir durgunluk, bir hü-zün çökmüştü üstüne. Demek deminki se-vinci, uçarılığı, sanıldığı kadar içten değildi; deniz-kıyısında-böyle-eğlenilir-gösterisinin bir parçasıydı. Ayşe’yi yaşanan an içinde düşünemezdi hiç. Onun programladığı anları hep geriye doğru çözmek, değerlendirmek gerekirdi. O zaman da davranışlarındaki iğretilik, düşüncelere sıçrardı. Suçluluk bastırırdı.

Kıyıda, onun kumlanmış burnunu, uzun, parlak saçlarını, askısının altından görünen yanmamış beyaz omuzunu tutkuy-la istemişti, gıcırtilı kum tanecikleri yüzünden Ç’leri ve S’leri güçlkle çıkaran beyaz dişlerini, titreyen dudaklarını, dilini. Ama galiba o anda bile, içinde ikinci bir erkek, Ayşe’deki öbür kadını özlüyordu. Tanımadığı bir Ayşe’yi; yanında oturan, camdan dışarı bakan şu uzak kadını değil.

— Ben iki kişilik ücret vereyim, yoldan nasıl olsa birini bulursun, dedi bir erkek sesi.

Uzun bir süredir bekliyordu herhalde, arka koltuktaydı, oysa onun geldiğini, oturduğunu duymamışlardı.

Şoför, kâhyayla tokalaştı, arabaya girdi.

Toprak yola geçtiklerinde, esintiye yüzlerinde duyular.

Ayşe’nin saçlarında ince ışıklar titreyiyordu. Belirsiz bir yere bakıyordu. Kirpikleri koyu ve uzundu. Dudaklarını ısırıyor-du. Evet, güzel bir kadındı eski karısı.

Daha birkaç yıl önce, avuçları onun avuçlarına değdiğinde, ufacık bir sürtünmede, genzi yanardı tattan. Ayşe, o zaman da böyle uzak mıydı acaba? Yoksa paylaşır mıydı o tadı?

Bilmem. Yalnız, gözlerimizi birbirimizden kaçırır, ötelere bakardık birlikte. Konuşsak, açıklasak, o şey bozulacakmış gibi. Belki de Ayşe, aynı tadı paylaşamadığı için kaçırıyordu gözlerini. Daha baştan. Bilmem.

Diyelim ki o şey –her neyse– başta vardı. Ne zaman eksildi peki? Azaldı? Bozuldu? Yok oldu?

Bir tartışmada mı? Kinci bir tartışma mı, sıradan bir tartışma mıydı?

Baş başayken mi? Kalabalıkta mı?

Gittikçe artarak mı eksildi? Yinelendikçe mi? Duruldukça mı?

Nerede başlamıştı taşlaşma?

Elimden bir şey gelir miydi? Yoksa kaçınılmaz mıydı şu “Affedersin?”

Bak, Ayşe aynanın karşısında saçlarını fırçalıyor. O günlerde saçları yine böyle uzun, parlak siyah. 25 kere fırçalıyor, ne eksik, ne fazla; bir dergiden okumuş.

Biraz önce, yumuşak, tüylü terlikleriyle, hiç ses çıkarmadan girdi yatak odasına. Aynasının karşısına oturdu. Önünde tırnak cilası, bir krem, bir dudak boyası, siyah bir göz kalemi duruyor. Aynada da yansdıklarından çok görünüyorlar. Yoksa Ayşe, süslenmeyi, boyanmayı sevmez. Yüzü gülsuyu kokar geceleri, ağzı naneli diş macunu. Gecelikleri kalın, yumuşak ve uzun kolludur. Ayşe çok üşür.

Ayşe, başucu lambasını yaktı, yatağa girdi, tahtaya üç kere vurduktan sonra bacaklarını kocasının (benim) bacakları arasına sıkıştırdı. Sevgiyle değil, sevecenlikle değil, tutkuyla değil, bacaklarını ısıtmak için. Düpedüz. Çocuğun üstünü her gece örtmesi de öyle. Düpedüz. Bir törenin bir parçası, bir gösterinin hazırlanışı; çocukluk, genç kızlık yıllarını almış, artık düşünülmeyen uygulanan eksiksiz bir törenin.

Ayşe çok konuşur:

“İçmesene şu sigarayı, öksüreceksin yine. Odayı havalandırmak gerekecek.

Üstünü örtsene, üşüteceksin.

Yarın gecikmesek bari. Meral'lere gittiğimizde hep gecikiyoruz.

Bu gece iyi eğlendik, değil mi? Ne dersin? O kadar içmeseydin, sen de katılırdın konuşmaya.

O kızı –hani Zeren miydi neydi adı– tuttun mu sen? Kocasından daha sıcakkanlı, orası öyle ama kocası da bıkmıştır çenesinden. Çok konuşuyor canım. Tatlı konuşuyor diyeceksin ama bıktırır bıktırır... Sen beğendin, anladım. Bir ara, ağzının içine düşeceksin sandım. Şey sanma. Kocasını kıskanır diye korktum, yoksa ben–”

Her zamanki gibi soruları kendi soruyor, yanıtları kendi veriyordu yine. O gece bir ara dönmüş, kocasının gözlerinin içine bakmıştı. Şarap içti mi, yanakları hep böyle kızarırdı. Uyku lu uykulu bakardı. “Bırak, şimdi yorgunum,” der, sırtını döner, lambayı söndürürdü.

O gece, şaşılacak bir ustalıkla altıma kayıvermişti. Sevişirken gözlerini kapamamıştı, dudaklarını kaçırmamıştı. Kaçırmadan bırakmıştı kendini. Gerçek sevişmeye bunca yaklaştığı hiç olmamıştı daha önce. İçten miydi, yoksa körükleyici bir kıskançlık sonucu mu? Odada bir kadın varken, mutfakta oyalanmaz mıydı hep?

Birbirlerinden çözüldüklerinde, bir an duralamıştı Ayşe:

— Çocuk duymuş mudur? demiş, sonra hiçbir şey olmamışçasına, daha doğrusu, her şey kendisinin dışında olup bitmişçesine banyoya yürümüşü.

Sonraları, ufak kıskançlıklar da etkilemez oldu Ayşe'yi.

O gece eve döndüğünde, Ayşe sallanan iskemlede oturmuş, ağır ağır sallanıyordu. Işıklar sönüktü. Karanlıkta kendine ninni söyleyen, kendini pırpırlayan bir çocuk gibi öksüz öksüz oturuyordu. Çocuk kucağındaydı. Kocasına gülümsüyordu.

Kızacağını ummuştu oysa; eve ilk gecikişiydi. Gelgelelim kızmamıştı Ayşe. Kalkıp oğlanı kucağına vermişti: “Bak babası, ne cici uyuyor, değil mi? Sen gelmeden yatıramadım, sen öpmeden uyumaya alışık değil ne de olsa.”

Oğlunu yatırdıktan sonra dolaptan iki bardak çıkarmıştı. Kendine de içki koymuştu. Yeniden iki sevgili gibi karşılıklı içmişlerdi. Bir ara gözleri parladı Ayşe'nin, gülümsedi: sevgi, öfke, küskünlük, kin... Hepsi vardı bu gülüşte.

Hangisiydi?

Sonra yine dişlerini ovmuş, saçlarını tam 25 kere fırçalamış, tahtaya 3 kere vurup yatağa girmişti. Konuşacak zaman bırakmadan, soru sormadan lambayı söndürmüştü, sırtını dönmüştü.

Olabilseydi, söyleyeceği şeyler vardı karısına (Ayşe'ye).

O akşam, nicedir görmediği bir arkadaşına rastlamıştı. Hapisten yeni çıkmıştı oğlan. Birlikte bir yerde içmiş, şurdan buradan konuşmuşlardı. İlişkilerdeki taşlaşmayı. Yabancılığı. Bir yılda yiten gençliği. Her gün biraz daha kalınlaşan bu alçı tabakasına aşkın bile işleyemediğini artık. Suskunluğu, korkunç suskunluğu.

Nedense, bu ilk gecikmenin başına kötü kakılacağı önsezişi vardı içinde. Sözgelimi, çocuğu neden yatırmamış, kucağında bekletmişti Ayşe? Neden, bunca karşıyken, içki içmişti geceyarısı? Bu coşkunluk gösterilerinin altında bir çeşit kibir, ne kibiri, düpedüz bir kötülük yatıyordu sanki. Uzak duran, yüzleşmeyi kendi adına küçülme sayan bir kin.

Çocuk büyürken, Ayşe'nin gövdesi oğlununkine katılıyor, ortada bu gitgide gelişen kinden başka Ayşe kalmıyordu. Yürürken kucağındaydı çocuk, yemek pişirirken sırtındaydı. Hiç bırakmıyordu. Memeleri, artık yalnızca çocuğuna süt vermeye yarıyordu, kolları çocuğunu sarmaya, kasıklarıyla bacakları çocuğunu sallamaya. Dokunulmamışlıkla, saflıkla bedenini durmadan besliyordu. Etini-kanını-sütünü cömertçe gözden çıkarıyor, gittikçe solgunlaşıyor, saydamlaşıyor, solgunlaştıkça gözlerindeki suçlayıcı bakış, dudaklarındaki sert kıvrımlar artıyordu. Önünde herkesin eğilmesi gereken bir kutsal-ana-anıydı artık Ayşe. Yanağından makas alınamazdı, memesi ellene mezdi. Asıl: konuşulamazdı.

Çocuğuyla arasında özel bir sevgi-dili geliştirmişti: *cik'li cük'lü, pompom'lu, tontoş'lu, bılıbılı, pıtırık* gibi yinelenen sesizlerle zenginleşen, özel bir anlam kazanan bir dil. Baba

(ben) bu dilin, bu iki kişilik evrenin dışındaydı. “Hanımış *ptırıkın* çorbası?”

O günlerde öfkeye kapılmayıp akşamları evde kalabilseydi, her keresinde, “Bu akşamdan sonra hiç gecikmeyeceğim, bu son,” demeseydi, belki kapatabilirdi aralarında açılan boşluğu.

Gelgelelim Ayşe’nin bulunduğu yerde soluk alamıyordu artık. O ufak boşluğun kıyısı, iki adım sonra korkunç bir uçuruma açılmıştı. Bocalıyor, tutunmaya çalışıyordu.

Ayşe çok uzaklardaydı, erişilemezdi; gülümsüyordu, hak veriyor, anlayışla karşılıyor, Evin Babası’na yemek ayırıyordu. Başına bir şey kaktığı da yoktu, “Baba’ya da öğreteceğiz bizim dili, di mi *kırıtık*?” diyordu. “Saati bir gelsin!”

Ütünün, bulaşığın, ev temizliğinin, çocuk yıkamanın, çamaşır yıkamanın, kocayla sevişmenin nasıl belli bir saati-vakti varsa, bu gizemli dili öğretmenin de bir zamanı vardı demek. Beklemeliydi. Ayşe’nin yanında yaşam, yaygın bir sürede geçerdi. Her şeye bol bol zaman varmış gibi. Saçlar 25 kere fırçalanır, dişler ovulur, tahtalara 3 kere vurulurdu.

Camdan, uçsuz bucaksız bir kır koştu gitti.

Yolun solunu kızılımsı kahverengi tepeler tutmuş. Dönemeçler birbirini izliyor.

Yolun ormana sapan patikayla birleştiği noktada, dolmuşa ağaçların serinliği vurdu. Gölgede ilerlemeye başladılar. Bir ara yeniden denizin kokusu geldi.

Kırda, tahta masalar, tahta iskemleler, çimenlere çökmüş insan yüzleri belirdi. Küçük yastıklar, büyük minderler, şilteler, yaygılar, hasırlar, ocaklar, soğuk su testileri, bira şişeleri, ağaçlara gerilmiş hamaklar, top oynayan gençler, kâğıt oynayan yaşlılar, uykularında bile radyo dinleyen ihtiyarlar, kuytulara yürüyen sevgililer.

Hepsine genç, kırıksız bir kılıf geçirmişti ikinci güneşi.

Ayşe, camdan bakıyordu. Şilebezinden bol kollu bluzlar, giysiler, uzun basma etekler giymiş kızlar koşuşuyor, zıplıyor, top oynuyorlardı. Ayşe, şaşkın gözlerle süzüyordu yaşıtlarını. Kocasının arkadaşlarını da böyle süzerdi. Garip bir ürküyle. Hele karlılarıyla geldiklerinde, birlikte türküler söylendiğin-

de, nasıl baştan katılır gibi yapıp sonra usulca kendini çekiverirdi. İşte, yine öyle bakıyordu. Kimbilir-kim-bunlar-bakışıyla. “Herkes benim mutluluğumu bozmaya hazır” diyen orta-sınıf kuşkusuyla; duru yaz göğünü, cıvı cıvı yaz kırını ağırlaştıran, donduran, kendine de zindan eden ezikliğiyle, sevgileri hep üçe-dörde bölüşü, üçle-beşle çarpışıyla.

Demin gözlerinin önünden bir çırpıda geçen eski, soluk şipşakların Ayşe’si: işte bak, başını eğmiş saçlarını fırçalıyor bir sabah, bir öğleüstü tencereyi karıştırıyor, bir akşam gözlerini kısıp ipliği iğneden geçirmeye çalışıyor. Kocasından başka hiçbir erkeğin çıplaklığını tanımamış, tanımayı aklına bile getirememiş Ayşe. Şu genç kızların yaşıtı ana-Ayşe. Genç, güzel bir kadın, eski karısı.

Gençliğinin diri, delikanlı özsuynunda anlatılmaz bir ağırlık duydu. Sevecenlik kapladı içini. Belki de o dediği *şey* baştan vardı Ayşe’de, kendisi yürütememişti, tutup elinden götürmemişti, geliştirememişti; uzakta kalıp eleştirmeyi seçmiş, taşlaşmış, onu suskunluğunda yalnız bırakmıştı.

Ve o *şey*, artık ancak başka bir erkeğin bakışlarıyla, elleriyle, ağırlığıyla canlanabilirdi, kendini bulabilirdi. Belki başka bir erkekle seviştikten sonra sorular sormazdı Ayşe, banyoya koşmazdı, sevişmenin sıcaklığında uyumayı göze alabilirdi. Hiç değilse bir süre.

Onu (karısını) yabancı bir erkeğin kollarında gözünün önüne getirmeye çalıştı, kıskanmak istedi, içi yansın, ayrıldıklarına pişman olsun istedi.

Yetinmedi, en güvendiği arkadaşını koydu yüzü belirsiz erkeğin yerine. Alçı yine kırılmıyordu. Çabasının yoğunluğundan başka hiçbir şey duyamıyordu.

— Bak Ayşe, dedi o zaman, *şey* diyecektim. *Sen* haklısın galiba.

Akan Sularla

Üç gündür, kesintisiz yağıyordu. Sular, mazgallardan taştı, yolları bastı. Yokuşlardan ince dereler akmaya başladı. Oluklardan sızan, saçaklardan damlayan yağmurun tıptırtısı günlük yaşama karıştı. Kokuşmalardan, güllüşlerden, susuşlardan, sorulardan ayırt edilemez oldu. Kimi zaman da berilerde, silik bir mırıltıyla sürdü,

Üçüncü günün sonunda boğucu ışıklara, sigara dumanlarına alışmış evlerde oturanlar, pencereden sarkıp göğe baktılar.

Aydınlanıyordu. Bulutlar hızla dağılırken, derinlerde boz, donuk bir yağmur-sonrası-ışığı belirmişti. Sokağın iki yanına üst üste yığılmış bu hantal, sağır apartmanlarda oturanlar için tek açıklık, tepedeki göktü. Güzel havalarda, yeni ütülenmiş mavi, keten bir mendil gibi gerili dururdu.

Hangi imparatorun, hangi çılgın mimarın, hangi serserinin akıl ettiği, hangi yapı işçisinin başarıyla uyguladığı bir cezaydı bu?

Apartmanlar, zil seslerini, cınlamaları, asansör boşluklarındaki, sahanlıklardaki titreşimleri bile dışarı sızdırmazken, apartmanın bulunduğu, yükseldiği sokak, on on beş metrede bir, sapa sokaklarla enlemesine kesilmişti, bir gürültüdür gider.

At arabaları, sebzeciler, su kamyonları, özel arabalar, özel bakımevlerinin, sağlık yurtlarının cankurtaranları güçlüklerle ilerler bu sokaklarda. Sık sık durarak. Gözler, öndeki tıkalı yoldadır; arabadakiler, birbirlerini görmezlikten geliyorlar ama

engel ortadan kalktı mı, yol açıldı mı, yine hiçbir açıklığa varmayan yeni tıkalı yollara sapacaklar. Birbirine tıpatıp benzeyen bu ayrıcalıklı, zengin semtlerde oturanlar da kendi karanlıklarından boğulup pencereden sarktıklarında, hep duran araçlarla, kalakalan insanlarla göz göze gelecekler.

— Offf! dedi kadın -pencereden sarkıyordu- şu sellerin sesi sinir ediyor insanı. Yol, göle döndü. Yağmur da değil ki, su. *Bizimki* nerede kaldı sence?

— Bilmem. Üzülme canım, daha gecikmiş sayılmaz.

Koca, gözünü resimli romandan ayırmadan ekledi:

— Hem şeker değil ki erisin.

“Bu adam başkalarının sözleriyle, başkalarının şakalarıyla geçinir gider. Baştan beri böyleydi ama artık ağır geliyor, katlanamıyorum. Yanından kaçsam, mutfığa çay doldurmaya gitsen, bu sefer de *öbürü* çıkacak karşıma. Rahat yok. Hep burun buruna. Bıktım mutfakta ışık yakmadan iş görmekten. Burada da ışık yakıyoruz, sözde daha ikindi.

Geçmiştir tencerenin başına, kepçeyle ha bire karıştırıyor. Neyi acaba? Günümüzde, çağımızda, artık başında durup karıştırılması gereken bir şey kaldı mı? Sütlaçtır belki, belki tarhana çorbası... Evet, tarhana çorbası. Demin çay koymaya gittiğimde, tencereye tuz serpiyordu çünkü. Ne yani, ne olmuş? Böyle pasaklı kadınlar, üstünde TUZ yazan bir kaba da şeker koyabilirler. Göz göre göre. Bu apartmanda, *bizim apartmanda*, pazen sabahlık giydikten sonra. Hem de kırmızılı yeşilli. Bizim yaşımızda. Kırmızıyla yeşil, sevillebilir tabii ama ancak çocuk kitaplarındaki resimlerde. Parlak, bembeyaz kâğıtlara özenle basılmış pahalı çocuk kitaplarında, ağaçların, çimenlerin yeşili, kontes çocuklarının kırmızı potinleri ve kırmızı bir güneş, hoş görülebilir.

Çorbadır... Kocası çoktandır ortalıkta görünmüyor. Hasta demek. *Bu* da çorba pişiriyor. Hastaya çorba. Hastaysa yazık adamcağıza. Yüreğim yufkadır, hiç dayanmam. Yarın kalfayı göndermeli, sordurtmalı: İlaç gerekiyorsa. Ne de olsa komşuyuz. Bak, hastaysa üzülürüm.”

— Getirsene artık, dedi Koca.

— Biraz daha demlensin, rengi çıksın. Sana demin soracaktım, unuttum. Hani adam, kadının kalp hastası olduğunu daha baştan biliyordu da, kadının babası olan doktorun üstelemesine dayanamayıp evlenmişti. Doktor, kızım seni seviyor demişti ya adama, o da acımişti. Ama sonra adam gerçekten seviyordu karısını, başlamıştı sevmeye, derken eski sevgilisi, öbür kadın – Ruth Roman’dı galiba, artık film çevirmiyor mu o? – neyse işte, o Ruth Roman, kadına kalp hastalıkları kongresi için bir çağrı yolluyordu, hastalığını ıtlatıyor yani, aralarına girecek, kadın öğrensin istiyor durumu, neyse sonunda her şey tatlıya bağlanıyordu. Neydi o filmin adı?

— Şimdi durup dururken nereden geldi aklına?

— Canım, hani adam kadının elini tutar, Van Johnson’dur, ben seni baştan beri seviyorum, der ve piyano yükselir. Biterken.

— Çıkaramıyorum.

Kadın öfkeyle döndü. Kızıl saçları, rüzgârda dağılmıştı, kirpiklerinin ucundaki rimel tortuları, bakışlarına daha da düşmanca bir anlam katıyordu. Berberin soktuğu katı kalıba yerleştirdi saçlarını. Elllerinde kalın, seçiren mavi damarlarla yaşlılığın ufak çilleri.

— Zaten hiçbir şey tutamazsın aklında. Boş verirsin. Şurada bir saattir pencerede kızı bekliyorum, sen dergi okuyorsun oturmuş. Umurunda bile değil.

— Korkacak bir şey yok ki, ama *karıcığım*, dedi Koca, kocacağını bildiği kasırgayı ertelemek istercesine. Yağmur yağdı, hepsi bu. Maça gitme dedin, gitmedim.

— İyi ki bir kerecik dedim. Bir kerecik gitmedin. Gelecek hafta gideceksin. Öteden beriden nezle kapıp geleceksin. Her zamanki gibi. Sonra işin yoksa, bedava ilaç yetiştir. Artık bakmam, aklını başına topla. Hep ben ben ben. Her şey benden soruluyor, hepsi. Kadın mıyım, erkek miyim şaşırdım. Bir yandan eczane, bir yandan ev. Ben hastalansam, sen o adamın karısına baktığı gibi bakar mısın sanki bana?

— Kimin? Hangi adamın?

— Deminkinin... Filmdeki...

— Ama sen öyle bir hastalığa yakalanmadın ki *karıcığım*...

— Yakalanmadım ama bal gibi yakalanabilirim. Her an. Sözelimi kanser. Tam bana göre bir hastalık. Hem yaşıma uygun, hem de aşırı yorulanlar, yalnızlık çekenler, bunalanlar, bu menhus hastalığa çok daha çabuk... Aman neyse. Bil ki, bugün hasta değilsem, dayanıklılığımımdandır, çalışkanlığımımdandır.

— Yine başlama n'olursun.

— *Başlama*'ymış. Konuşacak şeyimiz kalmadı de, daha kolay. Bitti de, tükettik de. Hadi söyle. Söyle hadi, söylesene!

— Ne söyleyeyim bilmem ki... Dinlemiyorsun, güvenmiyorsun. Ne desem boş...

Koca, kalktı, koltuğa yığılmış dergilerin arasından gelişigüzel bir tane aldı, yığın adımlarla yürüdü.

— Yıkanmaya mı? dedi Kadın.

— Yoo.

— Helaya kaçyorsun yani. Orada düşün bari. Filmde, geniş bir alanda ikisi tenis oynuyorlardı.

"Güvenecekmişim. Pöh! Kime? Neden güveneyim? Kızıma mı? İşte gecikti durup dururken, haber bile vermedi. Sonra çat pat hastalanır, dayanıksız çocuk. Babasına çekmiş. Zavallı yavrum benim! Geceleri üstünü *benim* örttüğüm, hastayken başında hep *benim* beklediğim canım canım kızım. Büyüdü, yıllarımı aldı, gençliğimi aldı, ona çekti.

Kalfama güvenilebilir belki, iyi çocuk, dürüst çocuk. Kaç kere denedim. Ortalıkta bozuk para bıraktım, telefonun altına kâğıt para sıkıştırdım, hep getirip verdi. Ama ya daha çok bıraksaydım? Belli olmaz o kadarı...

Gencecik delikanlı, daha işin başında, haftada iki gün tatil yapıyor. Ben tatil mi yaptım o yaşlarda? Anadolu'nun pis, soğuk hastanelerinde çiçeği burnunda, yapayalnız bir kız. Gün boyu otur, kime kaç hap vermişsin teker teker hesapla, döküm yap, kutu say, defter tut. Gece, tahta sıralarda yarı uyur yarı uyanık. Çalışkan olmanın ödülü işte: mecburi hizmetmiş, nöbetmiş. Hiç unutmam o tahta sıraları, gözümün önünden gitmez.

Yoksa kendisine güvenmemi mi bekliyor *bu*? Tam buldun. Eninde sonunda *anasının* doğurduğu bir adam. Bilimsel dille konuşmak gerekirse, birtakım hücreleri devralmış. Üstelik, son biçimini almış da sayılmaz. Değişebilir, değişiyor da. Hele kırkıdan sonra değişenleri az mı gördük?

Şimdilik suspus ama iş yolculukları da sıklaşıyor bir yandan. İnanıyor muyum sanki? İş yolculuğuna her çıkan, bir gün mutlaka bir uçak kazası geçirir. Kaç kereler pencereden yolunu gözledim, yine saatinde geldi. Gecikme yok. Ola ki bir kaza demiştim... Şöyle önemsiz bir sıyrıkla atlatmıştır. Yatırırim, üstünü örterim. “Şunu uzat, bunu götür,” der, *benim* elime bakar, evinin, karısının, eşyalarının değerini anlar.

Olmadı. İş yemeği diye gittiği içkili yemeklerden her döndüğünde, yumuşak sünger yatağımın, yeni, pırl pırl çarşaf larımın görünüşünü bozdu yatışıyla, soluyuşuyla. Ağzından sarmısak, balık, leş kokusu geliyor. Ben eve sokmam onları, dayanamam. Sözde öğlenleri yemek yemiyormuş. Eve gelmemek için uyduruyor, yutar mıyım? Yemiyorsa, o soğan kokusu ne peki? Saçlarına sinen o et kokusu? Beyaz gömleklerinin yakasındaki is lekeleri? O göbek, o yağ, o ter?

O kaygısızlık, boşverdicilik? İnşaatı çökmüş işte geçende. Temeli fazla açtırtmış; kazıda gömülü kalmış işçiler. Verdi karılarının eline üç-beş kuruş, savdı başından. Hiçbiri hakkını aramadı. Sigortalı bile değildiler adamlar allah bilir. Sorsan, “Olur böyle şeyler,” der. İş kazasıymış. Kapandı gitti.

Ah, kapanır mı, kapanır mı? İşçi-mişçi, din kardeşlerimiz ne olsa. Ya kanları sürerse de kızımın başına bir şey gelirse? Kan bu, kolay da bulunmaz. Hem de zor bulunanı: O RH negatif, tonla para.

O tonla paranın yanında, sorarım benim serumdan kazandığım üç-beş kuruşun lafı mı olur? Piyasada yok serum; zamanında uzak görüşlülük etmişim, biriktirmişim, beklemişim, elbet biraz fazlasına satacağım. Hakkım. Bulsunlar efendim, arasınlar, çalışsınlar, bulsunlar. Kolay mı yaşamak? Nerelerden nerelere gelmek? Sırasında, güneş gözlüğü, koku, deniz yatağı, lâstik pabuç bile satıyoruz. Ticaret bu. Anca geçiniyoruz. Bulsunlar onlar da. Serum demek hayat demek. Sevdiğinin hayatı demek. Değmez mi?

Hayır, kimse suçlayamaz beni. Babadan zengin değilim onun gibi. Şimdiki deyişle, halktan gelmeyim. Hep, temiz bir dünya düşlemişimdir. Kaldırım taşları bile, bir örnek, düzenli olacak. Dilenciler, tertemiz kaldırımlara çökmüş, boylarına göre küçültülmüş laternalar çalışıyorlar. Yamaları pırıl pırıl. Kılık-sızlık, dağınıklık yok. İlaç bol, çimento bol, çocuklar evlerine dedikleri saatte dönüyorlar, durup dururken ölmüyorlar, saç-malamıyorlar...

Önce, tablaları boşalttı. Sonra, sehpa örtülerini, perdelerini pencereden silkeledi; kıvrımları iki eşit parçaya böldü, iki yana dağıttı ama adımlarını çok yavaş atarak, saate bakmayı ertelerek. Dayanamadı baktı: aradan on yedi, yok on sekiz dakika geçmiş. Pencereden eğildi yine.

Sel suları akıyordu. Kurumuş ağaç dalları, plastik kovalar, çürük yapraklar, boş kutular, ilaç şişeleri, gazeteler, meyve kabukları, taşlar, güvenli barınaklardan kopmuş tuğlalar, suya kapılmış, hızla uzaklaşıyor... Sel, hepsini kendine katmış, sürükliyor, önüne çıkan engellerden bir çırpıda aşırıyor onları, denize akıyor. Oradan daha da uzaklara, yaşamın içlerine. Rengi, hızı, gücü, kendine katılanlarla belirleniyor. Tümseklerden geçiyor, çukurlara doluyor, betonun çatlağına siniyor, olmazsa, ufalanıp dipten buluyor yolunu. Sarnıçlarda. Durmuyor. Akıyor. Denizin geniş eteğinin hışırtıları bunlar.

Bu akış, içini ürpertiyordu; sigarasını küllüğe sertçe bastırıp akışı durdurmayı denedi. Sessizliği içine çekti, bekledi. Ne kadar...

Telefon çalışıyordu galiba. Uzakta bir zil sesi. Bulunduğu an'a döndü hemen, koştı, almacı kaptı.

— Buyurun?.. Ha, sen misin kızım? Yavrum benim...

Nasıl merak ettim, bilemezsin...

Saçma elbette, saçma ama, sinir işte...

Kimlere dedin? Tabii olur, tabii git...

Fazla gecikme ama şeyciğim, olur mu? İçerde, helada. Söylerim canım. Güle güle, güle güleee...

Yüzü, yavaş yavaş eski rengini buluyordu. Tatlı bir gevşeklik. Pencereye yürüdü, perdeleri sıkıca örttü, dışarıyı eve kapadı. Duymayacaktı artık seli. Güvenceli. Başını yana eğip bir süre durdu öyle. Yatırılınca gözlerini yuman, kaldırılınca açan, takma saçlı bir süs bebeğiydi sanki; kırılan boynunu beceriksiz bir çocuk yapıştırmıştı yerine.

İçerde bir kapı açıldı, kapandı. Seslendi içeri:

— *Babası! Bizimki* aradı. Biraz gecikecekmış. Şeylerdeymiş. Kızmadın değil mi? Değil mi canım? Sevgilim?

Düş Satmak

Dükkâna girdiğinde, çok gençti daha.

İlk, küçük, erken gençliğinde.

Yüzü, bir hikâye kişisine uygun düşmeyecek kadar kırışık-sız, hikâyesizdi.

Ama bembeyaz bir kâğıt, doldurulmayı bekleyen bir sayfa gibi hikâyeler çağrıştırıyordu.

Çevresine duyduğu yoğun ilgiyi iri iri açılarak belirten gözleriyle, tezcanlı adımları, gevşek, tombulca gövdesiyle, yaşadığı dönemin genç kızlarından oldukça ayrılıyordu. Yıllar sonra öykülere-romanlara girecek, kendilerine düşen ayrıntıyı koyduktan sonra çekip gidecek, “bütün”ü hiç etkilemeyecek zararsız yaşitlarından değildi.

Kısacası, akılda kalacak bir hikâye kişisiydi. Hikâyesi, daha yokken bile.

Bir yaz gecesi, iki kızkardeşiyle birlikteydi sözgelimi; yemekten sonra konuklar, evin satılık vişne bahçesine doluşmuşlardı. O, aya bakıyordu durup dururken. Piyanonun başına oturuyor, valsler çalıyordu, tattan gözlerini yumuyordu. Uzun etekli, bol, uçucu kıvrımlarıyla pembe tenini örten, gövdesine ustaca yapışan (rüzgâr estiğinde) beyaz, yakası dantelli bir giysi vardı üstünde. Yaz gecesi, dışardaki vişne bahçesi, bir gün buralardan gidecek olan genç-kendisi, gözlerini yaşlarla dolduruyordu. Taş çatlasa ayrılmamalıydı buralardan, babaevi, anayurdu dediği yerlerden. Bu ayrıntılarla, bu sezilerle yaşanmalı, kendi olmalıydı.

Derken bir İngiliz evindeydi. Daha eski bir dönemde. Piyo no çalmıyordu. Konuklar dağılmışlardı çoktan. Yalnızca. Kardeşsizdi. Uzun, siyah, önü küçük düğmelerle boydan boya kaplı bir giysi vardı üstünde. Saçlarını toplamıştı. Yine yaşlar dökülüyordu gözlerinden. O yakışıklı delikanlıyı *ashında* sevmediğini kavramıştı çünkü. Onun çok yakışıklı ve kıyıcı olmasını bir türlü kabullenememişti. Kendisinden çok daha güzel, budala bir kızla, bir arkadaşıyla evlendirecekti onu; mutlu olsun istiyordu her şeye karşın. Bu gece kararını vermişti, ağlaması o yüzdendi. Sevememek acı geliyordu, gurur kırıyordu.

Şimdi herhangi bir ülkede, herhangi bir evdeydi. Ahşap, kagir ya da betonarme, villa ya da gecekondı. Evrensel bir dösşeğe yatmıştı, çırılçıplak, tutulduğu erkeğin yanına. Küçük camdan, güneş ışığı yağıyordu üstlerine. Kendi kokularıyla sarmalı, yatıyorlardı. Piyano yoktu. Genç kız, erkeğe, ihtiyaç, ölümcül sorular soruyor, boşluğu dolduruyordu. Bu çağdaydılar.

Dükkâna girdiğinde çok gençti. Bir daha gençti. O ışıklı küpeleri görmüştü bir kere.

Daha ağaçlardan, sudan, küpelerden, çitirtılardan bildiriler kapacağı yaştaydı. Dünyadaki her canlıyı, her nesneyi katışık-sız güzellik kurallarıyla açıklayacağı yaşta. Günlere ad verme, sıfat yakıştırma yaşında. Bu da, “o küpelerin alındığı Ekim Çarşambasıydı” işte.

Burnunu tozlu cama dayamış dururken, Satıcı, ondan yükselen gençliğin sütbeyaz kokusunu hemen aldı. Küpelere baktığını bildi. Camda, renklerini rüzgâra yayarak sallanan, şingirdayan, kulaktan geçme küpeler. En üstte bir göz boncuğu, sonra mor bir taş, en uçta da küçücük bir anahtar. Bütün bir yaşamı özetliyorlar. Çekici.

Süryani satıcı, bir küpeyi onarıyordu. Ona uyacak parçaları bulabilmek için bir kutu indirdi raftan. Raflarda: kutular, sandaletler, sırimlar, çiviler, vidalar, boncuklu, ince deriden kemeler, yine boncuklu keseler, ucuz yüzükler, pahalı yüzükler, ucuz gerdanlıklar, pahalı, eski bilezikler yan yana barınıyorlardı.

Süryani satıcı, kızıdan yayılan meraklı bakışı dondurdu yüzünde:

— Buyurun küçük hanım, dedi.

Genç kız, nedenini kavrayamadığı bir çekime uyararak adama doğru yürüdü. Dükkânın içi sessizdi. Sultanahmet'in gü-rültüsüne kilitliydi.

— Şey... ben efendim, diye kekeledi sessizliği bozmaya çalışarak. Şu küpelere bakacaktım da.

— Onlar delik kulaklar için, dedi Satıcı. Sizin ki delik mi?

— Hayır, özür dilerim, ne yazık ki değil, dedi kız, suçunu bağışlatmak istedi.

— Bizim kulak-delicimiz, perşembeleri gelir, dedi Satıcı. Yani yarın.

— Her perşembe mi?

— Her.

— Ama ben perşembeleri gelemem buralara. O gün kurs yok, dedi kız. Yüksekokul sınavlarına hazırlama kurslarına gidiyorum da.

— Yaa, dedi Satıcı.

Sesi ara sıra hırıltılarla doluyor, soluğu burnundaki ete takılıp etin çevresinde döndükten sonra ufak tıslamalar ve kö-püklerle çıkıyordu ağzından, dudaklarında salya birikiyordu.

— Acır mı? dedi kız ansızın.

— Duymazsın bile, dedi Satıcı, ansızın ikinci tekil kişiye geçerek. Külle ovuyor delmeden önce; bir şey duymazsın.

— Evden bir bıraksalar, dedi kız.

Diplerde yumuşak kestane, uçlara doğru kırık-kıvrıkcık-kızıl saçları vardı genç kızın. Beyaz fisto bluzunun yakası derin oyulmuştu, göğüsleri kumrular gibi kabarıyordu kumaşın altında. Sırtı kamburca, etliydi. Elleri, çiziklerle, tükenmez kalem lekeleriyle, kedi tırmıklarıyla kaplıydı. Ayağında Bodrum-işi sandaletler, üstünde iyice eskimiş, yer yer aklaştırılmış bir kot pantolon, omuzuna astığı heybede, yalnızca biçimleri ve renkleri yüzünden satın alınmış, biriktirilmiş işlevsiz anı-nesneler: bir yaz tatilinden kalma bir güney limonu, bir geyiğin bir kıyıda su içtiğini gösteren bir yılbaşı kartı, dergilerden kesilmiş, defterlere yapıştırılmış, köpükler içinde gülücüklere boğulmuş,

renkli bebek fotoğrafları. Göğsünde sallanan madalyonda, mutlaka annesiyle babasının baş başa çektiirdikleri bir düğün fotoğrafı duruyordur. Bu cins mine bulunmuyor artık.

Suya eğilen, küpe inceleyen bir cereni ürkütmemek için gözlerini onardığı küpeden ayırmadı Satıcı, öyle konuştu:

— Alışveriş için de bırakmazlar mı?

— Bırakmazlar.

— Biraz düşünelim öyleyse. Bugün ne kadar vaktin var bakalım? Burada ne kadar kalabilirsin?

— Biraz daha kalabilirim, dedi kız. Yarım saat. (Durdu) Bir saat falan.

— Hangi küpeyi beğendim demiştin?

— Şunu, dedi kız, parmağını camda sallanan sayısız küpeye doğru uzatarak. Şu mor taşlıyı, anahtarlıyı.

— Kırmızıyı değil yani?

— Değil.

— Sen anlıyorsun bu işten! dedi Satıcı. Bu mor taş var ya, bulunmuyor. Değerli bir taş da değil aslına bakarsan, ama nedense tükeniverdi birden. Zaten arayanı da yok. Ancak anlayan biri gelecek de—

— Kulağıma takabilecek miyim? Yapabilecek misiniz? dedi kız yüreklenererek.

Satıcı, bu soruyu hemen yanıtlamadı, gergin bir sessizlikte asılı bıraktı. Köşeye dayalı asma merdiveni aldı, üst raftan kocaman bir kutu daha indirdi. “Stellon” yazıyordu kutunun üstünde, dükkâna bir ecza kokusu doldu.

Kutuyu tahta tezgâhın üstüne devirirken, genç kız onun ellerini gördü. Bu adamı ancak o anda gerçek yüzüyle görebildiğini sezdi. Şiş göbeğini, hantal duruşunu, damalı gömleğinin düğme aralarından taşan kara etini, bıçak ağzı gibi ince, yarık, etsiz, kösnü dolu dudaklarını. Suskunluğunu, titremelerini. Bu battal gövdeyle asla bağdaşmayan cıvalı tırnaklarını, yüzüklü, beyaz, yumuşak, ince ellerini. Serçe parmağının tırnağını özenle uzatmıştı Satıcı, o parmağına şövalye bir yüzük takmıştı. Sol serçe parmağındaysa telden bir bulmaca yüzüğü duruyordu.

— Beğen beğendiğini, dedi arsız bir gülümsemeyle. (Sesi kadıncıllaşıverdi birden.)

Bu kocaman kutu, bir zamanlar görkemli geceler yaşamış, bitmez ikindiler geçirmiş güzel ve süslü kadınların sevdikleri, tutturdukları, uğrunda hırçınlıklar yaptıkları, sonra bir gün, bir baloda bir taşı düştüğünde, yıllarla gümüşü karardığında, ya da teki yittiğinde gözden çıkardıkları, yoksul tanıdıklarına armağan ettikleri, topluca sattıkları, çöpe attıkları, unuttukları takılarla doluydu tepeleme.

Tek küpeleri bir yana ayırdı Satıcı, mor küpeyi kulağa tutturacak uygun parçayı aramaya koyuldu.

— Sen raflara bakadur, dedi. Neler neler yoktur ki bu dükkânda. Bilemezsin.

Kapının dışında asılı duran bakır çanlar, şingirdadı. Bir kadın girdi. Onun da yüzü kara-sarıydı. Gözleri şişti. Sağ gözünün altındaki damar seğirip duruyordu. Sararmış dişleriyle çıtırtılar çıkararak sakız çiğniyor, ara sıra, patlayıp da dudaklarının çevresine yapışan balonun kalıntılarını mendiliyle silmeye çalışıyordu. Yüzünde horlanma görmemiş tek çizgi, birtlak dudaklarını birleştiren, suçsuz kıvrımdı.

Siyahı iyiden iyiye solmuş eteği, iri kalçalarına dar geliyordu, zırzır açıktı, kırmızı iç etekliği görünüyordu. Göğsü kavuşmayan genç-işi bir bluzla fırlamıştı evden, ayağında şıpıdık terliklerle.

Koltuğunun altına sıkıştırdığı pantolonu tezgâhın üstüne attı.

— Olmuyor Yusuf abi, dedi, kusura bakma. Uymamış. Cumaya bir arkadaşı gelecek, o deneyecekmiş bir.

— Cumartesi iş günü ama, dedi Satıcı gözlerini tek küpelerden ayırmadan, satsam satsam o gün satarım bunu.

— Biliyorum, biliyorum ama, gençlik işte, ne diyeceksin...

“Gençlik” sözcüğünü söylerken dükkânda ilk gördüğü genç kıza ilişti gözü, onun üstündeki pantolona kaydı. Her zaman yanılmaktan, güvenmemekten, aldatılmaktan, kuşku duymaktan gelen kinli yorgunlukla tek tek konuştu:

— Bu bizimki, sıradan bir pantolon değil demiştin, di mi Yusuf abi. Yani 600 lira bastıracağız eskisine.

— Hakiki Levis dedim ya.

— Cuma akşamı bir ara bırakırım, oh Yusuf abi! dedi, pantolonu telâşla kapıp çıktı.

— Kolay geliyor bunlara dedi Satıcı, kimlerin pantolonu giyiliyor, düşünen yok. Turistlerin bitlisi var, frengilisi, illetlisi var, çeşit çeşit. Satmadan önce yıkayacaksın pantolonları, paklayacaksın, yok...

Genç kız, tezgâhın arkasında kara bir yığın oluşturan pantolonlara baktı.

— Pantolon da satıyorsunuz demek?

— Her şey satıyoruz biz, dedi Satıcı. Her şey. Ne varsa. Aklına ne gelirse. Yeter ki *mal* olsun. Düşünde aklına gelmeyecek şeyleri bile.

— Benim düşlerim çok karmaşıktır, dedi genç kız. Bir yabancıya açıldığı için utandı.

— Belli, dedi Satıcı. Ama mor, uçuk pembe, kırmızı, mavi, her renk düş bulunur bizde.

— Tek başınıza mı çalışıyorsunuz? dedi genç kız.

— Oğlan atölyede, aşağıda çalışır, ben burada satış yaparım.

— Oğlunuz mu?

İki kişi girdi dükkâna. Kıvırcık saçlı, bıyıklı, kara yağız bir delikanlıyla yanındaki kız. Kız, elma yanaklı, bebek yüzlü, çilli. Yerleri süpüren bir basma etek vardı üstünde, topukları kirli, nasırlıydı. Kendi başına anımsanmayan, yanında dolaştığı erkeklerle tanınan kızlardandı. Yüzü silik, durağandı.

— Merhaba Yusuf Bey! dedi delikanlı. Şeyi soracaktım...

Satıcı, kalın, görmemeye-yarayan gözkapaklarını açtı ağır ağır. Genç kıza döndü.

— İşte buldum! dedi. Bak, rengi nasıl tutuyor! Hemen oğlana, aşağıya verelim, taksın...

— Sağ olun, dedi genç kız. (Belirsiz korkularının, ürkekliklerinin bir anda silindiğini ayırd etti.)

— Şeyi soracaktım Yusuf Bey, dedi delikanlı çekinerek.

— Oğlan aşağıda, ben bilmiyorum, dedi Satıcı.

— Bugün hazırlarım demiştiniz de...

— Akşama bir daha uğrayın. Öyle hemen bulsak, bulabilirsek.

— Kız arkadaşım için gerekiyor da... Şart.

— Akşama bir daha uğrayın.

Çıktılar. Kız, geri kalan bütün gücüyle oğlanın koluna asılmış, sürükleniyordu.

Satıcı, geniş dikdörtgen kapağı kaldırınca, önce bir ışık geldi, gözleri kamaştı.

Yeraltına sonra indiler.

Küçük kara sinekler, yeşil iri sinekler, yeraltının sahtiyan, meşin kokan duvarlarına çarpıp çarpıp düşüyorlardı.

Genç kız, bir lunaparkın akşama hazırlanışını, ışıkların birden, en beklenmedik anda yanışını, çarpışan arabaların sarsak hızını duydu.

Bir yerden müzik sesi geliyordu. Garip, bilinmedik bir dünyanın müziğiymiş bu. Uzayda kalmaya gün giymiş gibiydi. Bir korku tüneline kısıtılmış gibiydi. Ara sıra yükseliyor, bir iç çekişe dönüyor, soluk soluğa kalıyordu.

Satıcı, kapağı kapatmıştı yine. İçerisi koyu karanlıktı.

Genç kız, karnının altında bir dokunun ürpererek içeri göçtüğünü ayırt etti. Gözleri karanlığa alışınca, küçük camın önündeki yer döşüğünü gördü önce, yere gelişigüzel saçılmış kutuları, kasetleri, dergileri, kitapları, ince kâğıt tabakalarını, bütün kutularını...

Neden sonra oğlanı gördü. Bir tokmağa çökmüştü. Arkasındaki camdan güneş yağıyordu üstüne; yüzünün çizgileri tamtamına seçilemiyordu. İnce, sarı saçları, omuzlarına dökülmüştü. Çıplak etine meşin bir yelek giymişti. Omuzları gösterişsiz, dar, ama erkeksiydi.

— İşte kızımız! dedi Satıcı. Sesi incelmış, yaranışlı olmuştu yine.

— Neymiş derdi?

— Mor taşlı küpelerden istiyor, dedi Satıcı.

— Kulaklarını deldirtmemiş mi?

— Hayır, dedi Satıcı sevinçle. Hayır, istemiyor da.

— Sen de, başka bir küpenin kısıracını mor küpeye uydurayım istiyorsun?

— Biliyorum, işin başından aşkın zaten, dedi Satıcı. (Kıza ürkek bir bakış attı.) Ben buldum, sana ayarlamak kaldı. Şu iyi...

Tek küpeyi oğlanın önüne uzattı.

— Belki istemezsin, beğenmezsin, başkasını buluruz.

Oğlan, başını kaldırdı. Gözleri uçuk, kalıcı maviydi, hiçbir yere bakmıyordu; baktığı varlığın ya da nesnenin çok ötesine dikilmişti gözleri:

— İdare eder, dedi birden. Aferin babalık! Hadi yalnız bırak bizi de onaralım şu küpeyi.

— Ama unutma sakın! dedi Satıcı umutsuzca. Unutma! Ko-nuştuklarımızı...

— Güle güle dedim.

— Son sözün bu mu?

— Bu...

Satıcı, adımlarını sürüyerek karanlık geçidin basamakla-rını çıktı. Bir ara, kapağı kaldırdığında, yukarının ışığı vurdu içeri.

Genç kız, o zaman, bu odanın da raflarla dolu olduğunu gördü. Tornaavidalar, işkenceler, vidalar, palaskalar, eski bı-çaklar, kılıçlar, palalar, kalın zincirler, kelepçeler, üst üste yı-ğılmıştı.

Kapak kapandı. Karanlık. Ezgi yükseldi: karanlık bir gitarla. Yeraltının renkleri ufalandı, karıştı.

Bir dönmedolabın tekdüzeliğine, yalnız inişlerde ve ani yükselişlerde kendini belirleyen, sözünü söyleyip damgasını bırakan genel bir korkuya döndü korkusu.

— Hep burada mı çalışırsınız? diyerek sessizliği bozdu genç kız. Günlük konuşmalara sığındı.

— Evet, yıllardır, dedi oğlan. Babam da burada çalışır, bu meslekte. Onun babası da. Aile mesleği bizimki.

— Bu karanlıkta çalışmak çok güç olsa gerek.

— Güç ama, n'aparsın. Buralardaki işyerleri çoğunluk ye-rin altındadır. Basımevleri, lokantalar, fotoğrafçılar, kebabçılar, mağazalar. Biz alıştık.

Genç kız, onun sesindeki olağanlıktan yüreklendi. Doğruy-du dedikleri, gözüyle görmüştü. Evet evet, kişiyi ürküten aslın-da bu garip kokuydu; sarnıçlarda biriken eski saray-sularından doğuyor, korku üretiyordu.

— O satıcının oğlu musun gerçekten? dedi rastgele.

— Ne fark eder ki? diye gülümsedi oğlan. *Sen* aslında kim olduğunu düşündün mü hiç? Güvenli bir evden gelmekten başka bir özelliğin var mı?

— Beni nerden tanıyorsun? Evimi nerden biliyorsun? dedi genç kız, savrulan bir lunapark iskemlesinin telaşıyla, başıboşluğuyla.

— Üniversite hazırlık kurslarına gidiyorsun. Evine belli bir saatte dönmek zorundasın. Göbekli bir baban, durmadan ilenen bir annen var. Şu anda pencerede, seni bekliyor.

— Doğru, dedi genç kız bıkkınlıkla.

— Ama sen onlara aldırımıyorsun, diye sürdürdü oğlan.

— Nereden çıkardın bunları?

— Bugün çarşamba, kurs günü... Ve nasıl olsa geciktin.

Aralarına giren sessizlikte sözcüklerin anlamı iyice açığa çıktı.

— Yalnızlık çekmiyor musun hiç? dedi genç kız.

— Yalnızlığıma dokunma. Yıllardır burada, karanlıkta çalışıyorum ben, yeraltında, yine de senin dünyanı tanıyorum, okuyorum.

— Hangi yazarları seversin? Dostoyevski'yi mi? Çehov'u mu? Sahi, kaç a kadar okudun sen?

— Bana soru sorma, dedi oğlan. Adımı bile sorma. Kendimi bildim bileli hem zorbayım (Genç kız, onun çizmelerindeki mahmuzları ayırt etti) ...hem tutsağım yeraltında... (kolundaki demir bilekliği.)

— Yalnızlığıma katılabilirsin, dedi oğlan, yalnız soru sormayacaksın. Bir daha da geri dönmeyeceksin güvenli barınağına. O barınak, yıkıldı yıkılacak. Burada kalırsan, başka bir çağda yaşayabilirsin bir süre, azar azar ölerek uzatabilirsin yaşamını.

Sardığı kalın sigarayı uzattı.

— Gel, çok şöyle yanıma.

Döşğe doğru yürüyecek genç kız. Kendini geniş, yeni renklere bırakacak, tat verici inişlere, kayışlara. Müzik, bir uyuşukluğa, bir kımıltısızlığa dönecek.

Bir boşluğa yuvarlandığını, bir renkten geçtiğini algılayacak genç kız.

O sonsuz düşüşte yüzüne bakan gözleri bir daha, bir yerde daha gördüğünü anımsayacak.

Bir geçmişi göğüslerken İhtiyar Kadın çıkacak karşısına. Düşüş sırasında. Sağlık Müzesi'nin önündeki sırada uyuklardı. Sinekler yanaklarına konsa bile duymazdı.

Birden kavrayacak onu, bilecek. O, ilerki kendisi. Kendisi, şimdiki o.

Sonra daha derinlere, daha, daha, daha, daha... Sonsuz, uçsuz bucaksız bir yere... Durmaksızın daha...

Ilık, Yumuşak, Kahverengi Şeyler...

Az kalsın:

— N'olur, bugün oraya gitmeyelim Dede, diyecekti.

Ama tuttu kendini. Sınavdan kaçmanın tedirginliğini bir yaşam boyu duyacağına, sonuç ne olursa olsun, katlanabileceğini göstermeyi seçti. Sınavın hangi konuda olduğunu da bilmiyordu ya, güç olduğunu seziyordu yalnızca.

— Şimdi hazırlanırım, dedi.

Dede'nin gür, uçları kıvrıcık kaşlarından sular damlıyordu. Tıraş olmayı bir türlü beceremezdi; yüzü ufak, kanlı kesiklerle dolmuştu yine. Bitirdiğinde uzandı, havlunun temizliğine gömüldü.

Küçük kız, onun yüzünü kurulaşısını, eğilip kalkarken uzun kollu fanilasının altında kabarıp gerilen, sonra sönen kaslarını, usul, güvenli hareketlerini izliyordu.

İkisinin günü diye adlandırdıkları pazarlardan bu pazar, Dede de nedense erken kalkmıştı, sık sık saatine bakıyordu.

— Al şu anahtarları, derken sesi bir çukura düşüp çıktı.

Küçük kız, onun da bir sınava hazırlandığını sezdi o zaman; yüreğine sığmayacak kadar dolu bir duyguyla.

Dede'nin elbise dolabı, üç bölmeydi. Soldaki dar bölme açılınca, odaya bir kâfuru kokusu yayıldı. İç çamaşırların, gömleklerin durduğu çekmecelerin üstüne uçları tığla işlenmiş beyaz keten örtüler seriliydi. Alttaki çekmecelerde havlular, mendiller, çoraplar duruyordu.

Küçük kız, çekmecedeki gizli dünyaya, Dede'nin yalnız

kendisiyle paylaştığı bu özel dünyaya göz gezdirdi. Mendiller açık, çoraplar koyu renk olmalı. Birer tane seçti.

Sıra, çift kapılı orta bölmedeydi. Bağcıklı bir rugan pabucun kalıbını çıkardı içinden, kadifeyle güzelce parlattı pabucu. Askılarda, koyu renk üstüne ince, sık, açık renk çizgili yünlü takımlarla onlarla giyilen boyunbağları asılıydı. Alırken parmaklarının üstünde yükselmesi gerekti, yükseldi.

Tam dolabı kilitleyeceği sırada, o güne kadar sağdaki bölmeyi hiç açmadığını düşündü. Oradaki çekmecelerin örtülerini bir kere olsun aralamamış, altlarında neler durduğuna bakmamıştı.

Fıtnat'tan dinlediği masalların, en sonunda içinden çıkılmaz bir mırıltıya dönüşen tekerlemelerin, sıradan olmayan günlerde yüreğini kaplayan gizemli duygunun bileşimiyle titredi. Dolabın içi, sandık kokuyordu, bekletilmişlik, eldeğmemişlik. Üç gözde kavanozlar vardı. Dede'nin bazı geceler oradan bir kutu lokum ya da bir kavanoz akide şekeri çıkarıp hiç beklenmedik bir anda, bir sihirbaz hüneriyle konuklara sunduğunu görmüştü.

Alt çekmecelerde albümleri gördü. Bu kahverengi fotoğrafları ezbere biliyordu artık. Uçsuz bucaksız bahçeler, bir kır gezisi, bir okul toplantısı; iskemleler yan yana dizilmiş. Bir ağaç, kocaman dallarını sarkıtmış oturanların üstüne; yüzlere açıklı koyulu lekeler düşmesi ondan. Siyah giysili, şapkalı, ipek çoraplı güzel kadınlar, markizet giysili, kısa topuklu genç kızlar, zarif erkekler, sözümona sereserpe yayılmışlar iskemlelere. Erkeklerin bazıları redingot giymiş, bazıları tek gözlüklü, gümüş saplı bastonlar tutuyorlar. Küçük çocuklar da, uzun etekleri, dantel boyunbağları, botları ve geniş kenarlı şapkalarıyla, Kontes dö Segür'ün masal kitaplarındaki çocukları andırıyorlar. Ta arkalarda yorgun bahçıvanlar, golf pantolon giydirilmiş bir kâhya, rengi değerlendirilmiş bir Arap bacı göze çarpıyor. Herkes fotoğrafa girmeye çabalamış: böyle bir gün, böyle bir an, bir daha ele geçmez. Ama bu ele geçmez anları günü gününe kayda geçiren sonsuz fotoğraflardaki kişiler, önlerinde uzanan dünyaya, kıra değil, kendi içlerine bakıyor gibiler. Hepsi donuk, içlerinde bakılacak hiçbir şey yokmuşçasına.

Nikâh fotoğrafları, düğün fotoğrafları da var albümlerde. İmzalı hepsi. Kadınların çoğu, oymalı iskemlelere, marizlere oturmuşlar; erkekler ayakta, hafifçe eğilerek karılarının omuzlarına yaslanıyorlar. Geride bir havuz, palmiyeler, birkaç kuğu görünüyor. Asıl oyuncu gelmeyince, sahneye koy verilmiş, ezberi yarım yamalak yedeklerin acemiliği, şaşkınlığı okunuyor yüzlerinde. Uzamış bir Cumhuriyet balosunun hüznü şenliği...

Şu fotoğrafta Bahriye Hanım, ipek duvar kiliminin önüne geçmiş, örgülerini yere salmış, karşısındaki genç kadınla konuşuyor. Ellerini gelişigüzel sallıyor, gülüyor. Saçları, fotoğrafların solukluğuna inat, iri boğumlarla iniyor şakaklarından, omuzlarında seyreliyor, dağınık bal rengi oluyor, konuşan elinin yanında bükülüp koca bir yay çizdikten sonra daha aşağılara, fotoğrafta görünmeyen topuklara doğru sürünüyor, kayıyor.

Sarı, tırtıllı kartonun köşesine el yazısıyla, "Rıfat, Bomonti 1941" yazılmış. (Eski Türkçe yaşanılıp yeni Türkçeye Özenle geçirilmiş bir aşk.)

En alttaki çekmecede eski Türkçe mektuplar, şiirler, eski sevgililerin imzalı fotoğrafları gizli. Ufak tütün keseleri, bir pipo, bir enfiye kutusu, mineli bir kalem, altın bir boyunbağı iğnesi, bir kurdele, yani unutulmaması gereken bir günü belleğe bir vuruşta canlandırılacak ayrıntılar, anı değeri taşıyan nesneler.

Dede, bu aşksız evlilikten kaçırabildiği, koruyabildiği ne varsa –bütün özgürlüğünü– bu küçük çekmeceye sığdırmayı başarmıştı demek.

Kıyısından birlikte açıldıkları arka sokak, başka ara yollar-dan belirtiler kavrayıp kendi dönemeçlerini buldukça, kendi yatağına yerleştikçe, daracık sınırlarını aşıyordu.

Konuşmuyorlardı. Her zaman gördükleri şeyleri birlikte bir daha görmekten usul bir tat duyarak, ağır adımlarla yürüyorlardı.

Küçük kızın kırmızı yün kukuletesi şeytan başlığını andırıyordu. Alnının ortasına gelen bölüm, çatallıydı. Kulaklarının yanından iki örgü sarkıyordu, kırmızı ve yeşil yünden iki saç

örgüsü, uçlarında püsküller. Küçük kız, kendi kısacık saçlarının doğal uzantısı saydığı bu düşsel örgüleri ellemeye bayılırdı. Yeşil örgü, kırmızı örgü.

Artık caddedeydiler. Her iki kaldırımdaki soğuk, taş yapılar, içlerindeki puslu yaşamları yansıtıyorlardı.

Bahriye Hanımın oturduğu ev, caddenin alana açıldığı, yeni bir genişlik kazandığı köşenin başındaydı. Kaldırım taşları kırılmış, kapının önünde dalgın bir göl oluşmuştu yağmur sularından. Sahanlık havasızdı. Gülsuyu, elma kabuğuyla kaynatılmış içyağı, vanilya, yoğun tünel karanlığı, bunların da ötesinde yaşlı Rumları, kışın Pangaltı ortodoksu kimliğiyle tutucu, yazın Büyükada yahudisi kimliğiyle çığırta bir azınlığı çağrıştırırdı. Yanık şeyler, kapanık, anahtarlı duygular. Tıkırtılar, gittikçe yaklaşan ayak sesleri.

Her pazar.

Kapıyı Fitnat açardı.

— Oooo kimler gelmiş! Hoş geldin canım, hoş geldin yavrum. Hanımefendi, güneşimiz gelmiş!.. diye yine seslendi içeri.

Küçük kız, evin güneşsizliğini, çocuksuzluğunu, Rıfat Beyin ölümünden bu yana pancurları bir kere bile açılmamış küflü yatak odasının, eski cibinliğin, Bahriye Hanımın geceleri sokulacak ten bulamayan ihtiyar bacaklarının soğuşunu, Fitnat'ın ezikliğini, kamburluğunu ta içinde duydu.

— Dur canım, dur. Paltonu çıkarayım önce. Aman ne güzel entariler giymiş benim yavrum. Dur bir öpeyim. (Soluğu, hep aynı yemekleri yiyen, koyu uykular uyuyanların rüzgârsız soluğuydu.) Sakatlığını bağışlatmak için durmadan konuşurdu, gülümserdi.

Bahriye Hanım, cumbadaki sedire oturmuş, kadife yastıklara dayanmıştı. Islak, karışık saçları geniş bir kol olmuş, sağ yanağından aşağı iniyordu.

Komşu kızları, ellerine birer öbek saç almış, geniş taraklarla, ufak cızırtılar çıkararak yabanıl telleri açmaya çabalıyorlardı. Açılan saç kümeleri, halının üstüne diz çökmüş duran küçük bir kıza aktarılıyordu. Fırçalanmak üzere. O da haliya dağılan son güçsüz, seyrek telleri önce sık dişi bir tarakla aralıyor, sonra uzun uzun fırçalayıp evcilleştiriyordu.

Bahriye Hanım, gözlerini yummuştu. Bedeninden yayılan sabun kokusu ve dişi pembelikle esrikti sanki.

Küçük kız, çok uzun bir süre, hiç ses çıkarmadan bu saç çağlayanının izlediği bükümleri, atladığı koyakları, indiği düzlükleri gözledi. Bu saçları daha önce hiç böyle özgür, başıboş görmemişti. Bahriye Hanım, onları ya örgülere böler ya da öbeklere ayırıp ensesinde toplar, alacalı topuzlar yaratırdı.

— Rıfat Bey sağken, diye fısıldıyordu Fitnat, bu işi kimsele-
re bırakmazdı. Karısının saçlarını kendisi yıkar, açardı.

Rıfat Beyi, kara badem bıyıklı, ön dişleri altın, kısa boylu, akşamlara kadar evde hırkayla dolaşan, güleç bir adam olarak anımsıyor. Bu serveti nereden edindiğini kimse doğru dürüst bilmezdi; babadan kalma, denirdi. Söylentilere aldırmazdı Rıfat Bey, güler geçerdi.

Yalnız arasıra, Bahriye Hanım, küçük kızını hoşnut etmek için ud çalmaya başladığında, ünlü bir bestekâr olan babasının şarkılarını mırıldandığında, bakışları burulurdu. Belki de karısının genç saçlarından, uysallaşmış bedeninden bir gün yoksun kalmaktan korkuyordu.

Fitnat, durmadan, mutfakla oda arasında gidip geliyor, sofraya ısıltılı, temiz şeyler taşıyordu. Kristal bardaklar, gümüş takımlar, çiçekli porselenler... Elleri inanılmayacak kadar iri, kırmızı, şişkindi. Beyaz önlüğünün karnına sarkan memeleriyle iyicil, küçümen bir masal devini andırıyordu.

Çorba kâsesiyle içeri girerken:

— Sofra hazır hanımefendi, dedi.

O zaman Bahriye Hanım, bütün düşman ordularını bozguna uğratmış bir sultan gururuyla sedirden kalktı, havluyu başına şöyle bir dolayıp:

— Sofraya geçelim, diye buyurdu.

Gümüş takımların, kristallerin, kolalı peçetelerin arasında-
ki yerini aldı, onların vazgeçilmez bir parçası oldu yine.

Küçük kız, su birikintisinin önünde durmuş, Dede'nin zili çalmasını bekliyordu. İçi içine sığmıyordu aslında. Öyle uzun bir süredir bu eve gelmemişlerdi ki. Pazarları hep sinemaya gitmişlerdi. Sonunda dayanamadı, kapıya koştu.

— Dur, dedi Dede, dur bir dakika. Bahriye burada oturuyor artık.

Küçük kız, şaşkınlıkla döndü; göz göze geldiler. O anda ikisi de yakında ayrılacaklarını düşündüler nedense. Kimbilir kaç pazar birlikte yürüdükleri bu yol, kafalarında bambaşka bir yolla, birinin daha başında olduğu, öbürününse sonuna dayandığı soyut bir yolla yer değiştirdi.

— Bahriye uzun zamandır hasta, dedi Dede, konuyu değiştirdi. Çok hasta. Evini, eşyalarını, her şeyini teker teker sattı.

— Nerede şimdi? diye sordu küçük kız, dedesinin elini korkuyla sıktı.

— İlerde oturuyor. Ötede, şeyde... Ben de tam bilmiyorum evin yerini. Sora sora buluruz. Biliyorum, sana güç gelecek ama hiçbir duygunu belli etmemelisin. Bizi görmek istemiş; haber yolladı. Önemli bir şey olmasa, çağırmazdı. Bir kere de Rıfat öldüğü gün çağırmişti beni.

Alanı geçtiler. Toprak yol başladı. İlerde kır kahveleri vardı. Tramvayların uğramadığı duraklarıyla yoksul semtler. Renkler hızla artıyordu. Çocuklara buralara gelmemeleri öğütlenirdi. Renklerin arttığı bölgeye girmemeliydiler. Sonra günaahkâr çingeneler, onları bohçalarına attıkları gibi çadırlarına kaçırırlardı.

Attıkları her adımla yoksulluk biraz daha artıyordu. Çift katlı, bakımsız ahşap evlere gelmişlerdi artık. Kadınlar, testilerle, güğümlerle çeşme başlarına doluşmuşlardı. Burunları yara içinde, yarı çıplak çocuklar, ürkek gözlerle iki yabancıyı süzüyorlardı.

Küçük kız kukuletesini çıkardı.

Dede, pencerede duran kadınlardan birine adres sordu.

— Selânikli Ahmet Beyin kızı mı? dedi kadın. Sonra, önünde çöp bidonları duran bir evi gösterdi.

— Asıl, şey, dedi Dede kapıda. Bahriye'nin saçlarını kökünden kesmişler, biliyorsun bakımı çok güçtü.

— Fitnat Teyze yok mu Dede?

— Yok.

Yataktaki cılız, yüzü kara sarı, başı yemenili kadın, herhangi bir hasta kadındı. Bahriye Hanım değil.

Onların girdiğini duyunca, başını güçlükle kapıya doğru çevirdi.

— Sağ ol Vamık Efendi, dedi Dede'ye. Eksik olma. Hoş gel-
diniz.

— Yorma kendini Bahriye, dedi Dede. Sesi titriyordu.

— Geçin şöyle, şurada bir iskemle—

— Biz buluruz, konuşma sen.

Yoğun bir sessizliğe girdiler. Üçünün de ayrı ayrıydı ses-
sizliği. Bahriye Hanım inliyor, yüreğini sıkı sıkı bastırıp kaçma-
ya çalışan bir şeyleri yerine yerleştirmeye çalışıyordu. Gözleri-
nin içine kadar sararmıştı yüzü. Bitkindi.

Dede, gözlerini yerden ayırıyordu, sanki sonsuza kadar
böyle, suskun oturabilirdi burada. Yaşadığı sürece ertelediği,
kaçındığı yadırgı bir duygu, amansızca yapışmıştı yakasına.
Konuşmak için çok geçti artık.

Küçük kız, sonradan yaşamına türlü renklerle, olaylarla
yeniden yeniden katılacak, yeni yorumlar kazanacak bu anları
kavramaya çabalıyordu yalnızca. Sonradan adlarını bulabildiği
bu duyguları, o gün sözsüz yaşıyordu. Dede'nin bir zamanlar
genç, yakışıklı bir erkek olduğunu. Onun azıcık alaycı, azıcık
küstah, çapkın bakışları, bu tutucu kadına işlememişti besbelli;
tersine, bu adama saygı duyuyordu, güveniyordu. Kocasını öldü-
ğü gün, ilk onu çağırmıştı yanına.

*"Bu delişmen, uçarı erkekten hiç hoşlanmamıştım baştan. Neydi
o pastane pastane dolaşmalar, torununu yanına katıp sinemalara git-
meler? Karısını aldattığını da söylerlerdi. Doğrudur. Ama ölümler her
yüz yüze gelişimde, yanımda olsun istedim nedense."*

*"Rıfat öldüğü gün de konuşmadık, eski evde oturuyorduk. Ölü-
mün sıcaklığı vardı daha odalarda. Bahriye'nin yüzü kıpkırmızıydı.
Ağlıyordu. Ancak benim yanımda ağlayabileceğini biliyordum. Rıfat'ı
ne kadar sevdiğini benim yanımda daha iyi duyabiliyordum."*

*"Yoo, Dede. O kadar da yalın bir duygu değildi sanıyorum. Çap-
raşıktı. Belki dirim dolu bu erkekle hemen oracıkta, ölünün odasının
yanı başında sevişmeyi, ölümün ve yalnızlığın karanlığını üstünden*

atmayı kurmuştu. Bedeninin hiç tanımadığı özelliklerini kavrasaydı, ölüme yenilmemeyi, yaşama kafa tutmayı da öğrenebilirdi O güzelim saçlarını bir kerecik olsun çıplak memelerinin üstüne dökmeyi becerebilirdi. Kendi olurdu. Ama sevecen bir erkeğin karısı olma dışında varolamadı, korkularına yenildi, bir tabağın, bir kilimin güzelliğini bütünlemekten öteye gidemedi Yiten bir servetin son ve en değerli bir parçası olarak kaldı. Şimdi yoksulluğunu, ilk gençliğini, baba evini paylaşmak istiyor sevdiğiyle."

Dede, bu düşünce zincirini bir yerden yakalamıştı nasılsa:

— Sana iyi bakıyorlar mı Bahriye? diye sordu ansızın. (Sesi anlatılmaz bir acıyla yüklüydü.)

— Bakıyorlar Vamık Efendi, bakıyorlar. Yine de ölüyorum galiba.

— Ne ölmesi! diye haykırdı Dede – zorla bir kahkaha attı – Sen kalkar kalkmaz, bir pastaneye gideceğiz birlikte. Ama sen pastane sevmezsin. Yeni açılan otele gideriz. Bir cuma günü çay içeriz seninle.

— Söz ama. Kalkınca, götüreceksin beni, değil mi Vamık Efendi? Hiç otele falan gitmedim ben. Saçlarım da o güne kadar uzar belki. Başımı açabilirim.

Dışarda sokak, günlük yaşamını sürdürüyordu. Bahriye Hanım, kulağında bir ud sesiyle sağır bir uykuya dalmıştı.

— İnsan, saçı kesildi diye ölür mü Dede?

— Bazıları ölür. Bazan ölür.

Dikkat! Kırılacak Eşya

Yapma! Olamaz! Yahu gözlerime inanamıyorum! Nerden çıktın sen?

Dur dur, geç şöyle bakayım. Dur bir öpeyim. Özlemişim. Düpedüz özlemişim. Karşılaşmadan bilemiyor kişi.

Yahu nereden geldi aklına sahi? Uğramak durup dururken?

Kaç yıl geçti...

Canım sevinmez olur muyum, deli misin? Birden toparlanamadım da. Elim ayağım... inanmazsın, yıllardır kimse girmedi şu kapıdan. Eski dostlardan hiçbiri. Geç, geç... Otur şöyle, gevşe. Yoo, oraya değil, o koltukta güneş girer gözüne. Şuna geç, hah şöyle. Rahat mısın şimdi? Gevşe, gevşe... Yaslan arkana, hah!

Yahu nerden?.. Hay allah...

Sormayı unuttum, ne içersin? Kahve, çay? Kahve yok mu? Neden? Piyasada mı yok? Ne bileyim ben. İnan şaka değil, bilmiyorum, farkında değilim. Çay içeriz öyleyse.

Rahatsın değil mi?

Sehpa tozlu olabilir yalnız. Fatma Hanım, savsaklar toz almayı ara sıra. Şuralarda bir bez olacaktı.

Peki peki, haklısın.

Ne diyordum? Yahu nerden... Peki sustum.

Bir sigara içer misin? Yalnız benimki gâvur sigarası, kızarsın. Sen kendininkinden yak. Ateş?

Çakmak ha? Demek yanmış kibritleri kutuya tıkma huyundan vazgeçtin. Unutmam tabii, unutmur muyum? İlet olurdum.

Fatma Hanım, lütfen iki demli çay bize. Kahve yokmuş, öyle mi? Hanım, okul arkadaşım, eski arkadaşım. Benimkine ince bir dilim limon koyun lütfen.

Okul dedim de... Yahu sen neredeydin bu arada? Nerelerdeydin? Geçen yıldı galiba, Ömer'e rastlamıştım. Senin roman yazdığını söyledi, doğru mu? Oğlanın sana tutkun olduğunu anlamazlıktan gelirdin hep, ama bak izlemiş seni. Ben o tür kitaplar okumuyorum. Daha çok dinlendirici, oyalayıcı kitaplar... O yüzden senin ne yazdığını da bilmiyorum, bağışla. Benim işim imza atmak. Bütün gün imza atmak.

"İmzamı nasıl sevdiğimi anlatmayacağım ona. Her atışımda imzaman daha bir güzelleştiğini, yerli yerine oturduğunu, tutarlılık kazandığını. İmzama âşık mıyım? Belki.

Şu temizliğe, şu tertemiz odayı saran huzura tutkunum. Pırıl pırıl kül tablalarına, güneşi süzerek içeri salıveren şu hışırtılı perdelede de, kalın yaprakları birayla temizlenip parlatılmış kauçuk denen şu bitkiye de.

Bunlar, dünyanın değişkenliğine, bilinmezliğine, kirene-pasına karşı koruyorlar beni. Burada, bu odada, akşamın altısına kadar güven içindeyim. Güven tutkusu...

Öyle bir hastalık ki bu, tek belirtisine alışmak yıllar alabilir, yine de birlikte yaşamak ve geçinmek zorunda olduğum ölümcül bir hastalık.

Ona bunlardan söz etmeyeceğim."

Buyurun, girin.

Peki Güler Hanım, siz bırakın, ben imzalarım.

Güler Hanım, tanıştırayım, hanımefendi okuldan arkadaşınıdır, çok eski.

Evet, bakmış ki araya giren santralla, sekreterlerle, toplanmalarla falan baş edemiyor, kalkmış uğramış. Ne güzel değil mi? Ansızın, yıllar sonra.

Evet, meşgul dersiniz. Yalnız Diyarbakır'dan ararlarsa, bağlayın lütfen.

Canım, önemli değil tabii. Önemli bir adamım dersem, inanacak mısın sanki? Bu tür meslekler yeni türedi. Biliyorum,

incelik olsun diye sordun ama, bir kere sordun ya yanıt vermek zorundayım.

Hep bu doğruculuğumu mu sevmiştin? Yapma...

Satış müdürlüğü var, pazarlama müdürlüğü var. Yeni Türkiye'ye özgü meslekler bunlar. Aslında çalışmıyorum denebilir. Çevren geniş olacak, yüreğin de. O zaman sırtını sıvazlıyorlar. Hani fıkradaki gibi. Tanıdığının salık verdiği delikanlının hiçbir şey bilmediğini gören müdür sormuş dayanamayıp: "Peki, bari cinsellikle yolculuğu seviyor musunuz?" Delikanlı evet deyince de, patlamış, "Öyleyse sittirin gidin!"

Öyle bir meslek bizimki. Bol bol Anadolu. Ara sıra Avrupa. Çiğköfte ile viski. Hamburgerle rakı. Adana pavyonlarıyla büyük otel lobileri. Akıl alır gibi değil. Yani bir gün düşünmeye kalksam...

"Kusmuşum. Leş gibiyim. Havlunun demiri olmasa, tutunamam, kusak biteceğim sanki. Başımı kaldırıp aynaya baktım. Bir zamanlar imzam kadar yakışıklı olan yüzüme. Kusmuk içindeydi. O kadar çok içmemiştim üstelik. İşemeye gitmemeliydim, biliyorum. Ayıldım. Yüzümü ve kendimi korumalıydim işemeye gitmeyerek.

Kimdi o kadın sahi? Neden getirmişler? İkrâm. Takma kirpikli, koca memeli, yanakları cart kayısıya boyanmış bir kadın. Konsomatris midir, nedir? Belki de iyi bir kızdır, kim bilir. Birinin, akrabası falandır. (Ama herkes, birinin akrabası değil mi?)

Acaba akşamın hangi saatinde bir "kaçamak"tan söz ettim o adamlara? Onlar beni ağırlamakla yükümlüler. Ben böyle bir şeyden söz etmesem, asla... Neden ettim? İkrâm. Özveri. Karşılıklı.

Diyarbakır'da mıydı, Adana'da mı... geçen gün Sheraton'da da oldu aynı.

Kusak biteceğimi sandım. O ölümcül hastalığın bedenimden yıkanıp gideceğini düşündüm. Adı bin kere değiştirilmiş bir sokak köpeği gibi yeni verilecek bir ad'a yaşarmayı düşündüm. O kadını belki bir gün sevebileceğimi, bir anlığına, ama bu gece asla sevemeyeceğimi, onunla birlikte olmaya katlanamayacağımı, katlanmamakla da aslında ayıp ettiğimi, çünkü kadıncağızın hiçbir kusuru, var olmaktan başka hiçbir kusuru olmadığını düşündüm.

İt gibi, leş gibi içtim. İsteseydi de beceremeyecektim. Öylesine. İstemedi, fırsat bilip kaçtı. Kurtuldum.

*Ertesi sabah, yıllardan beri ilk kere, garip bir mutlulukla uyan-
dım. Ama ona bunlardan söz etmeyeceğim..."*

Dalmışım. Kusura bakma.

Senin bir okul çayında dediğin şeyleri düşünüyordum. Bir anlamda.

Yıllık okul çayına gözlükle gelmiştin. Rüküş, mavi bir entariyle.

Rüküş olmaya büyük özen gösterirdin, gizleme. Rüküş giysiler, rüküş ilişkiler.

Nerde uyuz, gözlüklü, ergenlikli bir oğlan, sen orada. Nerde sakat, yaralı bir hayvan, sorunlarının altından kalkamayan yaralı bir insan, sen orada.

Sınıfta gözlük takmazken, okul çayına gözlüklü gelmen de aynı başkaldırının bir parçası değil miydi?

Tabii kızarım. Hâlâ.

Öğretmen gibiydin. Dans etmeye için giderdi, iyi dans ederdin üstelik, öyleyken, benim iyi dans etmemi bağışlayamazdın bir türlü. Senin yanında hep suçluluk duyardım, kolay değil. Giyim-kuşamımdan, sınıfımdan, sanki aynı sınıftan değilmişiz gibi, ilişkilerimden.

"Yoo neden gizlemeli... Nerde koca memeli, iri kıçlı, gösterişli, bol kahkahalı bir kız, ben orda. Ezbere bir beğeni miydi bu, gerçekten kuş beyinli kızlardan mı hoşlanıyordum. Bugün bile bilmiyorum. Haklıydı, bunu bilecek kadar zaman ayırmaktan bile kaçınmıştım kendime. Şimdi kalkıp ona kızıyorum. Yalan: hiç de öğretmen gibi değildi. Beni sevdiğine güvenirdim. Resimlerimi gösterdiğim tek arkadaşım. Sevgililerimden söz edebildiğim tek kızdı.

Kır kahvelerinde çay içerdik, tartışırdık, dolaşırdık. Yalansız dolansız, aşksız bir ilişki.

Neden şu yaşının çizgilerini daha o günlerde ele veren bu kadına âşık olmadım? Neden?"

Çayda ne dediğini anımsıyor musun?

Pistin ortasında durmuştuk bir an. Kolumu çekmiştin, omuzumu hafifçe sıkımtın.

Belki aynı gürültü, uğultu sürüp gidiyordu ama benim ku-lağım sendeydi.

“N’olursun,” diye yalvarmıştın, “şu çevrende dolaşan kız-lara kadınlara ayırdığın zamanın bir bölümünü kendine ayır. Yeteneklerini bir tanısan...”

“Uykusuz gecelerimde o sesi hep duyarım. Ama ona söz etmeye-ceğim bundan.”

Demek benim için o çayın bir karar gecesi olduğunu kavra-mıştın. Ben farkında bile değildim oysa. Söyleseydin ya.

Ne mi fark ederdi? Bilmem.

Feyza ile bir gün önce ayrılmıştık, bozuşmuştuk. Anlatmış-tım ya sana.

Mehveş, bambaşka bir kızdı. Dal gibiydi, duyguluydu. Ko-nuşmazdı pek. Boynu eğik, bir erkeği mutlu edebilecek, güve-nilir bir kız. Doğru, o gece onun yanından hiç ayrılmadım.

İnanmazsın belki, hâlâ sıırıslıklam âşık bana. Evi tertemiz tutuyor, çocuğu büyütüyor. Hem hiç karışmaz bana. Zaten ben evden işe, işten eve... Neyime karışacak?

Hani birine kendimi kaptıracak olsam, olmaz ya diyelim ki oldu, kadını götürecek bir arkadaş evi bile yok. Kalmamış. Ev-lenince çevresi boşalıyor kişinin.

Mutsuz değilim, hayır. Bana verilen görevleri eksiksiz yeri-ne getirmek, benim de mutluluğum bu. Ölesiye çalıştıktan son-ra, akşamları, Mehveş’le oğlan televizyon seyredelerken sedire yığılıp kalmak.

Hayır, yapmıyorum artık. Boyaları falan bizim oğlana ver-dim. Kurslardan zaman ayırabildiğinde boyuyor bir şeyler.

Biliyorum, gerçekten iyi resimlerdi. Sürdürseydim... Ama dünyada olabilir-ressamdan geçilmiyor. Durup dururken ne-den kalabalık edeyim?

Peki kapatalım bu konuyu.

Bir dakika izin ver bana. Güler Hanıma Diyarbakır’ı ara-masını söyleyeceğim. Bir çay daha içer miydin? Yok canım, ne alıkoyması? Dedim ya, benim işim gücüm imza atmak.

Güler Hanım da anaç kadındır ha... Beni korur. Tıpkı karım gibi. Delişmenliğimi dizginler. İstemediğim kişiler aradığında, “Yok,” der, “demin çıktı,” der. Benim beceremediğim şeyler bunlar: temizlik ve yalan söylemek...

“Bir de âşık olmayı katmalıyım. Beceremediğim bir şey galiba. Bir eksiklik.

Ona karımdan söz ederken ‘güvenilir’, ‘boynu eğik’ dedim. Oysa hiç denemedim ki bu sıfatların geçerliğini, hiç ilgilenmedim ki, beni sevmesi yetti

Resmi bıraktım. Tehlikeli olabilirdi.

Konuşmak da tehlikelidir. İşte biriken sözcükleri boşaltmak. Hele konuşmayı bir kere unutmuşsan.

Aslında dış görünüşümde değişen hiçbir şey yok. On sekiz yaşım-daki kilomdayım. Kadınların ilgisini çekiyorum. Ama ne önemi var...

Bir şey sızlıyor. Bir eksiklik. Bir özlem. Günlük cinselliğime yansıyan, tutkuyu silip götüren bir sızı.

Bir korku getiriyor yedeğinde: Ya bir gün, bunca yıl kafamda biriktirdiğim sözcükler boşaltırsa? Çene kemiklerim açılırsa? Beynime üşüşen imgeleri durduramazsam? Ya eve, bir gün yirmi dakika gecikirsem?”

Kitaba mı bakıyordun? Niye gözlerin doldu ki? Evet adı “Romeo Yanılgısı”. Ne var bunda?

Sen bizlerden bile isteye koptun... Senin deyiminle, “yoz ilişkilerden, kentsoylu hüznlerinden.”

Anladığım kadarıyla, gönül verdiğin dünya görüşü doğrultusunda, sağlıklı bir çevreye girmişsin.

Kalıbımı basarım, aşk evliliği yapmışsındır. Okulun bahçe-sindeki çınara bir âşıktın sen. Ama bir dalını koparıp doğum gününde getirdim diye ne “hanım evlâtlığı” kalmıştı, ne “burjuvalığım.”

Gittin işte. Biliyor musun, haklıydın. Ara sıra sana imrendiğim de oldu. Alabildiğine dürüsttün çünkü. Yalanın hemen belli olurdu, yüzünden okunurdu.

Kendini sertleştirme çaban da haklıydı.

Sevindim senin adına. Başarına.

Biliyorum, uğramazsın buraya bir daha. Ben de uğramanı istemem zaten. Hep bunları konuşmak yoracak bizi. Yararsız.

Haftaya Diyarbakır'dayım. Önümüzdeki ay Hollanda'da. Kalkıyor musun? Tabii de... Dur.

Dur şimdi. Dur bir dakika. Yeni geldi aklıma. Bir derdin olmasaydı...

Kendimden söz etmekten, sana... Neyin var?

Neyin var şekerim? Neyin var canım? Bir yerin mi ağrıyor?

UZUN ÖLÜM
YÜREKTE BUKAĞI

Uzun Ölüml

Füruzan ile İbrahim'e, aşkla

— Sözünl böldüm Tevfik, kusura bakma. Haklısın, onun bizlerle kaynaşmayacağı baştan belliydi. İlk günden. İlk günden diyorum bak. Bizden değildi canım. Hep tek başınaydı. Masada otururken bile. Bak ne diyorum, masada şuracıkta aramızda otururken bile. Bu bu.

Masanın çevresinde dört kişiler. Demir kapının üst camlarından biri kırık. Ara sıra soğuk bir rüzgâr savruluyor içeri, rüzgârın önüne katılmış yapraklar. Yerler taş. Rüzgâr, taşlarda hışımla dolandıktan sonra merdiven aralığından üst katlara fırlıyor, pervazları takırdatıyor.

Bacaklarını sürtüp ısınmaya çalışıyorlar. İçerek ısınıyorlar. Her gün bu saatte. Burda.

Enis Beyin ölümünü konuşuyorlar. Dudaklarına hunzır, bildik gülümsemeler yerleşiyor, kimi zaman gerçekten içlerini çekiyorlar. Aralarındaki ayrılıkları, düşmanlıkları silen, onları dışarıya karşı sağlam bir duvar kurmada birleştiren tek bağ bu.

Her gün aynı sözcükleri kullananların, konuşmaya tazelik katma çabasıyla sık sık başvurdukları çetrefil bir abartma yöntemiyle. Bir gün önce anlatılanı tekdüzelikten sıyırmak için azıcık değiştirerek, gerçeği canlı kılma adına gittikçe gerçekten uzaklaşarak.

Enis Bey, bir karaltı oldu artık. Ama yılmıyorlar. Onu her gün biraz daha, bir kere daha öldürdüklerini bilmiyorlar.

Doğru: bir yabancıydı, bir sürgündü, bir ada vurgunu.

— Yılı tam çıkaramayacağım şimdi, ama epey oldu, diye sürdürüyor Seyit.

Her gün aynı saatte böyle diyor. Onlar da, ilk duymuşçasına, telâşla kulak kabartıyorlar.

— Epey oldu, evet. Demiştım ya, ocağa ben bakıyordum o gün. Fikret izinliydi. Yazdı. *Dışardan* her gün geliyordu vapur. Tıklım tıklım tabii. Biz de koşuşturup müşteri bekliyoruz. Bir de baktım, yeni müdürümüz. İlk ben gördüm yani. Kırk iki yaşlarında falan dedilerdi, sürgüne yolluyorlar dedilerdi ya. O sıcakta takım elbise, yelek giymiş. İtiş kakış motora üşüşenler, çoluk çocuk bağırtısı, pansiyon arayanlar derken bizimki sıyrıldı kalabalıktan. Sakin. Doğru çınarların altına, kahveye yürüdü. Yorgundu, terliyordu. Alnına beyaz bir mendil tuttu. Evrak çantasını, orası burası sökülmüş bavulunu yere bıraktı. Bir iskemleye çöktü.

Ben çaktırmadan gözlüyorum. Anlamadı. Bir ara eğildi, denize bir bakış baktı ki, bir adamın bir denizi ilk görüşü sanırsınız. Gözleri kısıldı, gülümsedi kendi kendine. Vurgun yemiş gibi sarhoş...

Şu yeşil deniz, ufak çıtçıtlarla açılmıştır Enis Beyin önünde. Gök, akşamüstüne doğru, kızıl duruyor tepelerde, altta morlaşıyor, derin bir maviye dönüşüyor, sonunda da ılık, mor, buğulu bir halkaya. Bu halka koruyor ya göğü, büsbütün denize karışmaktan. Yoksa her yer deniz: ADA. Her dilde dişil olan bir sözcük. Kapıcı, sarmalayıcı, değiştirici, acımasız.

Deniz iç geçiriyor: gök, çekip toparlıyor onu kendine doğru. Bir sessizlik. Sonra, soluğunu koyverdi mi, binlerce küçük, yuvarlak dalga, cam kadar pürüzsüz çakıllarla, törpülenmiş, saydam deniz kabuklarıyla yayılıyor kıyıya. Seyrek, güçsüz dalgalar. Bir balıkçı, sandalından eğiliyor denize, dinliyor bir süre. Havada binlerce rüzgâr çingırağı.

— Bir yorgunluk kahvesi içer miydin müdürüm? dedim.

Şaşırmadı tanımama, şaşırmış görünmedi. “Sağ ol evlât,” dedi, “İçerim. Sade olsun. Bir bardak da su getir. Adın nedir senin?”

“Seyit efendim,” dedim. “Seyit’tir müdürüm,” dedim.

Sözün burasına geldiğinde Seyit, derin bir soluk alır, masadakilerin gözlerine bakar uzun uzun, onlar da başlarını öne eğler. Her gün bu saatte.

— O günden sonra hep bende içti sabah kahvesini. Bankaya gitmeden. O göründü mü, anladım ki saat sekizbuçuk suları...

Bu mevsimde artık yabancılardan arınmış, iskemleleri devrilmiş, kendi içine kapanmış şu geniş, örtüsüz masada konuşuyorlar. Kıyıda.

Enis Bey, her sabah, öte uçtaki evinden çarşıya, bankaya yürürken kimbilir kaç kere gözlemiştir denizi, şu şaşılacak kıraçlıktaki dar kıyı şeridini. Kumlar taşlı, topraklı da; beton kumlu. Mor dikenlerle kaplı hepsi. Top topyıldızlarıyla küskün, sarı dikenlerle. Ada’nın yu-karlarına, tepelere basamak basamak yükselen verimli bağların ipucunu bile vermiyor kıyı. Kıyı bozuktur. Çöpler savruluyor, kâğıtlar savruluyor. Ada’nın hırçın ana-mermer küttlesinin gri-beyaz çizgilerini devralmış, ona denizin yeşilinden, güneşin sarısından bir çizgi, bir leke eklemiş mermer parçaları, yavrular, dümdüz olmuştur denizin elinde. Uysal.

İlkçağdan bu yana, mermer ocakları, mermer veriyor. Tükenmiyor. Ada’nın arkasında ocaklar. Kimsenin uğradığı yok. Motor, erkenden alıp götürüyor işçileri. Burnu döndüler mi, bir daha görünmüyorlar. Akşamları iş dönüşünde de. Arayan soran yok.

Yakınlardaki Hayırsız’da, Fener’de, Koyun’da, Mama’da, Pala’da insanların yaşamadığı söyleniyor.

Denize ne? O kıyıdan uzaklaştı mı, kesinliğini, kendi laciverdini buluyor. Fırtınada gemileri yanaştırmıyor...

— İkinci yazıydı rahmetlinin. “Oğlum Seyit,” dedi bana. “Bak, topu topu üç ay çalışıyorsunuz şunun şurasında. Dokuz ay yatıyorsunuz. Yani turistiymiş, pansiyonculuğuymuş, lokantasıymış, inciği boncuğu, yok sardalyasıymış hepsi şu üç ayda. Çekinme.”

— Haklısın baba, dedim.

O yaz, bizim hanıma köşedeki dükkânı kiraladık. Büyük kızla geçti tezgâhın başına, başladılar boncuk satmaya. Kız,

kaptı sanatı hemen. Sırımlara dizdin mi boncukları, kat kat pahalıya gidiyor. Başladı uyurmaya...

— İyi meslek, diye söze girdi Halit Reis.

Denize alışkın mavi gözleri, köpüklü beyaz saçları vardı. Gözleri, konuşurken, içtiği rakının duruluğundaydı.

— Temiz iş valla. Fazlaca yorulmadan, at paranı cebine. Denizcilik, balıkçılık düpedüz rezillik canım. Bıkkınlık getirmiştim denizinden de, balığından da. Bu adanın denizi huysuz zaten. Bir bakarsın yığılır balık, başa belâ olur; bir bakarsın, aylarca görünmez. İşte bunları anlatıyorum rahmetliye. O gün. O, senin oturduğun yerde oturuyor Pehlivan, Kara Hasan da şimdi benim oturduğum yerde. Bugün gibi aklımda. Aramıza karışmış rahmetli, ara sıra birlikte içiyoruz akşamları. Tutturdu, sana kredi verelim ağ onarımı, motor onarımı için diyerekten. Beyim biz alışkın değiliz borca, o güne kadar elimizden tutanımız olmamış. Kendimiz kendi yağımızla kavrulmuşuz hep. Dinlemiyor. “Sen bir giriş, sonrasını bana bırak,” diyor. Peki, dedik ister istemez. Ama hakkı ödenmez doğrusu. Motor, kız gibi oldu. İçim bir açıldı ki.

Eee, şu adada çaresiz kaldık, pintileşti yüreklerimiz. Açılması kolay olmuyor. Önceleri Çınarlı, Gündoğdu köylülerinin de elleri ceplerine gitmedi ya. Vazgeçmişler bir kere, artık okul akıllarına bile düşmüyor. İşin yoksa, sabi-sübyanı o karda kışta, ışıksız keçi yolundan kırk dakika yürüteceksin. Neymiş, okuyacakmış. İyi okuyan çocukların aileleri zaten taşıyor merkeze. Aradakiler kaynıyordu. Görünce kız gibi motoru, babalar dayanamadılar: bir yıl daha sıkalım dişimizi, belki okuturuz... Bizim de cebimize üç beş kuruş girdi böylece.

Asıl diyeceğim, rahmetlinin yüzünü hiç kara çıkartmadım ben. Borcumu gününde ödedim, bilemedin iki gün gecikmeyle. O yüzden de soruşturma sırasında yüreğim hiç...

— O günlerde bankada daha hesap kitap vardı, dedi Pehlivan. Kayıtlar günü gününe tutuluyordu. Müdür, her gün genel merkeze telefon ediyor, demişlerdi.

— O günlerde az içiyordu daha müdürüm, dedi Seyit. Ada, ona da işledi zamanla.

— O geceyi anlatsana Pehlivan, dedi Tevfik hınzırca. Hani yolda rastlamışsın da—

— Yolda gidiyordum, dedi Pehlivan bekletmeden. Mustafa'nın bakkalının oradaydım. Gece, on iki suları. Kafaları bulmuşuz. Derken Müdür bey çıktı karşıma. Yıkıldı yıkılacak, yalpıyor. Hiç böyle görmemiştim, "İçim yanıyor," diyor boyuna kendi kendine. "Gel Müdür bey, gel seni evine götüreyim," dedim. "Peki Pehlivan," dedi itirazsız.

Girdim koluna, doladım kolunu boynuma. Yürüyoruz. Bir ara tökezlemişim, baktım, bu yerde, Yanağı sıyrılmış, burnu kanıyor. Hadi kaldır, yeni baştan ayarla, yola düzül, yatağına yatır, pabucunu çıkar, üs

tünü ört.

— Ya ertesi gün? diye atıldı Tevfik.

— Ertesi gün karşılaştığımızda sordum. "Yüzünüze ne oldu Müdür bey?" dedim de: "Yerleri cilalamışlar, kaydım Pehlivan," dedi.

— Demek hiç hatırlamıyor, dedi Halit Reis sevecen bir sesle.

— Adam olan öyle içmez, dedi Tevfik kinle. Sen çalışan bir adamsın, devletin bir memurusun.

— Kimi kimsesi yoktu, dedi Seyit. Yapayalnızdın burada.

— Sabahları elleri titriyor diye imzasını hademeye attırıyormuş, düşünün, dedi Tevfik. Kayıtlar falan birbirini tutmuyormuş. Kasa açığı varmış.

— Sen en iyisi bir kahve yap, diye araya girdi Halit Reis. Biraz ara verelim. Bakın, Faruk akşam alışverişine çıkmış. Demek saat altıyı bulduk.

Enis Bey ile Pehlivan Hamza, birbirlerini enlemesine kesen sokaklarla şu ufacak dik yokuşları tırmanmışlar. Neresi yol, neresi bahçe, neresi ev eşiği belli değil. Yoksul, paylaşıcı, kâgir evler. Duvarları, çiçekleri birbirine ait. Aynı fesleğenler, aynı küpeler. Aynı mavi duvarlar. Aynı Mehmetlerin, Mustafaların evleri.

Adlarını, yerlilerin yaratma, uydurma, yasama gücünden değil, içlerindeki devlet yapılarından alan sokakları: P.T.T. Sokağı, Karakol Sokağı. Hiçbiri, bir başka sokağa açılmıyor; yürüyeni, kıyıya, anayola inmeye zorlayan uysal sokaklar, Tepelerini, Ada'nın mermeri tutmuş... Burnu dönünce, iki katlı villalar çıkıyor ortaya, düzgün tarhla-

rı, düzen güden menekşeleriyle. Yalnız yazın kullanılan yapılar. Kışın çıt çıkmıyor, çınarların ölüm sessizliğinden başka hışırtı yok. Verimli bağlar da oralarda... Ada'nın yazlığı. Büyük kent zenginlerinin zamanında kapattığı toprak parçaları.

Tevfik, üç kahve getirdi, fincanları rakı bardaklarının yanına dizdi. Her fincanın tabağı, eski, kırılmış bir başka fincandan kalmış.

— Devlet memuru her işe burnunu sokmaz. Öyle her önüne gelenle içki içmez. Hem benim babamın toprağından sana ne be adam, değil mi ama? Tut ki sevmiyorum, istemiyorum efendim. İlle de bağcılık yapacaktım. Yahu ben kahve pişiririm, çay demlerim, garsonluk ederim. Göz alabildiğine bir toprak bu, kim uğraşacak? Dursun varsın, ne zararı var? Yok bir zamanlar en iyi cins şaraplar burada çıkarmış, yok yazıkmış. Bana ne, sana ne? Kendi işine bak. Kasanda altı yüz bin bulundurmamak neyine senin? Sonunda başını yedi işte, kendi yedi.

— O kadar konuştum müfettişle, dedi Halit Reis. Kendi cebine beş kuruş girmedim dedim, yemin ettim çocuklarımın üstüne. Hepsini, neyi varsa Ada'ya verdi dedim, bizi kalkındırdı dedim; fayda etmedi. Yeni veznedarın ihbarı varmış ellerinde. “Biliyorum, anlıyorum ama elimden bir şey gelmez,” dedi müfettiş, “yaptığı kitaba uymuyor,” dedi.

— Baba'nın başını bizim Kara Hasan'a verdiği kredi yedi, dedi Seyit, ben onu bilirim.

— Ama kim ele verir ki Baba'yı? dedi Halit Reis.

Kara Hasan, pansiyona yatak ekleyeceğim diye almamış mıydı o krediyi? Usulsüz falan değildi. Adamın o parayla o iki göz evi yaptığını bir bizler biliyorduk. Bizden mi çıktı yani?

— Şurada kaç kişiyiz, dedi Tevfik.

— Ben onu bilirim, onu söylerim, dedi Seyit. Sustu.

Manastır koyunda, dev dallarıyla, denizin içlerine sokulan yüzyıllık bir çınar var. Kaç yüzyıllık. Çocukların maskarası. Tırmanıp tırmanıp üstünden denize atlıyorlar. En genç dalına bir ip bağlamışlar; kaymaca oynuyorlar.

Çınarın, her biri bir ağaç iriliğindeki dalları bomboş, susuz, yıldırimla yıkılmış. Hepsi, kof gövdelerine su emmeye çalışıyorlar. O hışırtı, bir aşk özlemi gibi vurup vurup çekiliyor, yokluyor, duruluyor. Sonra bir daha. En umulmadık anda.

Manastırlar, Adalar'dadır. Enis Bey, bunu düşünürken ceketini çıkardı, boyunbağını gevşetti, o güne kadar yaşadıklarını bir yük gibi fırlatıp attı sırtından. Hafifledi

Zamanında Aynaroz Kilisesine bağlıydı bu manastır dediler. Ne fark eder? Kimbilir hangi keşişler çekildi buraya, dünyayı, dışarı'yı unutmak istedi.

İster bir sürgün yeri olsun, ister sığınak. Önünde, bakmakla bitiremeyeceğin yorgun deniz durdukça?

İlerdeki tepede, Cenevizlilerden kalma bir su deposu var.

Şu ötedeki geniş ağulda rüzgâr dolaşüyor yalnızca. Nicedir hayvan ayağı değmemiş buralara. İnsanlar da tek tük.

Savaşlar, kıyımlar, hep başka yerlerde, dışarda geçmiş. Gelip gidenlerden böyle birkaç iz kalmış.

Bu toprak eski, yorgun cansızlıktan.

Deniz, artık vereceği bir şey kalmamışçasına yorgun vuruyor kıyıya.

Radyoda fasıl: Sensiz ey şuh... Saat beşbuçuk demek.

Yorgunum. Verebileceklerimden, veremediklerimden yorgunum. Biriktirdiklerimden. Bir alsalardı, o yürekliliği gösteterselerdi.

Enis Bey, o gün, ceketini çıkarıp attığı, boyunbağını bir daha hiç sıkmamak üzere gevşettiği o ikindi ölmeye başladı.

Yürekte Bukağı

Üçüncü Gün

“Yaşam, bir çatlayıp dağılma işlemdir zaten, gelgelelim oyunun en çarpıcı bölümünü oluşturan vuruklar –dıştan gelen ya da dıştan geldiği sanılan büyük, beklenmedik vuruklar– anımsadıklarınız, özürlerinizi yükledikleriniz, zayıf anlarınızda dostlarınıza açtıklarınız –etkilerini hemen göstermezler öyle. İçten gelme bir başka tür vuruk vardır ki– ancak onunla başedemeyeceğiniz kadar geciktiğinizde duyarsınız varlığını, bir bakıma artık eskisi kadar sağlıklı biri asla olamayacağınızı sezdiğiniz bir gün. Birinci tür çözülüşün çabuk olup bittiği sanılır oysa ikinci, nerdeyse biz bilincine varmadan olup bitmiştir de ansızın fark ediliverir.”

Yüzyılın başından bana usulca seslenen ölü dayımı okuyorum. Türkçe bilmeyen, gâvur bir dayı. Örneğin, kendisine neden “amca” değil de, “dayı” dediğimi bile bilemez. Onun ana-dilinde tek sözcük karşılıyor ikisini. Oysa bizim buralarda, Akdeniz kıyılarında, müslüman mahallelerinde dayılar, daha sevecendir, daha yakındır çocuklara, onlara daha bol harçlık verirler, ev ödevlerine yardım ederler, baba evindeki sofralarda hep iğreti bir konuk gibi oturarak çocuğa ataerkil düzenin ipuçlarını öğretirler.

Olsun! Varsın bilmesin! Ben “dayı” diyerek kandaşım kılıyorum onu!

Bir yaz ayında, bir yaz tatilinde üçüncü gün, otelin bahçesinde baş başayız dayımla. Biraz ötemizde bir masada iki genç kadın, tiz seslerle konuşuyorlar. Oysa çevrede büyük bir dinginlik sürüyor. Herkes denize gitti çünkü. Garson çocuk, biraz bozularak bilmem kaçınıcı çaylarını getirdi demin. Suratı asık. Ama onlar umursamıyorlar. Kendilerini sarsılmaz ve değişmez bir düzenin odak noktasında saydıklarından çevreyi hiçe sayıyorlar. İki küçücük bencil.

Suluboya kır resimlerinde, insan bedeninin kıvrımlarını açığa vuran yağlıboyalarda ya da fotoğraflarda, kısaca yaşamın ta kendisinde gözetilen “derinlik” kavramını tanımadıklarından, dünyayla aradaki boşluğu bu çığırtkan sesle kapatıyorlar. Kendi öz seslerini bir kere bile duymadan ölecekler: cezaları bu.

Yirmi beş yaşlarındaki iki genç kadın. Gözlerini kısıp uzaktaki yorgun, yeşil denize bakarken, rüzgâra saçlarını uzatırken, kıyıda oynayan küçük çocuğa ara-sıra bir göz atarken güzel sayılabilirler pekâlâ. Biri, saçlarını sarıya boyatmış, öbürü doğal kumrallığında kalmış. İkisi de gözlerine, yeterince sivriltilememiş kapkara göz kalemiyle acemi birer çizgi çekmişler. Mavi farlar sürmüşler gözkapaklarına. Tırnakları upuzun, alıcıkuş kızılı. Ama deniz kıyısı burası, sabahın daha sekizi, gözleri zaten parlak... Onlara ne?

“Canım başka ne beklenebilir ki? Neden beklensin ki?” gibi önce akıllı uslu gelen, sonra kişiyi bıktırtan, derken çileden çıkartıp başkaldırtan, en sonunda yine çaresizliğe götüren sordurtan kadınlar.

Çocuk, kovaasına küreğiyle doldurduğu çakıltaşlarını tüyler ürpertici bir şakırtıyla deviriyor mermer kütlesine, sonra önündeki taştan tümseğe tükürüyor. Hiç usanmadan, her keresinde. Şimdiden öğreniyor varlığını bu yoldan belirtmeyi.

Garson, çay arasında, çöpleri yakmaya koştu. Bütün lokantacılar, otelciler, pansiyoncular çöpleri yakıyorlar bu saatte. Denize gitme saati bu. Denize gitmedik, demek ki yokuz. Keçi’ye bakıyorum. Çöpleri gözlüyor. Bu sakız-kekik-adaçayı kokan Ada’da en canlımız o. Ayaklarına dolanan ipi didikliyor.

— Çocuk sizi tedirgin etti, dedi Sarışın. Kusura bakmayın.

— Yok canım, dedim utanarak, okuduğumdan utanarak.

Sesinde gizli, örtülü bir öfke var. Ben de sesimi iki kat tizleştirip “konuk ağırlama” sesimi buldum, gülümseyişimi iki pembe açıp “yaranma” kıvamına getirdim.

— Küçüğün bir şey yaptığı yok... Hem ben şeye bakıyordum.

Çocuk taşları boşalttı yine. Yüreğim ağzımda.

— Yapmasana sen! Geliyor, şimdi geliyor tokat! Teyzeyi te-dirgin ediyorsun, diye üsteliyor.

Bir yandan da kışkırtıcı bakışlarla süzüyor beni. Görmeye-ceğimi bilse, arkadaşına göz kırpacak.

— Roman mı okuduğunuz?

— Değil. Yani roman da, eski. Göz gezdiriyordum. Sesimi tanımlıyorum artık.

— YAP-MA DEDİM! diye azarlıyor çocuğu. YAP-MA!

Karşımda oluşturulan duvarın basıncına karşı susacağım; tek çarem bu.

— Valla bıktım usandım bu çocuktan, diye arkadaşına döndü. Şeytan diyor ki yani...

Arkadaşının sesini tanıdım, bildiğim bir ses bu. Gebe bir dişinin ürkek evetleriyle konuşuyor, özürler yetiştiriyor, sıradan değerlere asılıyor, sırnaşıyor.

— Şekerim, çevre, hele toplum yozlaşmışsa bir kez, hepsi boş, boşuna. Çocuğunu tek başına eğitemezsin ki. Hem altı üstü çocuk bu. *Büyükler* gibi bacak bacak üstüne atıp kitap okuyacak değil ya... Tatil yapıyoruz burada; gezip eğlensin.

Radyolarda, televizyonlarda, fotoromanlarda, dergilerde başkalarının ondan ödünç aldığı sözcüklerle konuşuyor.

— Bizimki bir gelse! Şu oğlanı bir alsa başımdan... diyor Sarışın.

— Yarınki gemiyle gelecekti hani, diyor Kumral. Hem tutturmasana sen, bana bak, adamın işi gücü var, tatile yollamış seni, daha ne?

Tatlıya bağlanması önceden kararlaştırılmış bir konuşma bu aralarında, düzmece bir çekişme.

— Geldik de ne oldu sanki? Besiye çekilmiş hayvan gibi gerzekleştik. Ye, iç, yat uyu. Ne gidecek yer var ne bir şey. Bak-sana kilo aldım...

— Pay vardı içinde...
— Ne bileyim ben canım...
— Semoş pay bırakmıştı dikerken. Ben söyledim bırakmasını...

— Bırakmamış işte. Sen de kalkmış Semoş'a güveniyorsun.

Eli, havlu giysisinin zırzırına gidiyor, bedeninin her ürpermesine kulak veren, dışarıya sağır bir kafes hayvanının titizliğiyle. Acıkmayı sahibine karşı bir ödev bilir, doyurulmayı da. Doymayı hiç düşünmez ama...

Dayıma dönüyorum. Ben de onun gibi, bugüne kadar aldığım giysilerin, eteklerin, pabuçların, küçük pahalı şeylerin bir listesini çıkarıyorum aklımdan... Uzun bir liste değil.

O sırada ne giydikleri çarpıyor gözüme. Aynı ikindi, aynı dükkândan alınma, aynı kumaştan aynı biçim giysileri. Sarışın, beyaz üstüne mavi benekli deseni seçmiş. Kumral-Gebe, mavi üstüne beyaz benekliyi. Yemek pişiren gebe kadınların, karınlarıyla tezgâh arasında gittikçe kısalan boşluğu bir türlü hesaplayamadıklarını, göbeklerine boyuna bir şeyler döktüklerini, yağ sıçrattıklarını biliyor; kumaşın mavisi iyice koyu.

Keçi, ipini didikliyor yılmadan. Çocuk, taşları bıraktı, onunla ilgilenmeye başladı. Bir tutam yaprak getirip koydu önüne. Çocuğun başında mavi üstüne beyaz benekli kumaştan geniş kenarlı bir deniz şapkası var.

Tamam: Kumral, Sarışın'ı yalnız bırakmamak için gelmiş buraya, ailenin konuğu olarak. Şapka, onun armağanı.

— Sıkıntidan pat diye patlayacağım, diyor Sarışın Mavi Benekli.

— Yazık ediyorsun kendine Gülseren! diyor Kumral Beyaz Benekli.

Keçi, durup dinlenmeden bukağıyı kemiriyor. Ben yazıyorum.

İlk Gün

Yvonne Sanson, benekli bir giysiyle ahşap bir evin merdivenlerinden çıkıyor. Yoksul bir İtalyan evi bu.

[Çok sonraları, bu filmin “yeni gerçekçilik” akımının sıradan ve ağlamaklı ürünlerinden biri olduğunu öğrenmiştim. Sıradandı belki ama, o türe özgü buğulu, çarpıcı fotoğraflarıyla, gizemcilikle toplumculuğu birleştirmekteki ustalığıyla ilginç bir çalışmaydı. Ukala bir aydın, bunları der!]

Biraz önce kaptıkaçtıya doluşup bir kıra gelmişlerdi. Bir aile toplantısı, çanlarıyla katolik bir pazar yemeği, bir buluşma... Saçlarını topuzlarına bir türlü sığdıramayan yaşlı, ihtiyar, önlüklü, şişman İtalyan kaynanalar, kasketli, dişleri dökülmüş bir işçi, o işçinin ağzını dayadığı şarap fıçısı, Yvonne Sanson’un yırtıcı hayvan bakışları, hepsi, hepsi gerçektir. Gerçeği utandıracak kadar gerçektir.

İçlerinden biri, yanık, duygulu bir Sicilya türküsü patlatıyordu, bir başkası coşkun bir Napoli şarkısı.

Yvonne Sanson, demin ahşap İtalyan evinin mutfağından kıra bakıyordu. Dudakları titriyordu. Patiska iç eteği sarkıyordu benekli giysisinin altından. Dolgun bacaklarını kalın, siyah, katolik çoraplarla gizlemişti. Ama orada tek başına dururken, evinin işleyişiyle bir an ilgilenmezken, kendini, gidişini tam kestiremediği bir karara hazırladığı belliydi.

Kır yemeğindeydiler şimdi. Herkes şarkı söylüyordu artık. Fotoğraflar griydi. Yvonne Sanson’un bedeninin üst yanını görüyorduk, oturduğu yerden, spagettiye andıran bir yemek dağıtıyordu çanaklara. Yemeğin buğusu dudaklarını terletiyordu. Aynı anda bacağına görüyorduk. Bacağına uzatmıştı, aranıyordu, derken Amedeo Nazzari’nin şayak köylü pantolonuna, çamurlu çizmelerine bitişirmişti bile. Onun dişi bacağıyla, anaç yüzü ve kolları arasındaki anlaşılmaz uyum, hepimizi tetikte tutuyordu.

Amedeo Nazzari’yi tanımıyorduk ki. Nasıl bir adamdı, kızı ele verir miydi? Bari bir terslik, bir kara çalma, bir dedikodu çıkmasaydı...

[Çok sonraları, İtalyan yönetmenlerin kadınları hep el üstünde tuttuklarını, yakışıklı, oyuncak - erkekleri onların gerisine attıklarını öğrendik. Kendimizi biraz da onların gözüyle tanıdık. Ama olgunlaştığımızda...]

O anda sinemada hiç kimse Yvonne'un ele verilmesini istemiyordu. "İyi aile kadını" kavramını alaşağı etmiş, çirkin, bayağı bir davranışa kalkışmıştı, orası doğrudu. Ama sinemadaki erkekler, onu kendi karılarıyla özdeşleştirmediklerinden, kaba saba kocasının onurunu da önemsemiyorlardı. (Ne karı bel!)

Hem hepsi birer Amedeo Nazzari'ydiler o yıllarda. Yeni moda yumurta topukları, kıvrıcık, yağlı saçlarıyla (Yaman herif, helâl olsun!).

Kadınlar biraz bozulmuşlardı doğrusu. Michèle Morgan sözgelimi, bacağına Henri Vidal'e asla uzatmazdı böyle. Ne Deborah Kerr'de, ne Micheline Presle'de, ne de ilerde Grace Kelly'de falan göreceklendi korkusuzluğun bu türlüünü. Kültürlü olanlar, devrimci Simone Signoret'de bile.

Adları sayılan bu saygın kadınlar; incileri, şapkaları, tülleri, uzun eldivenleriyle, özel pahalı arabalarından ucuz öğrenci arabalarına geçme, sınıf ve yaş takas etme derdindeydiler. Paralı bir devleti mi, paralı bir kocayı mı atlattıkları, kaçamaklarını kime, neye, ne süreyle yönelttikleri anlaşılmazdı. Zaten para, aile içinde kalırdı eninde sonunda. Hele intiharlarda, yüklü miraslar...

Kerima'nın hınzır dudaklarını, Silvana Mangano'yu çeltik tarlalarında düşünüyorum. O küstah, başıbozuk kadınlarsa, sahte değerlere karşı yabanılığın, sevgi emeğinin, göze-alınan yasalarını savunuyorlardı bilmeden. Bireyciliği değil bireyliği; karar verme sorumluluğunun ölümcül önemini. Cinselliği içeren aşk, bütün yaşamlarına söz geçiriyordu, ölüme bile. Başsız ve sonsuzdular onlar.

Şarkılar vardı o yaz. Her yaz gibi yazın kendi şarkıları:

"Bir ihtimal daha var, o da ölmek mi dersin?"

"Yine bu yaz ada sensiz içime hiç sinmedi."

"Çıkar yücelerden haber sorarım."

[Belki de kılpayı'nın gergin sorumluluğunu o şarkılar, o filmler aracılığıyla kavramışımıdır. Bayağılıkla soyluluğun, geçiciyle süreğenin arasında kılpayı yattığını.

Roman yazmaktan kaçmam da buna bağlı belki. İlk romanın genellikle özgeçmişe dönük bir ürün olduğuna inanılır. Oysa özgeçmiş, yazarın bugününü, yarınını yönlendiren kısa-

cık bir başlangıç noktası değil midir yalnızca? Uzarsa kimi ilgilendirir? Kendimizi temize çıkarmak ya da hırpalayıp ezmek adına, genel akış içinde seçtiğimiz bir noktada durdurabilir miyiz yaşamı, dondurabilir miyiz? İlk roman yazılmadan ikincisinin yazılmaması da doğal. Ver elini öykü öyleyse, dinmeyen devingenlik...]

Üçüncü Gün, öğleye doğru, bukağıyı zorlayan Keçi, Anna Magnani'nin bir erkeği belinden kavrayan delişmen, küfürbaz ellerini anımsattı bana. Yeni ölmüş bir yavrunun taze derisini sıyrıyor, öksüz kalmış bir başka kuzuya giydirerek yavrusuz kalan ananın onu emzirmesini sağlamaya çalışıyordu.

Peki Keçi miydi gerçekten bu çağrışımı başlatan? Benekli giysiler miydi? Bukağı mıydı? Yoksa iki genç kadının konuşmalarında geçen, o anda hiç önemsemediğim "Babamız..." sözcüğü mü? Babamız? Kocamız yani. Evin gelir kaynağı, ırgatı. Karşısında "nesne kadın" olunması gereken "özne erkek".

Ama ben bunları değil, bayağılığa karşı bağışıklık kazandığımı anlatmak istiyordum. Çok genç yaşta aşılandığımı. Bir daha korkmadığımı.

"Çünkü kümelenmiş köpeklerde kokladığı ve kendi tükürüğünde tattığı şeyi tanımişti şimdi, tanımişti korkuyu, bir çocuğun, bir gencin, kendine miras kalacak olan, ama henüz eline geçmiş bir miras durumuna gelmeyen aşkın ve tutkunun ve yaşantının varoluşunu, birçok erkekleri sevmiş ve birçok erkeklerce sevilmiş olan bir kadının yanına ya da hatta, belki sadece yatak odasına bir rastlantı sonucunda girmekle tanıdığı gibi"

Sen, yaşamanın iyiliksever soyguncusu, demişti ya biri bana, "soyguncunun yüzü" ilk çizgilerini böyle aldı.

İkinci Gün

İkinci Gün, yaz sonunda bir gündü. Geçen yıl.

O yaz birdenbire, çok içtiğimizi ayırt etmiştim. Deniz adamlarıyla uzun yol sürücülerinin dadandıkları içkievlerine tek başıma girip çıkıyordum. Hepsiyle dosttum, rahattım. Par-

mağıma ürkütücü bir nişan halkası takmadığımdan, bana engelsiz açılıyorlardı. Anlattıklarını dinliyordum. Boyuna içiyordum.

Bir öğle saatinde, sabahçı kahvesiyle içkievi arası bir dükkâna girerken eski yayımcımla karşılaştım. Eski bir dosttu.

— Kitaplarını kâğıt fabrikasına yolluyorum, dedi. Sahaflara, ayağa düşmelerini istemedim, içim götürmedi. Satmıyor bu tür kitaplar, satmıyor biliyorsun... Bulaşık sabununun yanına katıp ev eve sattırmak da var, ama onur kırıcı. İnan, kamyona atlayıp ben de gideceğim İzmit'e, başlarında duracağım, bembeyaz kâğıda dönüşecekler, hamur olacaklar.

Dostum haklıydı, alınmayan bir kitabı beyaza çevirmekten, hiç yazılmamış, hiç yaşanmamış saymaktan başka ne gelirdi elden? Hem o zaman başkaları, gençler, yeniler doldurabilirlerdi beyaz sayfaları. Kimbilir, belki benimkine benzeyen ya da taban tabana aykırı düşen deneyleriyle.

Yoksa sahaflara düşmek daha mı iyiydi?

Uzun süre düşündüm, alışmaya çalıştım, olmadı. Yazdığımı hiç yazmamış olmak duygusuna alışamıyordum bir türlü. Oysa buna hazırlıklı olmadığım söylenemez. Ne tür kitapların sattığını, boş kâğıdın yazılı kâğıt karşısındaki değerini biliyordum. Birkaç tane kendim de çevirmiştim bu tür kitaplardan.

İkinci Gün, bir dönüm noktasıydı, O güne kadar görmezlikten ya da bilmezlikten geldiğim şeylerle yüzleşmeye karar vermiştim. Kalktım bir vapura atladım, kış ortasında bu Ada'ya geldim, sığındım.

Kalabalıktan, ölümlerden ve acıdan kaçan bir genç adamdan Otel'inin anahtarlarını aldım, üç de kalın battaniye istedim. Gemileri kıyıya yanaştırmayan, pencere pervazlarını zorlayan azgın bir fırtınanın yanı başında "muhasebe"ye giriştim kendimle.

Ne çok sevmiştim! Bedenim ve belleğim ne kadar unutkan...

Benim önemli saydığım günleri hiç unutmayan, beni sevindirecek ayrıntıları kollayan, düşüncelerime hep saygı gösteren gençlik arkadaşlarımı silip atmıştım. Sınıfdaşlarımı. Tutarlı sınıfdaşlarımı. Bir arada kalıp bir yozluğu körüklememeliydik. Küçük burjuvaca duygularımıza saplanmış kalmamalıydık.

Tek başına, eldeğmemişliğimizi, cesaretimizi denemeliydik. Dürüst, ödünsüz, gözden çıkarıcı bir yaşam sürdürmeliydik.

Demek onları bir çeşit sayrılık gibi atmıştım bedenimden, kafamdan. Çevremi boşaltmıştım. Yalnızdım. Yerlerine koyduğum yeni ilişkiler nelerdi? Başkaları adına savunduğum şeylerin kaçta kaçını uygulamıştım kendim?

Babaevimde, “küstahlık” diye nitelendirdiğim, asla katlanmadığım davranışları, sövgüleri sevimli bulmaya alışmıştım yavaş yavaş, yeni yaşama düzenlerinde.

Neden yalan söylemeli, kabalık sevimli gelmeye başlamıştı bana. Alt sınıflardan gelip başarıya ulaşanları, kendilerini devrimci, eylemci sananları, yedikleri çanağa, yaşadıkları aşka utanmadan tükürenleri, savundukları düşüncelerle yaşam biçimlerini asla yan yana götürmeyenleri, götürmek istemeyenleri ağzım bir karış açık dinlemiştim. Hepsinden ben, benim sınıfım sorumluydu. Onların benim bin güçlkle sıyrıldığım düzmece değerlere yapışmaları hiç mi sarsmamıştı beni?

Sözde-köylülerin sınıf atlama çabaları, iyi yemeklere, lüks lokantalara, okumuş kadınlara düşkünlükleri? Seviştikleri kişileri saymamaları, saydıklarından ürkmeleri?

Anlaşılan, bu toplumu yalnız benim sınıfımın yağmaladığını düşünmüştüm. Cezam azdı bile.

(Daha önce davransaydım aynı şeyleri ben söyledim:) Otuz yaş, kötü başlamıştı.

“Bayağılığın mümkün olduğunu ve bunun kendisine yaklaştığını anlıyor, ama bu kez bayağılık, zorla üstüne atılıyor ve boğuyor onu. Ve birden, bu bayağılığın uzun bir serüveni olacağına, bunun serpilip büyüyerek hayat içerisinde bir baştan bir başa yürüyüp gideceğine kesinlikle inanıyor.

“Her fırsatta bir dostluğa, bir sevgiye, bir teklife evet demiş ve bütün bunları da iğreti olarak, sonradan yine hayır demek üzere yapmıştı. Dünyayı işine son verebilir, kendisini işine son verilebilir bir nesne olarak görmüştü hep.

“Asla düşünmemişti ki...

“Hiçbir şeyden korkmamıştı.”

İkinci Gün'ün birinde, yemek Otel'de hazırlandı.

Kocaman tencerelere, kevgirlere, derin tavalara alışıık olmadığından uzun sürdü yemeği hazırlaması.

Faruk Bey, turşu ile baklava getirdi evinden. Halit Reis, balık getirdi. Hasan, kurban etiyle pilavın pişirilmesine yardım etti. Musa Bey, rakı getirdi: yeni banka müdürü.

Bu mevsimde içine kapanan, yabancılarından arınan orta masanın çevresinde toplandılar. Bir ara, kurban etinin meze edilip edilemeyeceği tartışıldı. Müslüman geleneğinden örnekler verildi.

Ve Enis Bey'in uzun ölümü konuşuldu.

Ölü bir zamansızlık kokusu dolanıyordu Ada'da. Yaz, çekilmiş bir diş gibi yokluğuyla zonkluyordu.

Bulaşıkları yıkadıktan sonra otelden çıktı, kıyı şeridi boyunca yürüdü. Savrulan yapraklarla boğuştu, çamurlu kuma daldı çıktı. Mermer parçalarının güzelliğine baktı. Bir yaz gecesi, kendini içinde bir gezegen kadar özgür, tek başına, mutlu saydığı denizi gözledi. Hırçındı deniz.

Şimdi beyaz olacak yazılarında bunları kaç kereler anlatmıştı. Zorlamıştı.

Otelin kocaman, eski anahtarını okşadı.

Kıyıda otururken, hep Enis Beyin adımlarını izlediğini, kan tutmuş gibi hep onun gezindiği yerlere döndüğünü, onun oturduğu iskemlelerde oturup onun konuştuğu kişilerle konuştuğunu kavradı. Birden. Neden korkunun ya da acısının nesneleriyle özdeşleşmişti böylesine? Neyin gerekçesini arama peşindeydi?

"Yine de çatlak tabak mutfaktan eksik edilemez, vazgeçilmez bir gereçtir, öyle saklanacaktır. Bir daha ateş üstüne konulamaz, öbür tabakların arasına rastgele bulaşıklığa devrilemez, konuk önüne çıkarılamaz artık, ama gece geç saatlerde içine bisküit falan koyabilirsiniz, artan yemeklerle bir buzluğa tıkabilirsiniz..."

Doğrusu dayısı kadar acımıyordu durumuna. Şimdiye kadar kaç değerli porseleni, ailenin senindir-benimdir tartışmalarında eliyle kırmıştı. Baba tarafının da, ana tarafının da tabaklarını... Kenarı çiçeklerle çevrili bulunmaz porselenleri. İçi

yanmadan –ne yanması, büyük bir erinçle– yere bırakıvermişti. Bitti. Tartışma da, tabak da!..

Yoo, çatlamak, dağılmak, önemli değildi belki sanıldığı kadar. Enis Beyin uzun ölümünü, ölmeye çabalarken, bacaklarını onun uzattığı kıyidan denize uzatırken ilk saldırılarda nasıl gafil avlandığını anlıyordu:

“Athlaların amacı, sürüyü o otlaktan kovalayıp on kilometre güneydeki başka bir otlağa sürmektir. Bu iş, görüldüğü kadar basit değildi. Zorunlu göç, vahşi hayvanları doğdukları topraklara bağlayan doğal güçle mücadele demektir. Hayvanlar, gelişme çağında bağlandıkları yerlerden çıkmamak için vahşi bir direnç gösterirler. Oralarda edindikleri âdetlerince yaşarlar, üstelik kendilerini güven içinde duyarlar. Değişmez bir güvenlik kanunu, her hayvanı koruyucu bir kuşak gibi sarar. Bu kanun, sayısız insanların ölümüne yol açmıştır. Boğa, arenaya girer girmez, çocukluğunun o koruyucu kuşağı yeniden onu sarıverir ve İspanyolların Querencia dedikleri o alan, pistin en tehlikeli kesimi halini alır; çünkü onun hayalî sınırı aşıldı mı, hayvan beklenmedik bir boşalma gösterir. Bu ölüm coğrafyası bilinmediğinden, matador, hasmını bu güvenlik kalesinden dışarı atamamışsa, tam ona hâkim olduğunu sandığı anda, vahşi hayvanın beklenmedik bir saldırısının kurbanı olur.”

Bu öyküdeki alıntılar sırasıyla;

F. Scott Fitzgerald’ın “Çatlama Çözülme, Öbür Parçalarla Öyküler”inden (Çev. T.U.)

William Faulkner’in “Ayı”sından.

Ingeborg Bachmann’ın “Otuz Yaş”ından.

Dominique Lapierre - Larry Collins’in “Yasını Tutacaksın” adlı belgesel romanlarından.

Alexis Gritchenko

İstanbul'da İki Yıl - 1919-1921 —

Bir Ressamın Günlüğü

Haz. Kemalettin Köroğlu - Erkan Konyar

Urartu: Doğu'da Değişim

İnan Çetin

Vadi

Tony Judt

Kusurlu Geçmiş — Fransız Entelektüelleri 1944-1956

Ian McEwan

Sahilde

Kefaret

Amsterdam'da Düello

James Wood

İyi Bir Hayat

George Eliot

Middlemarch — Taşra Hayatı Üzerine Bir İnceleme

Ezra Pound

Kantolar

Tahir Alangu

Türkiye Folkloru El Kitabı

Eugène Ionesco

Beyaz ve Siyah

Javier Marías

Tüm Ruhlar

Berta Isla

Cem Behar

Orada bir musiki var uzakta...

XVI. Yüzyıl İstanbul'unda Osmanlı/Türk Musiki

Geleneğinin Oluşumu

Manuel Benguigui

Alman Koleksiyoncu

Edip Cansever

Umutсуzlar Parkı

Kirli Ağustos

Doğan Hızlan

Hatırlamak — Günlük Yaşamdan Dipnotlar

Mehmet Rifat

Sait Faik'i Yorumlayanlar: Eleştirinin Eleştirisi

Derya Bengi

80'li Yıllarda Türkiye: Sazlı Cazlı Sözlük —

"Yaprak döker bir yanımız"

70'li Yıllarda Türkiye: Sazlı Cazlı Sözlük —

"Görecekt günler var daha"

50'li Yıllarda Türkiye: Sazlı Cazlı Sözlük —

"Şimdiki zaman beledir"

Haz. BAHANUR GARAN GÖKŞEN - Murat Yalçın

Bir Yalnız — 100. Doğum Yılında İlhan Berk

İlhan Berk

Bir Limandan Üç Resim

Galileo Denizi

Şiirin Çizdiği

Max Frisch

Mavi Sakal

Montauk

Sándor Márai

İşin Aşlı, Judit ve Sonrası

Ahmet Ümit

Bir Ses Böler Geceyi

Kukla

Çıplak Ayaklıydı Gece

Beyoğlu'nun En Güzel Abisi

Şeytan Ayrıntıda Gizlidir

Ninatta'nın Bileziği

Kar Kokusu

Aşkımız Eski Bir Roman

Orhan Pamuk

Babalar, Analar ve Oğullar — Cevdet Bey ve Oğulları -

Sessiz Ev - Kırmızı Saçlı Kadın

Şeylerin Masumiyeti

Balkon / Fotoğraflar ve Yazılar

Haz. Erkan Irmak

Benim Adım Kırmızı Üzerine Yazılar

A.N. Wilson

Tolstoy

Behçet Necatigil

Konuş ki Göreyim Seni

Vaktin Zulmüne Karşı — Düzyazılar 3

Dost Meclislerinde Kasideler

Camille Laurens

On Dört Yaşındaki Küçük Dansçı

Yıldıray Erdener

Kars'ta Çobanoğlu Kahvehanesi'nde Âşık

Karşılaşmaları — Âşıklık Geleneğinin Şamanizm ve
Sufizmle Olan Tarihsel Bağları

Franz Kafka

Şato

Ceza Sömürgesi

Amin Maalouf

Uygarlıkların Batışı

Hal Herzog

Sevdiklerimiz, Tiksindiklerimiz, Yediklerimiz —

Hayvanlar Hakkında Tutarlı Düşünmek Neden Bu
Kadar Zordur?

Nâzım Hikmet

Benerci Kendini Niçin Öldürdü?

Kemal Tahir'e Mahpushaneden Mektuplar

Metin And

Dionisos ve Anadolu Köylüsü

Kısa Türk Tiyatrosu Tarihi

Osmanlı Tasvir Sanatları: 2 — Çarşı Ressamları

Doğan Tekeli

Çebiş Evi'nden Hisar Tepe'ye

Doğan Yarıcı

Hodan

Abdülhalik Renda

Günlükler 1920-1950

Hatırat

Elif Sofya

Hayhuy

William Faulkner

Emily'ye Bir Gül — Seçme Öyküler

Elmore Leonard

Bücürü Ayarla

Rom Kokteyli

Emily Ruskovich

Idaho

Uğur Kökten

Unutmayı Bir Öğrenebilsem

Ömer F. Oyal

Gemide Yer Yok

Önceki Çağın Akşamüstü

Paul Signac

Eugène Delacroix'dan Yeni-İzlenimciliğe

Philippe Soupault

Görünmeyen Yönleriyle

Derviş Zaim

Ares Harikalar Diyarında

Rüyet

Ahmet Emin Yalman

Naziliğin İçyüzü

Marianna Yerasimos

Evlüyâ Çelebi Seyahatnamesi'nde Yemek Kültürü

İstanbullu Rum Bir Ailenin Mutfak Serüveni

Ali Teoman

Yazı, Yazgı, Yazmak

Yüksel Pazarkaya

St Louis Günleri

Waller R. Newell

Tiranlar — Gücün, Adaletsizliğin ve Terörün Tarihi

Nursel Duruel

Geyikler, Annem ve Almanya

Yazılı Kaya

